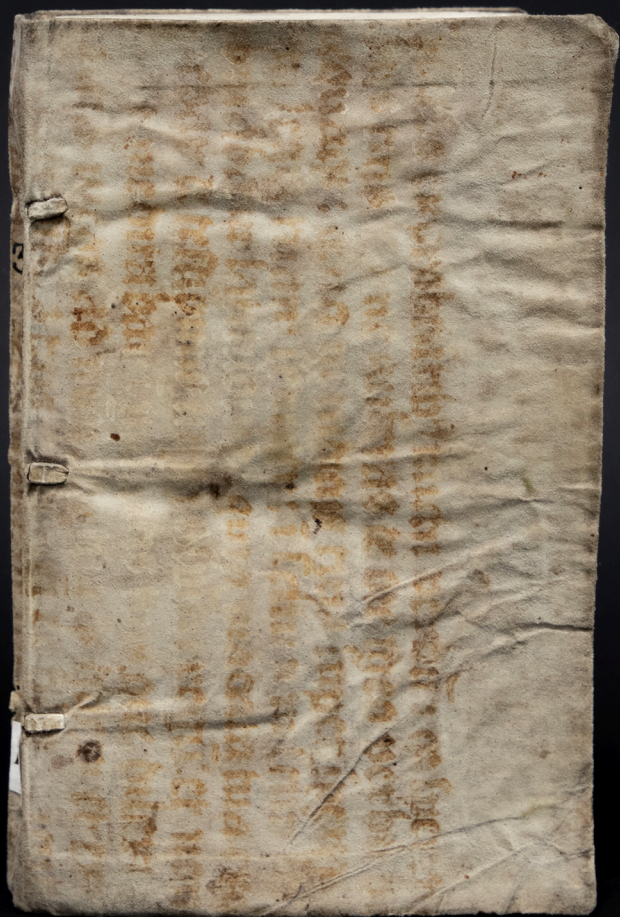
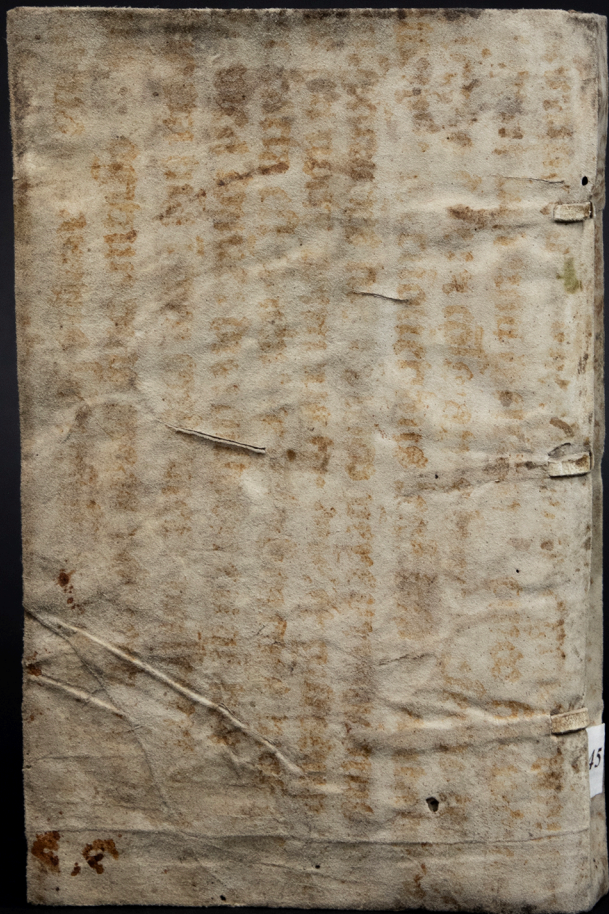
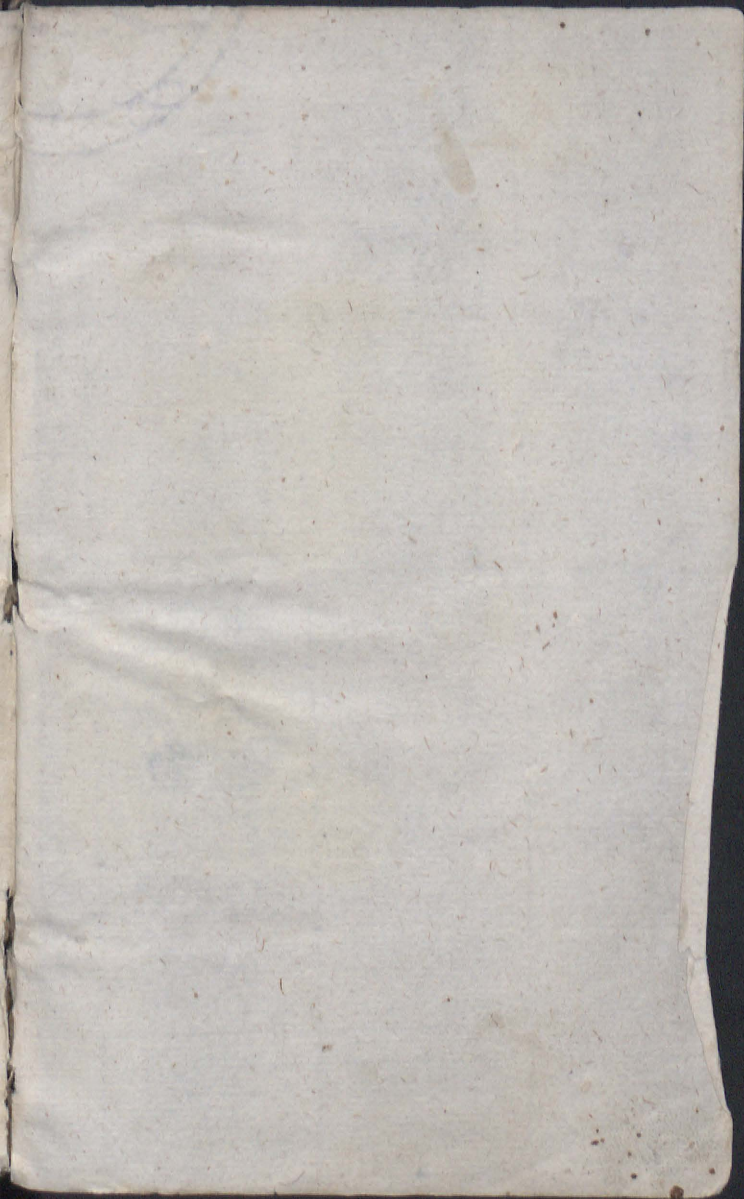

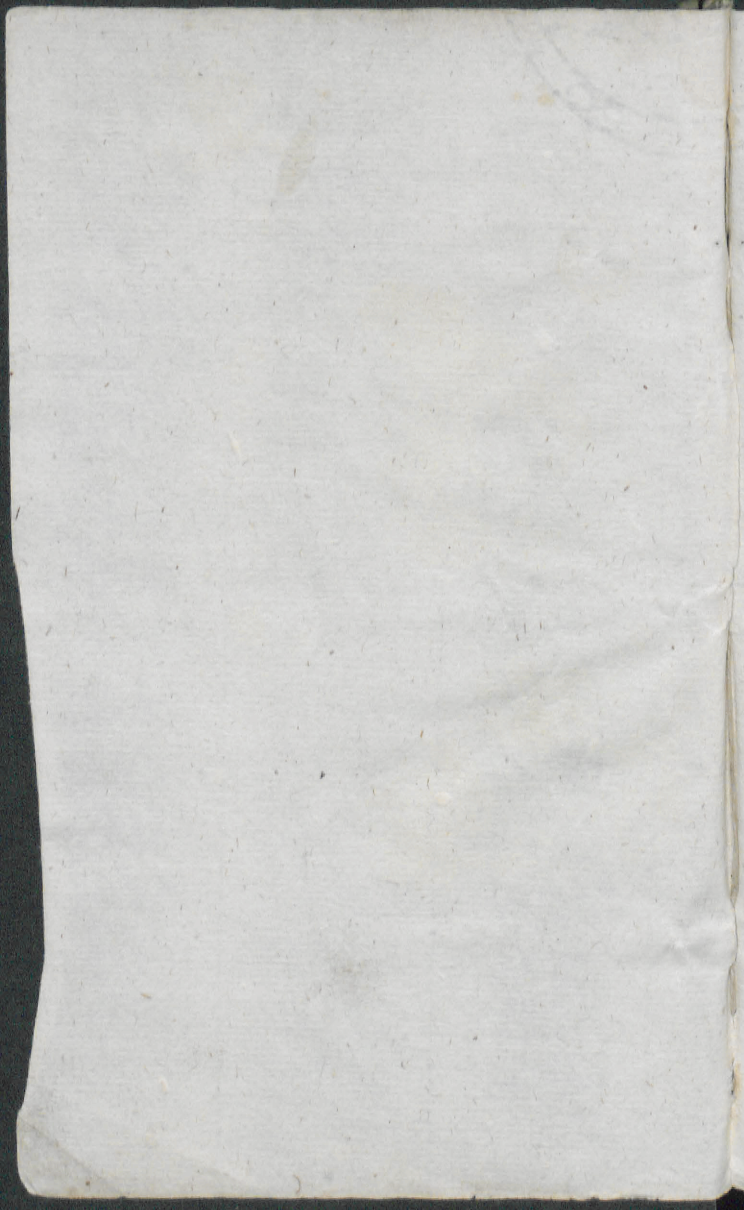

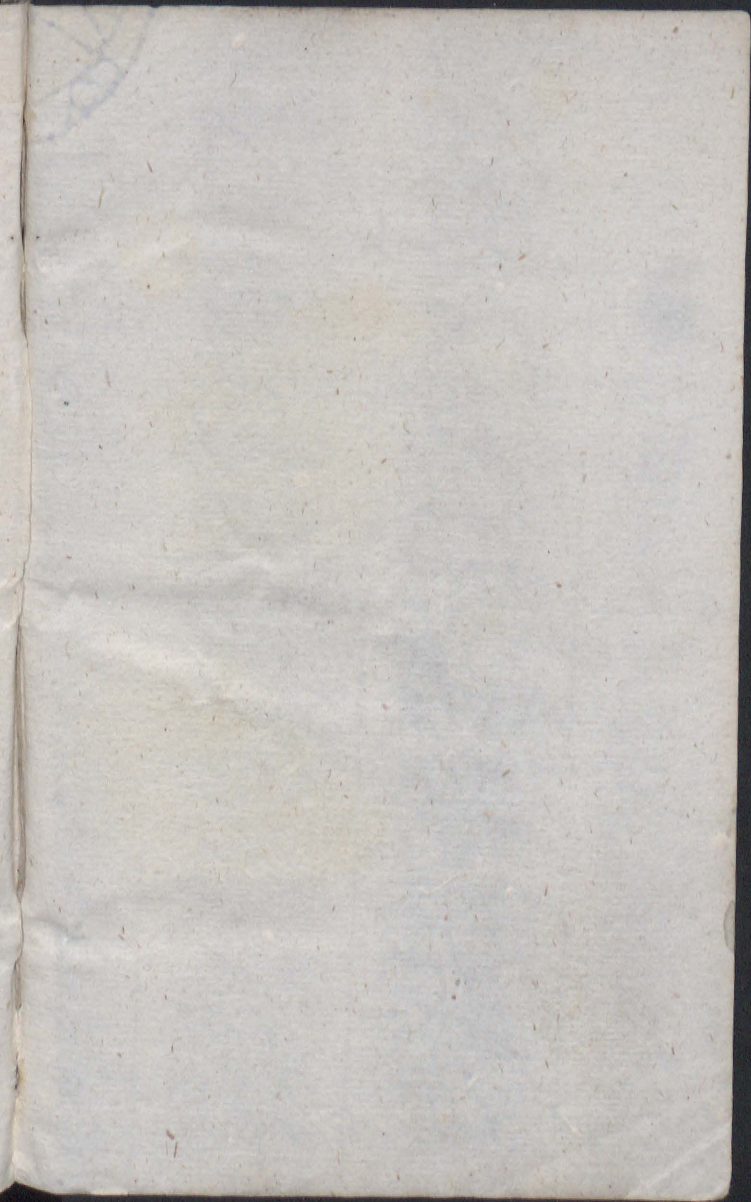

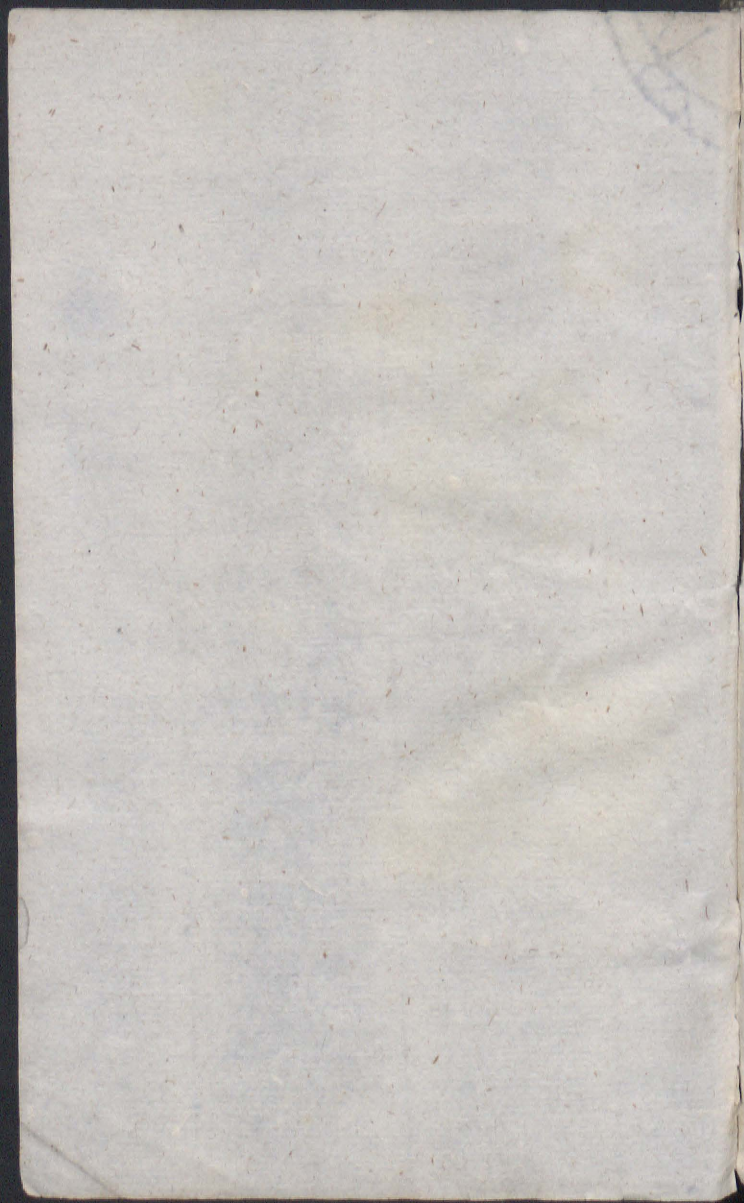
13
E - ~~47~~ 278
1

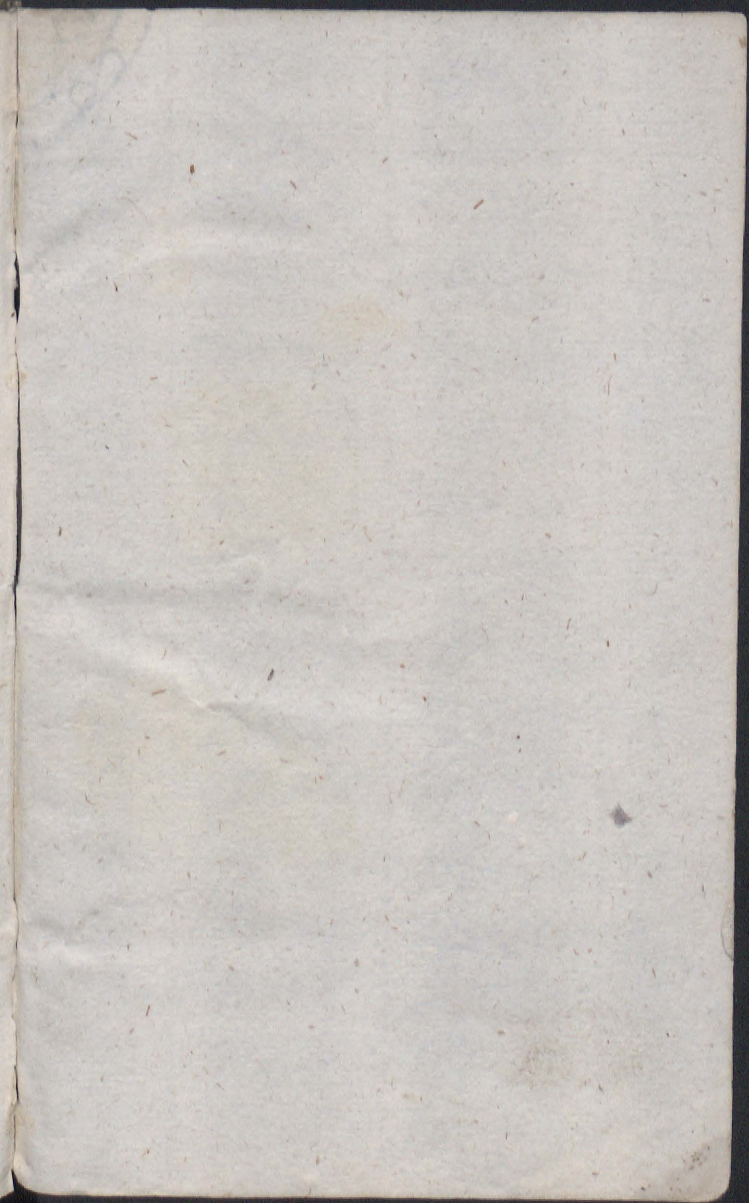

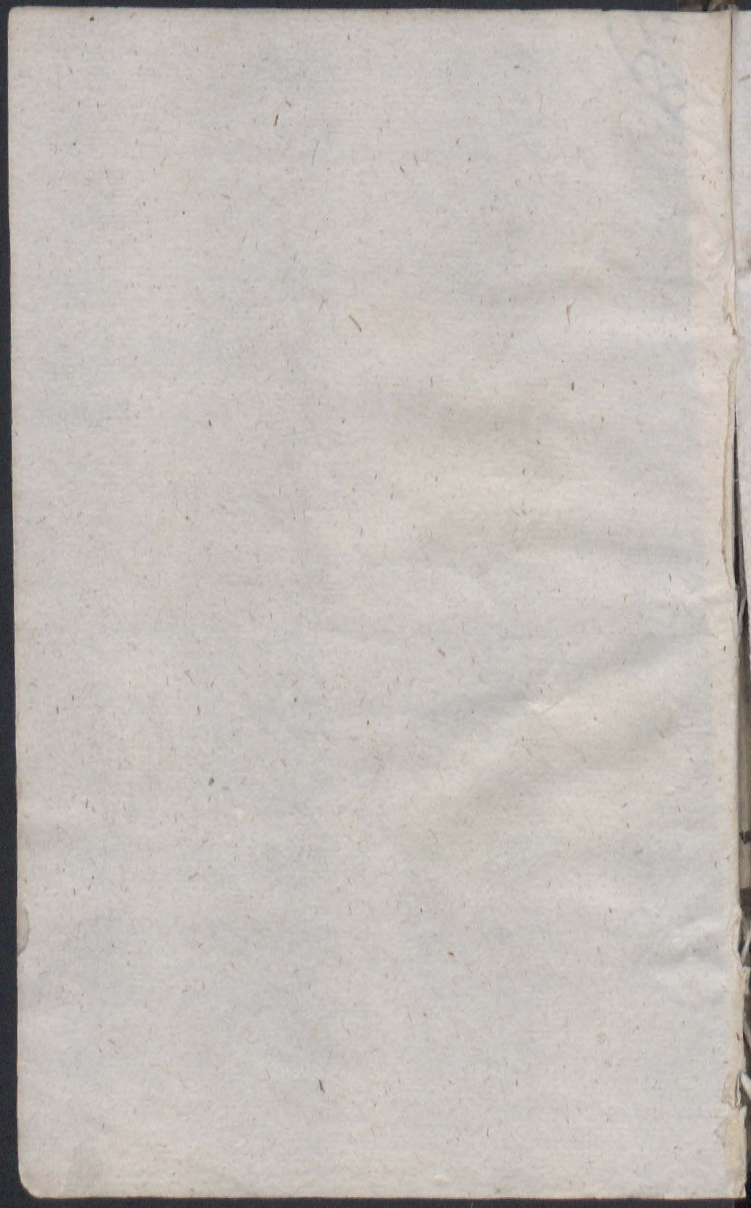

CATHOLICI
CVIVSDAM ET ORTHO-
DOXI IVDICIUM ET CENSURA,
de iudicio & censura ministrorum Tys-
gurinorum & Heydelbergensium,
de dogmate contra adorandam
Trinitatem in Polonia
nuper sparso.

*Libellus pius & doctus, hocq; complurium Sectarum
tempore lectu cum primis necessarius.*

COLONIAE,
Apud Maternum Cholinum.

M. D. LXV.

Cum gratia & priuilegio Cæs. Mai. & approba-
tione facultatis Theologicę Coloniensis.

CAUTION

NOT TO BE USED

FOR THE PURPOSES OF

THE NATIONAL BUREAU OF

STANDARDIZATION

OF WEIGHTS AND MEASURES

OF THE UNITED STATES

DEPARTMENT OF COMMERCE

BUREAU OF STANDARDS

WASHINGTON, D. C.

1900

1901

1902

1903

1904

1905

1906

1907

1908

1909

1910

1911

1912

1913

1914

1915

1916

1917

1918

1919

1920

mt. inv. Sp VI 54

CATHOLICI CV- IVSDAM ET ORTHODO-

XI IVDICIUM ET CENSURA,

de iudicio & censura ministrorum Tigurinorum

& Heidelbergensium, de dogmate contra

adorandam Trinitatem in Polo

nia nuper sparso.

Egi iudicium & censurā
vestram, Heidelbergē-
ses Tiguriniq; ministri,
de dogmate contra ado-
randam Trinitatem per
quosdam turbulentos in

patria mea nuper sparso. Quam vellē
vt sicut hoc, sic alia pleraq; omnia scri-
psissetis. Vtinam in cæteris quoq; dog-
matibus, de quibus hac ætate nostra
controuertitur, dijudicandis, eadem v-
si norma fuissetis, & aliquid Patribus,
vetustati, Concilijs, tribuendū esse pu-
tauissetis: Non videremus nunc Ec-
clesiam tot ita foedis erroribus miserari-
dum in modum deformatam, nec tam
grauibus eam tempestatibus & procel-

Contrōa
uersijs
Theolo-
gicis fa-
cilē diri-
mendis
coope-
rantia;

lis iactari atq; agitari cerneremus, nec aures nostræ tot blasphemijs tam horrendis personarent, non eorū tantū, quos hac censura vestra percellitis, verū & vestris & aliorum vestri similium nō paucorum. Neq; enim temerè quidam ex vestris queritur, licere nunc vnicuique monstrosa dogmata fingere, quandoquidem res ad Anarchiam esse perducta videtur.

Philipp'
Melan-
thon in
præfatio-
ne in cor-
pus do-
ctrinæ
suæ.

Trinita-
riorum
hereseos
hac æta-
te quis
auctor.

Sed iam demū intelligere videmini, quanto sit facilius initium discessionis, ab Ecclesiæ Catholicæ consensu, quem vos Papatum vocatis, quàm finē inuenire. Si nos diceremus quòd occasione huic hæresi tam impuræ, quam nunc iustissimis rationib. oppugnatis, vos ipsi dederitis, quòd illius auctores vel propagatores potius vos ipsi fueritis, quòd in hoc extremæ barathrum impietatis illi sese, vobis ipsis vti præceptoribus, & magistris, præcipitarunt, procul dubio minus apud vos hæc assertio nostra pōdus esset habitura. Cū enim non à vestra magis parte, quàm ab omni alia nefaria

faria diffensione & sacrilega diuisione
 semper abhorruerimus, nec alia res vlla
 maiori nobis curæ fuerit, quàm vt cum
 orbe terrarum in Christi pace, in Eccle
 siæ Catholicæ vnitæ, in fraterna chari
 tate, quæ vos Papatum vocatis, perma
 nere possemus, vsq; eò etiam, vt si quis
 nos hac de causa Papistas appellare vel
 let, non solum nihil nos eius appellatio
 nis puderet, verum etiam cum primis id
 amplum nobis ad laudem & gloriam
 esse iudicaremus. Tales itaq; cum nos
 esse profiteamur, & præ nobis feramus,
 non immeritò hoc nostrum de vobis
 iudicium suspectum vobis esse posset.
 Nunc autem affirmat hoc de vobis mi
 nister, vel, si sic eum appellare magis li
 bet, Symmystes quidam vester, quod
 que maiorem vobis admirationem ad
 ferre possit, ille ipse, qui iudicium hoc
 vestrum de doctrina turbulètorum ho
 rum Cracouiæ typis excudendum cu
 ravit. Habuit is contra turbulentos
 istos in celebri quodam loco sermones
 aliquot, lingua vulgari, quos prælo sta

Papista
 rum no
 men glo
 riosum.

tim traditos in lucem prodire voluit. Et quoniam hic mos à multis obseruatur, vt in prima pagina scripturæ locum aliquem ponant, ad rem qua de agitur accommodatum, hanc ei scripturam proferre visum est: Nisi vitula mea arassetis, non inuenissetis. Cuius hæc verba sint, non ignoratis: propter eos tamen qui minus versati sunt in scripturis, paucis rem explicare libet. Proposuerat Samson suis in conuiuio quodam sodalibus problema, quod soluerent intra septem dies: Quod cum per tri-
dum facere non potuissent, ad vxorẽ eius accesserunt, ab illa petiuerunt, vt quibus posset blanditijs à viro conaretur expiscari, quid sibi vellet hoc problema. Quod cum illa fecisset, suisque ciuibus, à quibus rogata fuit, indicasset, statim illi venientes problema soluerunt. Samson verò cum quid actum fuerat olfecisset, Si nõ arassetis, inquit, in vitula mea, non inuenissetis propositionem meam. Quibus verbis hoc significare volebat, quod nisi didicissent

Samsonis problema.
Iudic. 14

ex ipsius vxore, nūquam problema sol
uissent. Cū igitur eadem hæc verba
in prima statim facie libelli sui protu-
lerit, Symmystes hic vester, eos oppu-
gnans, quorum à vobis quoque doctri-
na damnata est, quid aliud voluisse di-
cere credendus est, quàm, Nisi docti à
nostris, nisi Luthero, Zvinglio, Calui-
no, præceptorib. vñ fuissetis, nunquam
inuenissetis propositionem hanc, Non
esse Deum trinum & vnum: non esse fe-
rèdum, nec Trinitatis, nec essentię, nec
personæ nomen, quandoquidē in scri-
pturis nusq̃ reperitur. Verū à nobis
didicistis Patres, vetustatē, Concilia cō-
temnere, consensum totius Ecclesię ne-
pili quidē facere, plus priuato vestro, q̃
orbis totius Christiani iudicio tribue-
re, nec quidq̃ quod nō expressè cōtine-
tur in scripturis recipere. Atqui hæc est
vitula nostra, qua nūc vos aratis, qua si
non arassetis, in hanc extremā impieta-
tē prolabi nunq̃ potuissetis. Ac ne no-
strum hoc esse commentū existimetis,
Melanthon etiam vester eadē hæc ver-

ba nō diffimili sensu produxit. Sic enim scripsit in suo postremo Chronico: Et si fides nititur verbo Dei, & norma iudiciij esse debent scripta Prophetica ac Apostolica, & Symbola, tamen vocē purioris Ecclesiæ docētis, & commune facientis, audire pium est, iuxta dictū, Ni si arassetis in vitula mea, non inuenissetis. Pręclare Melanchthon dictum hoc vsurpauit, vt demonstraret, ita demum scripta Prophetica & Apostolica intelligi rectē posse, si quis aret Ecclesiæ vitula, hoc est, si vocem illius docentis audiat, si quē illa scripturæ sensum affert, eum sequatur.

Prophe-
tarum
& Apo-
stolica
scripta
quando
optimē
intelli-
guntur.
Trinita-
rij erro-
rem hau-
serunt à
Luthero
& Tiguri-
nis.

Funda-
mentum
doctrinę
Trinita-
riorum.

Cæterum vester hic Symmystes dicit, quòd non Ecclesiæ, sed vestra vitula arauerint ij, quos oppugnatis. Videtis igitur, quæ sit illius de vobis sententia. Sed neq; vos inficias ire videmini, ita rem habere, cū cui maximē fundamento nitantur isti, contra quos sententiam fertis, ijs verbis explicatis. Fundamentum doctrinæ ipsorū, cui reliqua nituntur, est, Vniuersam doctrinā in Papa-
tu

tu corruptam fuisse: & tantum integrā ^{In iudi-}
 baptismi formulam sub fœcibus relictā: ^{cio Tigu-}
 Neq; enim Antichristū quicquā intē ^{rinorum}
 grum reliquisse. Itaq; non credendum ^{de Trini-}
 summū dogma salutis nō etiā fuisse cor ^{tarijs}
 ruptum. Se igitur his cōsideratis, quēsi-
 uisse aliā & verā doctrinā de ijs dogma-
 tibus in sacris literis & vetustis Patrib*,
 propinquis Apostolorum ætati, eamq;
 sibi patefactam esse. Olim cū floreret
 Papatus, grauiter Sathan Ecclesiam af-
 flixit, dum omnia Pontificum figmēta,
 pro oraculis diuinis illi obtrusit. Hac
 fraude detecta, contrariam viā insistit,
 & suadet in vniuersum omnia explodē-
 da esse, quæ in Papatu recepta fuerunt:
 Sed si ita faciendum fuerit, reiiciendæ
 erunt sacræ literæ, reiiciēdum Symbo-
 lum Apostolicum & Nicenū, hæc enim
 in suis Ecclesijs legunt & canunt Papi-
 stę, Vestra sunt hæc verba, Tigurini, qui-
 bus dum aduersariorum latus petitis,
 vestrum ipsi confoditis: Fundamētum
 ipsorum doctrinæ, cui reliqua nitun-
 tur, hoc esse dicitis, Vniuersam doctri-

Martin^o
Luther^o
quo fun-
damēto
vſus.

Zvvin-
glij hære-
tis pridē
dānata.

nam in Papatu corruptam fuiſſe. Ce-
dò, quis primus fundamentum hoc ie-
cit? Si primos vos fuiſſe dicam, à verita-
te fortassis aberrauero: ſed prioreſta-
men vos fuiſſe certum eſt, his, quorum
hac veſtra cenſura dogma condemna-
tis. Etenim qui maximè niteretur huic
fundamento, primus fuit hoc inſœlic
ſæculo noſtro, Martinus Lutherus. Pro-
ximū ab eo locum vos obtinetis, qui
cū initio Lutheri ſectatores fuiſſetis,
ſicut paulò antè ſenſum, & conſen-
ſum Eccleſiæ Catholicæ, ſic & Luthe-
rum poſteà longum valere iuſſiſtis, ac
pridem ab Eccleſia damnatam Zvvin-
glij doctrinā eſtis amplexi, qua docet,
Faluſum eſſe quod ait veritas, Cū pa-
nem accepisset & benedixisset ac fre-
giſſet, dediſſetque diſcipulis ſuis, di-
cens: Accipite & comedite, Hoc eſt
corpus meum, cū non ſit ibi corpus
iuxta ſententiam veſtram, verū figura
corporis. Fuerunt quoq; alij non pau-
ci, qui & ipſi nitebantur huic funda-
mento, quos lōgum eſſet omnes enu-
meran-

merando recensere. Quibus cum verò Trinita-
riorū hē-
resis in
Polonia
recens.
nunc vobis est dimicatio, nouissimum
inter alios propè locum tenere viden-
tur. Nam hēresis hęc nuper admodum,
in Polonia præsertim, nata est. Quòd
igitur istorum quos oppugnatis, idē &
vestrum & aliorum hæreticorū omni-
um doctrinæ fundamentum fuit, est &
erit semper, cū vix vlli fuerint vnquā
hæretici, qui non ei maximè niterētur.
Testatus est hoc etiam sanctissimus ille Omniū
hēresum
funda-
mentum
Cyprian.
lib. 1. Epi-
stol. 3.
martyr Cyprianus ante mille trecētos
annos, cū ad Cornelium scribens ait:
Neq; enim aliūde hæreses obortę sunt,
aut nata sunt schismata, q̃ inde quòd Sa-
cerdori Dei non obtēperatur, nec vnus
in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad
tempus iudex vice Christi cogitatur:
cui si secundum magisteria diuina ob-
temperaret fraternitas vniuersa, nemo
aduersus Sacerdotum collegium quic-
quam moueret, nemo post diuinum
iudicium, post populi suffragium, post-
que Episcoporum consensum iudicē se
nō iam Episcopi sed Dei faceret, nemo
dissis

diffidio vnitatis Christi Ecclesiā scinde-
ret: nemo sibi placens, ac tumens, seor-
sum foris nouā hæresim cōderet. Vide-
tis quēadmodum sanctus Episcopus &
martyr ille fundamētum esse docet hæ-
reseon & schismatum omnium, nō ob-
temperare Pontifici, nō cogitare quòd
vnus ipse sit in Ecclesia ad tēpus Sacer-
dos, & ad tēpus iudex vice Christi: sed
illius doctrinæ iudicem se facere, nihil
vt aliud sit propemodum hæreticum
esse, quàm dicere, Doctrinam in Papa-
tu corruptam esse.

Hereticū
esse quid
sit.

Papatus
est legiti-
mus Ec-
clesiæ
Cathol.
magistra-
tus.

August.
Epistola
funda-
menti.
cap. 4.
Irenæus
li. 4, c. 63.

Quid enim aliud per Papatū intel-
ligi rectè potest, quàm Ecclesia Catho-
lica? Fremāt licet omnes inferorū por-
tæ, verissimum tamen illud est, quòd si-
cut vbi Rex non est, ibi regnum dici nec
quit: Sic vbi Papa nō est, ibi nec esse nec
dici potest Ecclesia Catholica. Nam vbi
vnum esse debet ouile, ibi pastor quoq;
sit vnus oportet, nec est alia certior Ec-
clesiæ nota, q̃ legitima Pontificum suc-
cessio. Hęc est q̃ Augustinū in Ecclesiæ
gremio tenuit, hanc Irenæus, Cypria-
nus,

nus, Hieronymus, Tertullianus, Origenes, Optatus, denique Catholici semper omnes agnouerunt. Sicut fides non potest esse nisi una, præter quam quicquid est, sicut verè scriptum ab Hilario legimus, perfidia est, non fides: sic & Ecclesia nisi una sit, Sathanæ Synagoga quam Ecclesia Dei rectius esse dicitur. Sathanas enim est qui spargit, Christus est qui congregat. Sathanas est qui diuidit inter fratres, Christus qui non diuisionis, verum pacis & dilectionis Deus est: propterea mori voluit, ut eos qui fuerant per Sathanam dispersi, precioso sanguine suo congregaret. Quamobrem si non fuerit una, non erit Ecclesia Christi. Una est columba mea, dicit spiritus, perfecta mea, una est matri suæ. Vnum corpus, vnus spiritus, dicit Paulus. Vna fuit domus in qua comedebatur agnus, extra quam eum comedere fas non erat. Hæc vna domus figura fuit vnius Ecclesiæ Catholicæ. Ceterum quod fieri potest, ut vna sit Ecclesia, si non habuerit caput vnum, pastorem vnum, Papam siue Pontificem

Cyp. Epi
sto. 9. li. 4
Hieron.

ad Damascum. Ter
tullianus
de præscrip
tionibus
hæretico
rum.

Optatus
lib. 2. cõtra Do-

natistas
Hilar. de
Tri. li. 8.

Osee 13.
Christus
cur mor
tuus?

Ioan. 11.
Can. 6.

Ephes. 4.
Exo. 12.

Ecclesia
non potest
esse vna
nisi ha-
buerit pa-
storem
vnum.

Ezec. 34. tificem vnū. Suscitabo super eos pasto-
 rem vnum, ait Dominus. Et iterum, Pa-
 Ezec. 39. stor erit vnus omnium, Et in Euāgelio
 Christus: Erit vnus pastor, & vnū ouile.
 Ioan. 10. Pulchrè coniunxit vtrumq;. Non enim
 esse poterit vnū ouile, nisi pastor quo-
 que sit vnus. At pastorem hunc vnum
 Christo Christum esse dicitis? Quid autem? an
 nihil de- & nos alium, quàm Christum pastore
 trahitur si Papa agnoscimus & confitemur? Nos verò
 vnus pa- clara voce pronunciamus, q̃ Christus
 stordici- est, qui pascit nos verbo suo, Christus
 tur, ostē- est, qui pascit nos Sacramētis suis, Chri-
 ditur à si- stus est, qui pascit nos precioso corpo-
 mili. re & sanguine suo: Qui nisi pasceret
 nos ipse, frustra pascerent quotquot
 sunt alij mortales, qui pascendi mune-
 re funguntur. Plus etiam aliquid à no-
 bis audietis ô Tigurini. Non solùm pa-
 storem & Episcopum animarum no-
 strarum, verùm & Regem & dominum
 nostrum, qui potestatem habet in for-
 tunas nostras omnes, & in ipsa corpora
 nostra, Christum esse profiteamur. Sed
 num ideo Sigismundum etiam Augu-
 stum

stum Regem & Dominū nostrum profiteri, num ideo subiectas illi esse fortunas nostras & corpora dubitabimus, ne quid fortè CHRISTI gloriæ detrahamus? De quo rectè cantat Ecclesia, Tu solus Dominus. Ego verò, Tigurini, non dubitanter id affirmo, profiteor etiam coram vobis, & præ me fero, quāuis nihil sit eo verius, quod de Christo cantat Ecclesia, Tu solus Dominus, Regem tamen & Dominum meum esse Sigismundum Augustum, illi fortunas meas, illi corpus quoq; meum subiectum esse, quem insuper etiam Regni totius caput agnosco: Nec me propterea summi Regis illius Regū, & Domini dominantium, dignitati vel minimū detrahere puto, cū illi me parēre persuasum habeam, quando Regi meo Sigismundo pareo. Quādoquidem per illum Reges regnant, & Potētes decernunt iustitiam. Illius præceptum est, vt

Prou. 15.

Rom. 13.

1. Pet. 2.

omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, & vt subiecti simus Regi quasi præcellenti, & eū honorificemus.

Quin

Quin caput regni sit Christus, quin regat illud & gubernet, nemo sanus dubitat: sed cum oculis carnis nostræ, quandoquidem in cælo degit, aspici nō possit, munus hoc per eum, quē presentem intueri licet, Regem exequitur.

Papæ verū & propriū officium describitur

Quod autē de Rege, totidem id verbis de Pastore quoq; & Episcopo animarum nostrarū, incunctanter affirmo, quod & meum & Ecclesiæ totius pastorem Pōtificem & supremum sub Christo capite, caput agnosco, profiteor, & prę me fero Piū Quartū Papam, illiq; me subiectionem, reuerentiā, & obedientiam omnem debere. Qua re tātum abest, vt imminuere me quicq; de Christi veri summiq; Pontificis ac pastoris: & Ecclesiæ totius capitis gloria persuasum habeam, vt magis etiam illam augere me per hūc modum & amplificare credam. Ipse enim est, qui sub Petri persona suas oues illi pascendas omnes commendauit, qui cum visibili præsentia non esset habitaturus inter nos, ipsius in pascendo grege suo ministeriū & vica-

Ioan. 21.

& vicariam operam adhibendam putauit, non ad eum ius honoremq; suum transferendo, sed vt suum tantum per eum opus agat ipse, qualiter ad opus quoq; faciendum artifex vtitur instrumento. Quare manet ipse caput Ecclesiæ, summus illius Pontifex & Pastor nihilominus, regit, regnat, & imperium exercet ipse nihilominus in Ecclesia, verū opus hoc suum per Pōtificem Pium Quartum agit ministrum suum: non quod non possit illud per seipsum, sine alio quouis adminiculo aut organo præstare: sed hoc modo visum est illi, suam erga nos dignationem declarare cū ex hominibus sumit, qui pro se in mundo legatione fungantur, qui sint arcanæ suæ voluntatis interpretes, qui denique personam suam representent. Nec alius illi visus est firmior vnitatis retinendæ nodus, quo suam adstringeret Ecclesiam, quàm si vnum aliquem illi præfecisset, cuius in ea gubernanda visibili ministerio vteretur. Cui quidquid subiectionis honoris & obedi-

Honor
Pontifi-
ci exhibi-
tus in De-
um redū-
dat.
1. Reg. 8.

tiaē defertur, non Pio Quarto, sed ipsi Christo defertur: contrā verò, quisquis illum reijcit, non Pium Quartum, sed Christū reijcit, sicut ad Samuelē dixisse Dominum legimus, Non te reiecerūt, sed me, ne regnem super eos. Quamobrem si vobis non modò Papistā, verūm & Registam appellare me visum fuerit, non modò nō molestè tulero, verum etiam ingenti me honore affectū interpretabor: cū ad existimationē cuiusque cum primis amplū id sit & illustre, quam à Deo cōstitutæ potestati debet fidē & subiectionē eam perpetuò præstare. Contrā nihil potest esse magis ignominiosum & infame, quàm ab ea fide & subiectione discedere: quod à vestris, Tigurini, factū esse scimus, & ante annos aliquot in Germania iā inde statim ab initio nascētis huius vestri Quinti Euangelij, & proximis superiorib. annis in Gallia. Quibus temporib. quotquot ignominiosum sibi fore putabāt, dici & esse Papistas, ijdem illi, neq; Cæsaristæ, neq; Registæ dici & esse voluerunt,

runt, sed sicut paulò antè Pontificis, sic suorum quoq; Principum iugum non ita multò pòst excutere sunt conati, còtra quos arma parricidialia tulerunt.

Ex quo satis liquere cuiq; potest, qd neq; Catholicus, qui non est Papista: neq; fidelis Regis sui subditus cēseri potest, qd nō est Regista. Quod mihi quidē non esset difficile multorū priscorū patrū testimonijs cōprobare. Sed cū hoc alibi copiosè factū sit, nūc vno vel altero cōtentus ero. Nouatū q̄ res alia fecit hæreticū, q̄ quòd corruptā esse dicebat doctrinā in Papatu receptam, quòd lapsis non esset venia denegāda. Quam etiā ob causam à legitimo Pōtifice Cornelio se per summū sacrilegiū separauerat: cathedrā contra cathedrā cōstituerat: altare cōtra altare erexerat: quo nomine grauitè eum insectatur Cyprianus: & cū vnā esse doceat Ecclesiā, q̄ vna intus & foris esse nō potest, ibi tandem Ecclesiā esse definit, vbi Papa Cornelius agnoscitur, qui Fabiano legitima ordinatione successit. Antonianū

Catholicus non est, qui non est Papista sed Satanista.

Noui hereses vnde.

Cyprianus li. 4.
Epist. 20.

quoq; fratrē laudat, quod cum Cornelio, hoc est (sic enim ipse loquitur Cyprianus) cum Catholica Ecclesia communicaret. Sic ille communicare cum Papa Cornelio, hoc est, esse Papistam interpretatur communicare cum Ecclesia Catholica, ut non alium nisi Papistā Catholicum intelligi velit. Nec secus Hieronymus, qui Damaso scribēs: Beatitudini, inquit, tuę, id est Cathedrę Petri communione cōsotior, super illam petram ædificatam Ecclesiam esse scio, quicumque extra hanc domum agnum comederit profanus est. Profanum Hieronymus pronūciat, & ab Ecclesia Dei alienum, qui cum Papa nō communicat. Ac paulò pōst ad eundem scribēs, Nō noui, inquit, Vitalē, Meletium respuo, Paulinū ignoro, quicumq; tecum non colligit, spargit: qui Christi nō est, Antichristi est. Sic ille vir sanctissimus iuxtā ac doctissimus, quicumq; cum successore piscatoris Papa non colligerēt, eos non ad Christum, sed ad Antichristum pertinere dicit: Sathanistas liberè pro-

Hieronymus
ad
Damas.

pronunciat, quicumque non sunt Papi
 stæ. Quod apertius etiam scribit, in ea ^{Idem.}
 quæ proximè sequitur Epistola: In tres
 inquit, partes scissa Ecclesia ad se rape-
 re me festinat. Ego interim clamito, Si
 quis Cathedrę Petri iungitur meus est. ^{Hæretici etiam hæ-}
 Meletius, Vitalis atq; Paulinus tibi hæ- ^{rere se}
 rere se dicunt, possem credere si hoc v- ^{Papæ si-}
 nus assereret. Nunc aut duo mentiun- ^{mulabāt}
 tur aut omnes. Videtis Tigurini, quē-
 admodum olim etiam hæretici quomi-
 nus hæretici iudicarentur, sed vt Catho-
 lici censerentur, hætere se Papæ simula-
 bant. Quòd persuasum haberent, non
 esse Catholicum, qui nō esset Papista.
 Itaque de Paulino deq; Apollinari scri-
 bit in Historia sua Theodoretus, quòd
 assererat vterque, se cum Damaso Pa-
 pa sentire, quòd faciliùs morbum suum
 tegere posset. Sic & Eutiches Leonis
 Papæ sententiam secuturum se per om-
 nia spondebat. Idem fecit Antemius,
 sententia Synodi secundæ Constanti-
 nopolitanæ damnatus. Possem hic aliū
 Hieronymi locum producere, vbi De-

§ synodi
actiōe 4.

metriadē hortatur, vt S. Innocētij, qui Apostolicæ Cathedrę successor est, fidē teneat, nec peregrinam doctrinam recipiat. Et aliū, vbi sic loquitur: Si Romanam fidem amplectitur, ergo Catholici sumus. Et alium Ambrosij: Percontatus est, inquit, ab Episcopo, vtrūmnā cum Episcopis Catholicis, hoc est, cum Romana Ecclesia conueniret. Possem & acclamatīōes in Synodis factas producere: Omnes ita credimus: Papa Leo sic credit. Possem & Imperatorum edicta proferre, vt cuncti subditi eam religionem retinerent, quam vertex Apostolorum Petrus initio tradidisset, actum Damasus Episcopus Romanus custodiret. Sed ne longior sim, vnum tantū adferam Iustiniani locū: Licet, inquit, nobis dicere ac pronunciare, omnes eos qui habere Papam pro capite noluerint, nō esse Dei Sacerdotes nec fideles seruos. Ex his discite Tigurini, quo loco sitis habendi, qui Papam, & receptam in Papatu doctrinam, adeo respuitis, vt vel maximi probri loco Catholi-

tholicis obijciatis, quòd sint Papistæ.
 Certè non alio censi loco potestis,
 quàm quo sunt ij, quorum hac vestra
 censura de Trinitate dogma damnatis.
 Scio quæ soletis obijcere. facitis enim
 quod hæreticis omnibus esse commu-
 ne scribit Augustinus, vt cùm non ha-
 beant quod in causa suæ diuisionis de-
 fendât, non nisi hominum crimina col-
 ligere affectent, & ea ipsa plura falsissi-
 mè iactent, plenisq; conuitiorû & con-
 tumeliarû velis in Pontifices inuehun-
 tur, quo sic & eos, & eorum doctrinam
 in odium, & contemptum apud omnes
 adducant. Verùm alius erit hac de re
 differendi locus.

Hæreti-
 corum
 propriû
 ex Augu-
 stini Epi-
 stol. 137.

Fortassis autem & hoc dicetis: Lon-
 gè dissimilem esse rationem vestram, q̃
 sit eorum, cum quibus dimicationem
 hanc suscepistis. Nam vos nunquam id
 asseruisse, quod ab istis asseritur, vni-
 uersam doctrinam in Papatu corru-
 ptam esse. Atqui nec istos hoc asserere
 probatis, quandoquidem hanc eos
 exceptionem addere scribitis, quod

Trinita-
 rij ex Sa-
 cramentis
 riji pro-
 dierunt,

relictam tamen esse confiteantur integram baptismi formulam. Vtinam autem plus aliquid vos relictum esse dicere

Doctrina, citra quam Christianismus non constat, in Papaeu sepulta & explosa esse, imple affert Caluinus in Institutione, cap. 8.

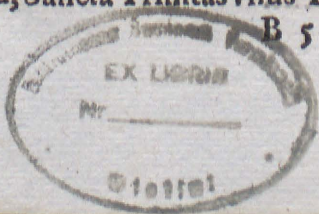
Sed cum Caluinus (qui vester videri vult, etiam si pluribus in rebus a vobis dissentit, nec de ipso Eucharistiae Sacramento satis cum vestra doctrina convenit) ita de Papismo loquitur: Pro verbi ministerio peruersa & mendacis conflata illic regnat institutio. In locum coenae Domini foedissimum sacrilegium subiit: Cultus Dei varia & non ferenda superstitionum congerie deformatus: Doctrina citra quam Christianus non constat tota sepulta & explosa: publici conuentus idolatrie, & impietatis scholae. Cedo Tigurini, cum talem nobis Papismum Caluinus describit, an is minus aperte dicit, Vniuersam doctrinam in Papatu corruptam fuisse, quam isti de quorum impuro dogmate iudicium fertis, qui relictam tamen esse fatentur integram baptismi formulam. Vester autem hic doctrinam, citra quam Christianismus non constat, sepultam & explosam

sam esse totam scribit. Itaq; nec baptis-
mi formulam nobis integrā relinquit,
citra quam certum est Christianismum
non constare. Iam ne vestris ipsi cerni-
tis oculis, fundamentum hoc, quod iu-
re merito oppugnatis in his, quorū cen-
sores agitis, nolo dicere primos, sed
priores tamen vos posuisse? Vestrum
enim est, & à vobis ad illos profectum.
Quo magis miror, vos in alijs reprehen-
dere, quod ipsi laudi vobis & glorię du-
citis, scilicet quod vobis licet, alijs lice-
re non vultis. Vos nobis hos Tigurini
peperistis, quorū iam blasphemias diu-
tius ferre non potestis. Ex vtero vestro
prodierunt, vestri sunt discipuli, vos eo-
rū estis præceptores & magistri. Quid
mirum, si mali corui, mala nobis oua pe-
perere. Sed hic respondebitis. Nunquā
vos receptam in Papatu de adoranda
Trinitate doctrinā oppugnasse. Quan-
uis in secūda ad Polonos Epistola Cal-
uinus vester disertis verbis scripserit,
hanc precādi formulam, qua vtitur Ec-
clesia, Sancta Trinitas vnus Deus, sibi

Caluin^{us}
Trinita-
rius

B 5

non

non placere, quod barbariem sapiat: & obijcitur hoc illi ab aduersarijs vestris, deque eo gloriantur quasi cum illis faciat. Damus tamen hoc vobis non inuiti: Sed cum tam audacter & impudenter asseueraretis, totam doctrinam, citra quam Christianismus non constat, in Papatu siue Papismo sepultam & explosam esse, cur non vobis crederent ij, qui iam in vestrum Euangelium, quod cum Christi pugnat Euāgelio trāslati, signēta vestra pro diuinis haberēt oraculis, cur non in eam quoq; opinionē venirent, veram de adoranda Trinitate doctrinam simul sepultam & explosam esse? Quos enim ita depinxeratis, quis huic vestræ picturæ fidem aliquā haberet, quomodo posset animum inducere vt crederet, summum dogma salutis nostræ, non etiam apud eos tales fuisse corruptum? Quamobrem & exemplo & cohortatione vestra fecerūt isti, vt progredērētur longiūs, & in profundum hoc extremæ barathrum impietatis ruerent.

Vide.

Videbant vos lōgiùs esse progressos, quàm dux & antesignanus vester, & omnium eorum, qui segregauerunt se ipsos hoc nostro seculo Martin^o Lutherus. Nam ne fraudem cum egregia laude sua primus ille fuit, qui minimè ferēdo fastu quodā ex magna parte doctrinā Papatus, hoc est, Ecclesiæ Catholicę condēnauit, nō sine magno suæ factionis hominū applausu. Quāuis autē fuerit is proiecta quadā audacia, nunq̃ tamen eò progredi fuit ausus impietatis, vt negaret realē Christi corporis & sanguinis in Eucharistię Sacramēto pręsentia. Cōtentus tantū erat docere, q̃ maneret ibi nihilominus panis: & in pane, sub pane, cum pane, esset ibi verū & substantiale Christi corpus. Nihil autē est eo verius, quod quidā dixit, ex huius seculi sapiētibus, Dato vno absurdo, sequūtur plura. Simul vt hæc verba protulit nostri tēporis hereticorū patriarcha, mox à vestris arrepta sunt, & statim vlteri^o pcessistis, & qua nulla potest esse maior audacia atq; impudētia. Veritatē de veritate sui

An Lutherus fuerit Sacramentarius.

Lutherus Papatum condēnauit primus, sed non Christū.

Sacramentarij mendacij arguunt Christū.

fui corporis & sanguinis sub speciebus panis & vini dicentē, Hoc est corpus meū, hic est sanguis meus, arguere mendacij non dubitastis. Calvinus quidem gloriatur in quodā scripto suo, quod classis cum cecinerit Lutherus ad hæresim Sacramentariorum excitandam, cum quæ doctrina in Papatu, hoc est, in Ecclesia Catholica summo totius orbis Christiani consensu recepta est, naturā siue substantiam panis in carnem, vini verò in sanguinem cōverti, negaret. Boquinus verò vester Heidelbergēsis, si modò vester adhuc est, nam sicut doctrinam, sic & Magistros vestros mutare quotannis fere consueuistis, quod etiā à vicinis vestris Argentoratensibus factū iam est pro certo renunciatur. Hic itaq; Boquinus, nisi statuatur prius ἡ μεταβολὴ καὶ μεταποίησις τοῦ ἁγίου conuersio & transubstantiatio panis, nulla ratiōe dici posse, pluribus verbis cōtendit, quod in coena verè & substantialiter sumatur verum Christi corpus, quod pro nobis in mortem tractum est, nō solum quo ad virtutem, efficaciter

Calvin⁹
contra
Joachim⁹
mum
Vest-
phalum.

Boquin⁹

Euange-
lici mini-
stros suos
subinde mu-
tant.

caciam, potentiam, vigorem, vim, gratiam, spiritum siue meritum, sed etiam quo ad essentiam carnis, nec solum fide, verum etiam ore corporis. Quamobrem simul ut conuersionem hanc negare coepit Lutherus, ac in alijs plerisque doctrinam & ritus Papatus, hoc est, Ecclesiae Catholicae damnare, gloriatur Calvinus, cum rudimenta sectae suae posuisse, viamque sibi commonstrasse. Sed interim eum esse praepostero quodam ingenio scribit, qui rectam ingressus viam simul ac demonstrator iter suum reflexit, ultro progredi recusat. Progressi sunt igitur ultra primum Patriarcham, Tigurini, vester Zuinglius, deinde Calvinus & alij: coeperunt fieri (sic enim loquitur Calvinus) politiores & instructiones, & esse Christum in Eucharistia praesentem negauerunt. Longius etiam progresserunt Balthasar Pacimontanus, & qui secuti sunt eum Anabaptistae cum Suenckfeldio, donec ventum est ad Campanum & Seruetum, à Caluino flammis Geneuae traditum, & ad horum non

Calui-
nus ubi
suprà.

Pacimō-
tanus.
Suenck-
feldius.
Cāpan.
Seruetus
iflamms
à Calui-
no exu-
stus.

dis-

dissimiles ter infelices istos in Patria
 mea Sanctissimæ Trinitatis blasphematores. Verisimile est quòd nihil minùs
 initio cogitauerit Martinus Lutherus,
 q̃ vt huic vestro, Tigurini, Sathanismo
 fenestrâ patefaceret, qui Christo dicen-
 ti, Hoc est corpus meū, aduersari nō du-
 bitatis. Satis enim cōstat, sic eū heresim
 hanc vestrâ fuisse detestatū, vt ea vel co-
 gitari quicquā impurius posse negarit.
 Quā tamen, ad ipsum authorē, pleriq;
 vestrum referre conātur. Ac fateri qui-
 dem necesse est, quod is, quamuis nihil
 haberet quod repræhenderet, in doctri-
 na de cōuersione siue trāssubstātiatio-
 ne, solo tamen odio Papatus eam reie-
 cit, vtcūq; permetteret nihilominus qui
 vellet vtramq; opinionem tenere. Sed
 cū vestrâ hanc heresim exortam vide-
 ret, vide quāto illius exarserit odio. Sic
 enim loquitur contra Patriarcham ve-
 strum scribens: Litem mihi non pariet,
 siue maneat ibi vinum, siue non, mihi sa-
 ris est adesse sanguinem Christi, de vi-
 no fiat sicut vult Deus. Et antequām
 vellem

Luth. Sa-
 eramēta-
 riorū hæ-
 resim de-
 testaba-
 tur.

Luthere-
 rus cōtra
 Carolsta-
 dium.

vellem cū Suermeris (hoc vobis nomē ^{Tigurini}
 Tigurini tribuit) merum habere vinū, ^{Suermeri}
 mallem potius cum Papa merū sangui-
 nem tenere. Quamlibet is implacabili
 Papatum, hoc est, Ecclesiam Catholicā
 odio prosequeretur, & eius doctrinam
 euersam cupiebat, vsq; eo tamen ei vi-
 sum est abominabile vestrū de Euchari-
 stia cōmentum, vt in Papatus doctrina,
 de conuersione panis in carnē Christi
 maluerit acquiescere, quā videri tam
 fœdos errores vestros approbare volu-
 isse, vel eis fenestram aperuisse. Ad eun- ^{Eleuatio}
 dem modū nihil magis cupiebat, quā ^{nē in de-}
 eleuationem Eucharistiæ in Missa tol- ^{spectum}
 lere, ne videretur Orthodoxam senten- ^{Sacramē}
 tiam in Papatu receptam, quod Missa ^{tariorū}
 sit sacrificiū, amplexus, cū certissimū ^{retinuit}
 sacrificij signum eleuatio fuerit. Quo- ^{Luthe-}
 niam verò videbat priores vestros ele- ^{rus ali-}
 uationem abrogasse, ne consentire vo- ^{quādiū}
 biscū existimari posset, per multos an- ^{Eleuatio}
 nos ritum Ecclesiæ Catholicæ retinen- ^{sacrificij}
 dum potius esse putauit, quēadmodum ^{signum}
 ipse testatur in eo libro, quem contra ^{certissimū}
 Patri-

Patriarcham vestrum Zvvinglium paulò ante mortem suam edidit. Fuit illius odium erga Papam & Papatum plus quàm Vatinianum, de quo ne moriēs quidem quicquam remisit, quod etiam versiculus ille testatur, quē in ore semper habuisse fertur:

Lutheri
odium
in Papa-
tum.

Lutheri
ad Argē-
toraten-
ses scri-
ptum, v-
bi sibi sa-
cramen-
tarios di-
splicere
dicit.

Pestis eram uiuens moriens tua mors ero Papa.

Tantam tamen vestræ doctrinæ, quæ Christi corporis in Eucharistia præsentiam negatis, foeditatem & impietate esse iudicauit, vt quò vos prorupistis, eò progredi non auderet. Quin audite quid ad Argentorateneses ea de re scripsit: Hoc diffiteri, inquit, nec possum, nec volo, quod si Carolstadius, aut alius quispiam ante quinquennium mihi persuadere potuisset, in Sacramento præter panem & vinum esse nihil, ille magno beneficio me sibi deuinctū reddidisset. Grauib. enim curis anxius in hac excutienda materia multum desudabam, omnib. neruis extensis, me obtricare & expedire conatus sum, cum probè perspiciebam in hac re cumprimis

mis me valde Papatui incommodare
 posse. Et post pauca: Verum, inquit, e-
 go me captum video, nulla elabēdi via
 relicta. Textus enim Euāgelij nimium
 apertus est & potens, qui facilē conuel-
 li non potest, multo minus verbis aut
 glossis ē capite vertiginoso cōfictis sub-
 uerti. Tam ille doctrinā in Papatu rece-
 ptam de reali præsētia Christi corpo-
 ris in Eucharistia fundatam in scriptu-
 ris esse p̄suasum habebat, vt secūs ea de
 re docere magis, q̄ quod verbis satis
 explicari posset, horrendū sacrilegium
 esse iudicaret: ac omni genere tormen-
 torum excruciatum se centies mortem
 oppetere paratiorem fore scribit, quā
 vt in Zvvinglij vel in Carolstadij de hoc
 dogmate sententiam pedib. ire veller.
 Neq; dubitauit Zvvinglianos & Sacra-
 mētarios omnes, qui Christi corpus &
 sanguinem in venerabili Eucharistię Sa-
 cramento negant, ore carnali sumi, hæ-
 reticos & alienos ab Ecclesia Dei pro-
 nunciare: quos etiā vocat Sathanæ mi-
 nistros, mēdaces, imò mendaciū ipsum

Iudiciū
 Lutheri
 de Sacra-
 mētarijs

fucum & simulationem, nec ullos cum ipsis tractatus haberi permittit : atque adeò nec audiri vult & suos, vt haud aliter ab eis, quàm à Sathanæ veneno sibi caueant diligenter hortatur. Philippus verò Melanchthon sceptro Magistratus eos non stylo refutandos censet.

Hoc, Tigurini, de Zvinglio vestro, deque vobis ministris eius & sectatoribus, illius est iudiciũ, qui Princeps fuit earum seditionum ac tempestatũ, quas ita graues in Ecclesia videmus excitaras, & cuius verbum tanquam Dei verbum à plurimis, in Germania præsertim, receptum est & adoratũ. Quamuis huius vestræ sectæ non Zvinglium sed Carolstadium, primum auctore fuisse refert is, quem sub exitum vitæ suæ palàm ad vestra castra transfugisse Lutherani quiritantur, Philippus Melanthon. De quo talis aliquando fuit eius césura : Carolstadius, inq̃t, primus excitauit hunc tumultum, homo ferus sine ingenio, sine doctrina, sine sensu cõmuni, quem nullum vnquam humani-

tatis

Carol-
stadius
Sacramen-
tariorũ
auctor.
Philipp.
Melanch-
thon.
ad Frede-
ricũ My-
conium
de Carol-
stadio iu-
diciũ.

tatis officium aut intelligere, aut facere animaduertimus, tantum abest ut in eo manifestatio aliqua spiritus sancti animaduersa sit. Hunc nihilominus ducē secutus est ipse Melanchthō, itidem ut Zvvinglius antea, Oecolampadius, Calvinus, & eiusdem farinae alij. Quemadmodum autem in odium & despectum Papæ, omnia se dixisse, scripsisse, fecisse, non vno loco gloriatur Lutherus, sic de Carolstadio quoque narrat Philippus, quod odio Lutheri non aliqua pietatis opinione controuersia de cœna Domini primus mouerit. Accidit igitur Lutheri, quod Christus aliquando dixit, Quam mensura mensi fueritis, eadem & remetietur vobis. Hic itaque Carolstadius, Tigurini, non Zvvinglius, primus auctor fuit hæreseos vestræ. Et quod nunc vos facitis de dogmate, quod in patria mea sparsere turbulenti quidam: idem de vestro quoque fecit olim Luterus. Quauis enim, qui fuit insignis hominis audacia atque amentia, Papatui, hoc est, Ecclesiæ Catholicæ multos errores attribuerit, in

Lutheri
in scribē
do & di
cendo
proposi
tum.
Contro
uersia de
Cœna
Domini
qua intē
tione à
Carol
stadio
mota.
Marc. 4.
Lutheri
cōsensus
cum Pa
patu, &
cum Sa
cramen
tarijs dis
sidium.

hoc tamē dogmate de Christi corporis in Eucharistia veritate, negat (vtar autē verbis eius) sanctam Ecclesiam Catholicam, quæ est sub Papatu quidquam erroris admisisse: Cū ea sentire se, doctrinam illius hac de re libenter amplecti, profitetur. Illius etiam auctoritate, quam sanctam vocare non dubitat, vestrum hunc sacrilegum errorem oppugnat, nec se legisse turpiorē vnquam heresin scribit, quæ statim initio, tot inter se capita, tot sectas habuerit, etiamsi in principali causa, vtpote in persequēdo Christū vnanimis existant. Hæc ille de vobis, qui primus ætate nostra doctrinā suā Dei verbū, & purū Christi vocauit Euāgelium, atq; vt esse tale cēseretur à multis, qn & à vobis ipsis initio, auctoritate sua pfecit. Sed audite quæso quid idem alio loco scribat, quod ad causam de qua agitur propiùs pertinere videtur: Audio, inquit, & video rebaptizationem à quibusdā vsurpari ex eo fundamento, vt in despectum Papæ faciāt, tanquā hi qui nihil ab Antichristo habere

Luther
ad duos
pleba-
nos de
Anaba-
ptismo.

bere velint. Quemadmodum & Sacramentarij propterea merum panem & vinum habere volunt in despectum Papæ, arbitantes se hoc pacto rectè subuertere posse Papatum. Profectò friuolum est hoc argumentum, supra quod nihil boni ædificaturi sunt. Hoc enim pacto negare eos oporteret totā quoq; scripturam sacram & prædicandi officium, hoc enim totum nimirum à Papa habemus. Et nouam quoq; scripturam sacram nos facere oporteret, ne quid ab infidelibus haberemus Iudæis. Stultitia est hoc totum. Nam & Christus in gente Iudaica inuenit Pharisæorum & Scribarū abusus, non tamē propterea reiecit quod illi habuerūt & docuerunt. Nos autem fatemur sub Papatu plurimum esse boni Christiani, imò omne bonum Christianum, atq; etiam illinc ad nos deuenisse. Quippe fatemur in Papatu veram esse scripturam sacram, verum Baptismum, verum Sacramentum altaris, veras claues ad remissionem peccatorum, verum prædi-

Lutheri
de Papa-
tu iudi-
cium.

candi officium, verum Catechismum,
 vt sunt Oratio Dominica, articuli fi-
 dei, Decem præcepta. Dico insuper,
 sub Papatu veram Christianitatem,
 imò verum nucleum Christianitatis esse.
 Videtis Tigurini, quàm bellè cum
 Luthero vobis, vel potius vobiscum
 Luthero conueniat. Ex cuius hac Epi-
 stola, verba etiam nonnulla videmini
 mutuati. Quod sibi propositum ille
 fuisse non diffitetur alicubi, nimirum
 in odium & despectum Papæ, siue Pa-
 patus dicere, scribere, facere omnia,
 atque ideo doctrinam illius esse cor-
 ruptam asserere, vestrum quoque fuit
 idem propositum, idem fundamen-
 tum. Scitum autem est illud, Qui o-
 dit fratrem suum, in tenebris est, & in
 tenebris ambulat, quia tenebræ excæ-
 cauerunt eum. Quantò magis qui o-
 dit patrem suum, cui diuina lege subie-
 ctionem, reuerentiam, & obedientiã,
 debet omnẽ? Iis igitur excæcati tene-
 bris, & vos & Anabaptistæ, & princeps
 om-

omnium Lutherus cum suis, & quęcūque postea fex est hæreticorum consecuta, persuadere populo cœpistis, in Papatu modò non vniuersam doctrinam esse corruptam. Et hoc erat fundamentum, quo maximè nitebamini: hoc erat rete quo plurimos attraxistis. Nunc quod eidem fundamento nituntur discipuli vestri, crimen vobis minimè ferendum, & inexpiabile quoddam facinus esse videtur.

Sed nimis longè progressos eos esse dicitis. Damus hoc vobis: est enim verius, quàm vellemus. Verùm interea num & vos longiùs progressi non estis, quàm is, quem primum vestrę doctrinę rudimenta posuisse, viam quę vobis commonstrasse gloriāmini? Si verum est quod scribitis, eum esse præposito quodam ingenio, qui rectam ingressus viā, simul ac demonstrator iter reflexit, in eodē luto pedē obstinatè figat & ultra p̄gredi recuset: Cedo quod est

Trinitarios plus
ultra p̄-
cessisse
temerè
arguunt
Sacramē-
tarij.

infeliciū istorum tam grande peccatum, si quod vos fecistis, Luthero vobis iter demonstrante, idem fecerunt ipsi quoq; cū essent facti politiores & instructiores, & esset eis via à vobis longior demonstrata. Secuti sunt consiliū vestrum, noluerunt in eodem luto pedem obstinatè figere, sed vltius aliquanto sunt progressi. Cur ita grauitè & acerbè reprehenditis in illis, quod eos ipsi vos, exemplo vestro facere docuistis? Quod vos laudi vobis & gloriæ ducitis, cur id in istis tanquam capitale crimē damnatis? Itāne vestro præscripto, vestro cuncta geri vultis imperio? Bucerum quoque grauius aliquando Lutherus reprehenderat, quod longius processisset. Cuius, cū ille non paulò doctior, imperium ferre non potuisset, neq; cū Dei verbum & Euangelium subinde creparet, doctrinam illius omnem tanquam Dei verbum & Euangelium adorare vellet, in hæc verba prorupit: Si exigat, ne quis vlla in re à se dissentiat, probet se esse Deum.

Quæ-

Bucerus
Lutheri
imperium
ferre nō
potuit.

Trinita-
riorum
ad Sacra
mentari-
os Apo-
strophe.

Quæso vos, an eadem hæc verba, cōtra vos quoq; Tigurini, nō erit fas istis vsurpare? Num quo iure prohibere poteritis, quo minus in hunc modum vos cōpellare queant? O venerandi præceptores & magistri nostri, licuit vobis, quàm longè, quàmq; latè patet orbis Christianus, ab eo toto dissentire, eum idololatriæ reum facere, eum ignorati Christi, beneficiorum eius omniū obscuratorum, non accusare tātum, quod videri tolerabilius poterat, verum etiā inauditum condemnare: cumq; Lutherum hac in parte ducem secuti fuissetis, & is aliquam doctrinæ Papatus partē, nimirum de præsentia Christi corporis in Eucharistiæ Sacramento, non modò non reprehenderet, verum etiā retineret mordicus, ac summa vi tueretur, licuit vobis ab illius quoq; sententia discrepare, cū tamen omnis illius doctrina, multis in Germania locis, quin & à vobis initio non alio numero, q̃ quo purum Dei verbū haberetur: cur & nobis non liceat exemplū hoc vestrū

imitari? paulò progredi longiùs, & ab opinione vestra saltè in vno aliquo dogmate dissentire? An & vos non estis equè homines vt nos? An solis vobis reuelata sunt omnia, nec est quicquā quod vos fugere queat? An à vobis verbū dei processit, aut in vos solos peruenit? Probate vos esse Deos, si vultis vt ne latum quidē vnguē à vestra sententia discedamus vnquam, & quicquid à vobis dictū aut scriptū fuerit, haud aliter q̃ purum putem Dei verbū, contra quod mutire fas nō sit, amplectamur. Nōne vos docuistis nos, doctrinā citra quā Christianismus non constat, in Papismo totam explosam & sepultam esse? Nōne fuit & hoc inter alia vestrū, sicut ante vos aliorum hæreticorū ferè omnium axioma? Nihil esse recipiendum præter scripturas? Quòd si nos à vobis docti, reijcimus omnē doctrinam, quæ Christianismū sepelit & explodit, qualē esse Papatus doctrinam ipsi profitemini, & est inter illius capita præcipuū hoc de Trinitate: Si quod vos facere contra Papistas

Hæreticorum
axioma.

stas nunquam intermittitis, quærimus
 & à vobis & ab illis vbi reperiatur in
 scripturis, vel Trinitatis, vel personæ,
 vel essentiæ nomen, ac nisi fuerit osten-
 sum iuxta normā à vobis propositā, &
 in alijs dogmatibus examinandis, con-
 tra Papistas obseruari solitā, recepturos
 nos esse negamus, per Deū immortalē
 vos obsecramus, quid alienū à præce-
 ptis & institutis vestris facimus? An hoc
 tanquā atrox facinus in nobis vindi-
 candū esse putatis, quòd nos dociles di-
 scipulos præbemus? quòd in eodem lu-
 to pedem obstinatè non figimus, verū
 à vobis mōiti, pergimus & procedi-
 mus ea via quam nobis commōstrastis.
 Certè laudem potiùs à vobis hoc nomi-
 ne promeriti videbamus, quā vt ali-
 qua nos animaduersione propterea di-
 gnos iudicare debeatis. In hunc mo-
 dum si vos isti vestri discipuli compel-
 lauerint, num estis habituri quod con-
 tradicere possitis?

Et certè vtitur ijsdem Argumētis cō-
 tra vos apud Ochynum vestrum: idem
 Spiri-

Ochini
de Sacra
mētarijs
iudiciū.
Lib. 2. dia
logorū.

Spiritus, quo vos estis afflati, dum pluri-
bus verbis in quodam eius Dialogo cō-
tendit, Ecclesiæ doctrinam de adorāda
Trinitate non esse nefas in disceptatio-
nem vocare, sic inter alia loquitur. Nō
negabis expediuisse tēpore tuo disqui-
ri, sit nec ne Christi corpus in pane, &
sanguis in vino, quamuis & esse & ado-
rari debere Cōcilia per errorem decre-
uissent. Et quoniam in Trinitate vsu ve-
nire idem possit, expedit negotiū explo-
rare. Verū ipsos iam potius dicentes
audite, sic enim vos quidam ex illis al-
loquitur: Hortor & obtestor vos per
nomen Dei & eius filij Domini nostri
Iesu Christi, dispicite diligētius ea, quę
Dominus vobis nondum aperuit. Nō
dederat oīa Luthero, plura dedit post-
ea Zuinglio, & post eum alijs (fortassis
Anabaptistas intelligit & Suenckfeldiū
& Seruetum, & alios nō dissimiles) dat
& nunc cui vult. De se proculdubiō lo-
quitur, sibi quoq; plus aliquid q̃ Luthe-
ro, vel Zuinglio, vel alijs datū esse per-
suasum habet. Ac paucis intericētis: Ca-

ucte

uete, inquit, vobis à Gabaonitis, q̄ imponebant populo Dei laceris vestibus, mucido pane, &c. Sub nomine Dei nostri se venire dicebant, & impositū esse ab illis populo Dei, scriptura dicit, q̄ non consularet os Iehouæ. Non imponant nobis Patres, Vetustas, Concilia. Vetusti enim sunt isti panni, quos vos primi lacerastis in alijs articulis fidei. Vnus sit magister noster Christus: Os Iehouæ consulendum, non hominum. Sunt etiam hic plæriq; Gabaonitæ, qui vobis imponunt, amicos se profitētur, & nihil interea optant, quàm vt populum ad Ægyptum reducant, varijs modis, & Cōfessione Augustana: quod vobis postea Dominus patefaciet.

Auditis hæc Tigurini. Visi fuimus vobis aliquando Gabaonitę, vetustis & laceris pānis induti, cū nouæ doctrinæ vestræ opposuissemus, Patres, vetustatem, Concilia. Monebatis populum, vt sibi caueret ab istis Gabaonitis: docuistis deponendum esse, quicquid armaturæ suppeditant Orthodoxi veteres, Lutherus delibero & seruo arbitrio.

Theo-

Theologorum scholæ, Conciliorum & Pontificum autoritas, totseculorum ac totius populi Christiani consensus: quod nihil sit recipiendum præter scripturas. Itaq; nihil morari quenquã debet: quid tanto cōsensu loquantur vetusti scriptores, quod antiquitas minime debet impedire, quo minus liberè veritas à mēdacio discernatur. Hæc vos docuistis, statim vt nouum istud Euangelium vestrum in lucem proferre coepistis. Ecce nunc & vos contra blasphemos istos differentes, facti estis illis Gabonitæ. Ecce nūc illis iterum induisse videmini, simul & ab ipsis indui velle, vetustos pānos quos abieceratis, & alij vt abijcerent authores fuistis: dum eis Patres, Concilia, Vetustatem opponitis. An autem isti non bellè vobis respondent? Vetusti sunt, aiunt, isti panni, quos vos primi laceraistis in alijs articulis fidei. Sic nos olim docebatis. Vnū nobis esse debere magistrū Christum. Os Iehouæ consulendum esse nō hominum. Nunc ab hac doctrina desciiuistis

Caluin' in Episto
lā ad Hebræos.
Cal. in
1. Ioan.
cap. 4.

uistis, & ad Gabaonitarum habitum reuerſi, ſub illo nobis impo-
nere, populum ad Ægyptum reducere
vultis.

Sed quid alio quoque loco dicat, A Trini-
tarijs p-
greſſus
Satha-
niſmi de-
ſcribitur
audite. Nam initium atq; progreſſum
huius Sathaniſmi, quod nunc, proſce-
lus nefarium, Euangelium à nonnullis
vocatur, deſcribens, his verbis vtitur.
Cùm Lutherum Deus excitafſet. Ec-
cleſiam Antichriſti per eum ita diru-
tam eſſe voluit, vt non à fundamentis
inciperet: alioqui tam putrida do-
mus, eum prius oppreſſiſſet ſua ruina,
ſed eam à tecto aggreſſus (vt fit in di-
ruendis veteribus ædificijs) vaſtare cœ-
pit primùm indulgentias Antichriſti,
quibus negatur Chriſti ſatisfactio, &
gratuita remiſſio peccatorum. Poſtea
purgatorium aggreſſus ignem illū cu-
linarum Papifticarum, frigida verbi dei
penitūs extinxit. Hinc inuocationem
mortuorum, qui pro mediatore vnico,
funditūs abolito regnabant, peſſum
dedit, deinde peregrinationes, &cæ.
Cùm

Luther⁹
à tecto
Eccleſiā
diruere
cœpit.

Cùm venit ad profundiora & fundamēto viciniora, vt ad Missam, Deus bone quàm furebat Sathan. Extirpauit tamē Missam, diu secum disceptās, & eius appendices retinens. Sed radices ex quibus repullulascere potuit, non euulsit stirpitus, præsentiam eius in pane, carnis eius vbiquitatem, ac manducationē quæ fit ore retinens. Hic iam hæsit Lutherus in doctrina de Sacramentis, nec Antichristum potuit funditùs extirpare: eius etiam Cæremonias Iudaicas & gentiles pro legitimis vsurpauit. Surrexit postea Zuinglius, qui tandem Missam, cum suo deo panaceo, & omnibus appendicibus eius radicitùs euulsit, ita vt nihil iā Antichristianismi in eare reliquerit, Sacramenta non includere in se Christum docuit, neque etiam Sacramētis gratiam Dei alligauit. In cælum nos ad Christum relegare Sacramenta & deducere, & ad mortē Christi sub Pilato peractam fortissimè asseruit. Vbi verò iam suo ordine ad fundamentum ventum est, quod illis prioribus athletis

Zuinglius pa-
rietes Ec-
clesiæ
disiecit.

tis penitùs repurgare ab Antichristi & eius Sophistarum putridis commens datum non fuit. Quantum Sathan furit, & in quæmonstra se non vertit, vt suum Deum ignotum, Prophetis, Christo, Apostolis, Deum infinitum, Deum essentiam, deum trinum, & alijs varijs, & monstrosis nominibus vocatū defendat? qui pro vno solo vero patre Domini nostri **I E S V C H R I S T I**, & pro filio eius vnigenito Deo vero, ex illo vero genito, tum vno spiritu sancto regnabat diù: Nobis verò quicunq; Christi ministri sumus, & membra eius corporis, summa ope adnitendum est, quò penitùs hoc fundamentum ab Antichristi sordibus, & Dijs fictitijs repurgatum, tantum ex lapidibus verbi Dei substruatur Ecclesiæ Dei: quo tandem contra omnes inferorū portas, in neutram partem inclinās, stare semper possit. Quoad enim aliquid putridum in fundamento manserit, metuendum ne putrefacto tandem fundamento, ædificium totū inclinēt, & postea ruat: sicut

Trinitas
rij funda
mentum
diruunt

D factum

factum est in Papatu, & nunc à nouo Sabellio, & illi similibus, totam veritatem patefactam euerfam Sathan curat.

Haftenùs blasphemus iste. Deū excitasse dicit Lutherum: sed legitur in scripturis etiam Deus venter. Hunc si Deum intelligi vult, nē ille rem acu, quod aiunt, tetigit. Nam ab isto Deo, ventre, primam de indulgentijs velitationem excitatam fuisse, manifestum est omnibus. Successit postea Deus huius seculi, qui mentes excæcat infidelium. Nam cū hęc illi primavelitatio non infeliciter cessisset, multosque post se discipulos abduxisset: elatus hoc rerum successu, sic est à deo huius seculi excæcatus, vt de tremendo quoque Missæ sacrificio delendo cogitationem fusciperet. Fatetur ipse, quod vltro se facturum obtulerit, vt & de indulgentijs taceret, & ordinem ac iurisdictionem Ecclesiasticam, non modò nō oppugnaret, verū etiam pro virili sua tueretur ac defenderet, sed cū non audiretur ab Episcopis, nec alia conditione

reci-

Luthera-
nismi p
gressus.
Phil. 3.

2. Cor. 4.

Luth. in
libello
de Missa
angulari

reciperetur, quàm si recantasset, pro-
uocatum se fuisse vt progredere-
tur vl-
terius. Quid, inquit, inde lucrati sunt?
Hic iacent indulgentiæ, & literæ simul
cum sigillis euauerunt: Quid si pro-
pediem sic eueniet eis circa Ecclesia-
sticam potestatem, & circa sacrorum
ordinum cōsecrationem, &c. Ac dein-
de pergit multa contra Missam scribe-
re. Qua quidem in re Diabolo se præ-
ceptore ac magistro vsum, eumque sibi
fortiora contra Missam argumenta sup-
peditasse, quàm quæ refelli potuerint
adeò non obscurè fert, vt etiam gloria-
ri videatur. Palam vt omnib. esse que-
at, quòd non Deus & pater Domini
nostri IESV CHRISTI, verùm Deus
huius seculi mentem eius excæcauerit,
vt hucusque prolaberetur impietatis:
& futile sit hoc istius mēdacium, quod
furebat Sathanas, cū ad Missam abo-
lendam aggredere-
tur. Nam adeò
non furebat, vt etiam tela suppedita-
ret, quod ipse fatetur Lutherus, qui-
bus eam expugnare posset: cū à

Luther⁹
diabolo
pceptore
vsum-

nulla re æquè abhorreat, atq; à tremē-
 do isto sacrificio, quod Christi passio-
 nis & mortis est commemoratio : quā
 ille ex omni hominum memoria dele-
 tam, & sempiterna obliuione obrutam
 cupit. Interca tamen verissimè descri-
 buntur ab isto gradus, quibus cō per-
 uentum est, vt Ecclesia Dei, quam vos
 Papatum vocatis, funditū apud quos-
 dam euerteretur. Nam reuera Luthe-
 rus, quemadmodum isti scribunt, te-
 ctum diruit, parietes autem, & vicinio-
 ra fundamento membra vester Tiguri-
 ni Zuinglius disiecit. Hi verò quibus
 cum vobis nunc est negocium, cū in
 eam opinionem venissent, vos tempori
 seruiuisse, quod nondū satis vobis opor-
 tunum videbatur, ad ea quæ iam eratis
 meditati perficienda, quod vos inta-
 ctum tamen adhuc reliqueratis, ipsi fun-
 damento manus iniecerunt, atque ita
 quæ per vos Ecclesiæ Dei vastatio fie-
 ri coepta est, eam isti viri gloriosi ab-
 soluerunt: ac ipsis etiam fidei nostræ
 fundamentis, radicitū extirpatis, cum
 pului-

Trinita-
 rij Eccle-
 siæ fun-
 damentū
 diruerūt

puluisculo, quod aiunt, sustulerunt omnia, ne vestigium quidem vllum doctrinæ de Sanctissima Trinitate relinquere cupientes: Quam nondum etiam vulgo notam, iam inde statim ab orbe condito, Sancti Patriarchæ & Prophetæ coluerunt: & nobis tot millibus annorum obscurius initio, deinde inde patefacta Euangelij luce clarius atque manifestius, colendam & adorandam quasi per manus tradiderunt.

Verissimè dictum est illud, Erat serpens callidior cunctis animantibus. Nihilis cupiebat magis, nec alio collimabat, magis ab ipso statim exordio, quam ut summum hoc salutis nostræ dogma prorsus euerteret, & ex animis mortalium tolleret: nihil tamen initio minus præ se tulit, paulatim eò sibi perpendendum esse putavit: quod, quæ est ipsius astutia, facilè prospiciebat, fore, prius ut opprimeretur ipse ruina, quam aliquod operæpretium fecisset. Quãobrem illius memor quod

Sathanā
imitatus
Luther⁹
cum suis
malefa-
nis suc-
cessorib.
in euer-
tēda Ec-
clesia.
Gene 2.

Eccl. 12.

scriptum est: Qui modica spernit, paulatim decedit, ab alijs quibusdam, quæ modica videri poterāt, exordium sumpsit: Nimirum ab usu calicis, ab esu carnum diebus prohibitis, & alijs eiusdem generis, de quibus Ecclesiæ doctrinam & institutionem, non aliam ob causam reprehendit, quàm ut illius auctoritatem, in his quæ modica videbantur initiò spernere doceret, ut sic modica spernendo paulatim homines deciderent. Itaque calicem usurpandum, carnes diebus ieiuniorum comedendas, vxores voto obstrictis ducendas docuit, non ob aliud, quàm in odium & despectum Papæ & Conciliorum ab eo legitimè congregatorum. Indè progressus est ad ea, quæ recensentur ab istis. Ac maiorem laborum suorū partem in tecto tantum demoliendo cōsumpsit. Porro Zvvinglius ad ipsos parietes accessit, & eos discijcere conatus est, fundamentum non attigit. Ad quod euertendum, aggressi tandem sunt isti gloriosi milites, & sum

mum

mum salutis nostrę dogma sustulerunt.

Quòd eis, via iã per alios munita, præstare non adeò difficile fuit. Totis enim quadraginta & amplius annis, nihil aliud mentibus hominum diligentius per suos ministros inculcandum & imprimendum Sathan curauit, quàm doctrinam in Papatu corruptam esse: nihil Conciliorum decretis, nihil priscorum patrum placitis tribui debere, solum illum audiendum esse, de quo lapsa de cælo voce dictum est: Hunc au-

Matt. 17.

дите. Præcipuè verò Pontificis auctoritatem omnem nō tam eleuare, quàm prosternere conatus est & conculcare: qua stante proficere se quicquam posse desperabat. In hunc igitur plenis conuiciorum & contumeliarum velis inuectus, exosum cunctis reddere nomē eius, & eum in ordinem cogere nitebatur, quo sic gubernatore sublato, sicut ille scripsit, atrocius atque violentius circa Ecclesię naufragia grassari

Cypri.

posset. Qui conatus, cū ei quibusdam in locis ex animi sui sententia ces-

D 4 sisset,

fisset, tum verò primùm per Zvuinglium, Oecolampadium, Calvinū, & eorum similes alios progredi cœpit longiùs, donec ad hos infelices vêtum est, qui fundamentum etiam ipsum dirutum cupiunt.

Diffidia
hæretico-
rum in-
ter se,

Quid erat à quo piorum omniū aures initio magis adhorrerēt, quàm cum in Missam, & in Ecclesiæ Sacramenta tanta petulantia debacharetur Lutherus? sed hæ tandem in multis locis occalluerunt. Exortus est postea Carolstadius, cum suis discipulis, Zvuinglio, Oecolampadio, Caluino, tum verò, nō modo Christiani, verùm & ipsi Lutherani, sacrilegum errorem vestrum sic execrabantur, vt haud aliter vos Tigurini, quàm viperam & basiliscum fugerent, atque modis omnibus à suis congressibus arcere conarentur, cum & aqua & igni vobis interdixissent. Sed vestris quoque blasphemijs postea multorum aures assueuerunt: & est hæresis hæc vestra, tam longè tamque latè propagata, propemodum vt iam extinctâ
Luthe

Lutheranam videre liceat. Qua de re non vno in loco gloriatur Caluinus. Quin & libellus quidam proximis superioribus annis in lucem prodijt, cuius hæc est inscriptio:

Victoria ueritatis & ruina Papatus Saxonici.

Papatus
Saxonius.

Sic Saxonicum quoq; Papatum iam esse deletū vester ille gloriatur, cū interea Papatus Romanus, ab ipso Christo fundatus & institutus, fixus & stabilis permaneat: vt sit omnis homo mendax, verax autem appareat ille, qui dixit, quòd portæ inferi non præualebūt aduersus eum. Et alio loco: Ego rogavi pro te Petre, vt non deficiat fides tua. Ecce autem venēre nunc isti, qui sicut Lutherus Ecclesiæ Christi, vos autem & Ecclesiæ & Lutheri, sic ipsi vicissim & Ecclesiæ Christi & Lutheri, & vestrū Papatū, sublato fidei nostræ fundamento, subuertere conantur. Noluit Lutherus à Pontifice sibi præscribi, quousq; progrediendum foret in fidei dogmatibus. Vos autem nec à Papa, nec à Lutherò legem vobis statui ferre potestis.

Matt. 16.

Luc. 22.

Ecce nunc exemplo vestro surrexerunt isti, qui nec à Papa, nec à Luthero, nec à vobis modum sibi poni, certisq; finibus, intra quos consistendū sit, circumscribi doctrinā suam patiuntur, sed velitis nolitis, memores illius prouerbij, quòd multi discipuli sint præstantiores magistris, ipsum etiam fundamentū petunt, & illud modis omnibus extirpatum cupiunt: vt sic à Luthero fieri coepta, à vobis aut aliquousq; progressam, Ecclesiæ, quæ domus est Dei viui, vastationem, tandem aliquando perficiant.

Pro vno
Papa
multi
nati
sunt.

Fuit à Christo Papatus vnus institutus, per quem vnitas in Ecclesia retineretur: ad quē euertendum cū Lutherus vnā vobiscum, & cum alijs multis, eiusdē farinæ, conspirasset: videte quæso quorsum res ad extremū reciderit. Simul vt Christum, per legitimum Papā, cui peculiariter oues suas omnes pascēdas commendauit, loquentem & præcipientē audire desijstis, & suaue Christi iugum per eum Ecclesiam suā gubernantis excussistis, quā multi, & ij minùs

nūs tolerabiles Papę quàm Romanus, apud vos exorti sunt. Qui primus excu- ^{Luther}
tiēdi iugi Pōtificij fuit auctor Martinus ^{Papa.}
Luther^s, an de eo magni Rabini vestri,
Ioannes Caluinus & Ioannes à Lasco
non queruntur, quòd nō sustulerit, sed
potius ad se pertraxerit (sic enim ipse
loquitur) Papę Tyrannidem, quodq;
pro ligneo Papę iugo collo excusso fer-
reum ab illo impositum.

Sed libet aniles ea de re querimoni-
as adscribere cuiusdam Lutheri disci-
puli: Ioannes is est Spangenbergius, ^{Ioannes}
qui non ita pridem libellum edidit lin- ^{Spange-}
gua sua Germanica, cuius hęc est inscri- ^{bergius.}
ptio: *Barhafftiger berichte von den wol-*
thaten die Gott durch Martinum Luther
säligen fürnēlich Deuschlandt erzeiget
vñ von der schendliche vndanckbarkeit für
solche grosse gabē/ i. e. Verax narratio be-
neficiorum per Doctorem Martinum
Lutherū pię memorię, præsertim Ger-
manię diuinitūs præstitorum, & dete-
stādæ ingritudinis erga eiusmodi in-
gentia beneficia & munera, &c. Ac-
cusat

VVitte-
bergēses
à Luthero defe-
cerunt.

cusat autem is in eo libello, non Christianos, quos vocat Papistas, verum illos ipsos accusat ingratitude, qui Lutheri verbum tãquam Christi verbum quadraginta his annis adorare cœperant, VVitebergenses potissimum, Lipsenses, & qui sunt sub Duce VVirtembergensi. Hos igitur grauitè accusat, quod acceptorũ à Luthero beneficiorum immemores, ausi fuerint in decem aut vndecim doctrinæ capitib. ab eius doctrina dissentire: quodq; ijs eum elogijs ornauerint: Sie nennen ihn einen Philauticum, das ist/ einen solchen menschen/der von niemandt dan von jm selbst allein viel gehalten habe / vnd dem nichts gefallen / dann was er selbst geredt vnd gethan. Item einen Philonicum vnd Eristicum, Eine solche hadermesse / der alle zeit woll recht haben. Keinem menschen etwas gũts sein lassen / Niemand weichen wolle / Allein sein eigenehre sũche / vñ niemand neben jm leiden könne. Item einen Doctorem Hyperbolicum, Einen solchen Lehrer/der auß einer flohe könne ein

Ca.

Camel machen / der von tausenten sage/
vnd kaum fünff meine. Ins feldt hinnein
rede / Gott gebe es sey war oder nicht / Der
zweymal mehr sage / denn es am im selbst
ist. Item sie nennen in Polypragmoniz-
cum, der sich müßwilliglich in alle hēdel
mit einmischet / sich mehr aufzurichten vn-
terwindet / denn jm befolhen / vnd aller sa-
chen anmasset / so in doch nicht angehen.

Item, Ostentatorem ingenij, den nur
mit seinem höhē verstande one not gepzang-
get habe / vnd sich wollen sehen lassen.

Item Stoicum, Einen Stohzlopff / der
nur seines sinnes gelebt / vnd andere in ty-
rannischer dienstbarkeit gehalten habe.

Machen auch einen Somniatorem vnd
traummer auß jm / vnd breuwens wurst /
Gott sey es geklagt ineinander / 2te. Vocāt

illum, dicit ille, Philautū, hoc est eiuf-
modi hominem, qui non nisi de se vno
præclare senserit, sibi vni plurimum tri-
buerit: cuiq; nihil arriserit, præterquā
quod ipse dixisset & fecisset. Appellant
item Philonicum & Eristicum, id est,
hominem vsque adeò rixosum, vt sem-

Lutheri
elogia
atq; co-
gnomi-
na.

per

per suam tueatur sententiam, tãquam æquam nemini quidquam concedere, nulli cedere velit: suam duntaxat aucupetur gloriam, nec quẽquam præter se ferre sustineat. Itemq; Doctore Hyperbolicum, puta, qui ex culice possit efficere Camelum, qui mille iactitet, & vix quinque cogitet, effutiat quicquid in buccam venerit, floccipendens num verum vel falsum sit quod dicit: denique q duplo plus asserat, quàm ipsa habeat rei veritas. Nuncupant etiam illum Polypragmonicũ, qui se procaciter & petulanter negocijs omnib. immisceat, qui plura sibi expedienda sumat, quàm ipsius poscat prouincia: rebusq; omnibus, quæ tamen nihil ad eum pertineant, sese ingerit. Tum quoq; ingenij ostentatorem eum nominant, quòd nõ nisi ingenij acumen, præter necessitatẽ ostentare seq; vendicare voluerit. Sed & Stoicum durum, capito, qui non nisi suo vixerit cerebro, atque alios Tyrannica continuerit & compresserit seruitute. Deniq; Somniatorem eum

vocant, & proh dolor, miserandum in modum coquunt & permiscent, &cæ. Haften^o
Spange-
bergius.
Nec aliter ea de re sentit Zvvinglius vester, tot ab eo confossus anathemat-
tis. Quin & discipulus illius Melanthon se turpiter illi seruiuisse que-
ritur.

De vestro verò, Tigurini, Papa Zvvin-
glius Pa-
pa.
Zvvinglio quid dicam? qui Lutheri fas-
tum alio maiori fastu calcabat, ac mi-
nùs etiam quàm ille tolerabilis fuis-
se videbatur, cùm nullum illius di-
ctum celebretur magis quàm illud: E-
uangelium sitit sanguinem. Tartare-
am hanc esse vocem Poëta diceret.
Verùm talis Euangelij, quod ex imo
Tartaro profectum est, præconem non
alia vox magis decebat. Neque ve-
rò dictis magis, quàm ipsis etiam fa-
ctis Euangelium quod ipse prædica- Zvvin-
glij cru-
deledi-
ctum,
bat, sitire sanguinem demonstraui.
Statim enim, vt se Papam ipse ve-
strum constituit, coepit Aere ciere
viros Martemque accendere cantu.
Quem quidem cantum, ille verbum
Dei

Dei Christiꝓue vocabat Euangelium. Bellonā videres sanguineo flagello armatam. Illo ductore complerunt campos acies, cumq; futurum prædixisset, vt omnes eorum qui stabant ex aduerso bombardæ atque lanceæ, ac alia tormenta bellica, in propria ipsorum viscera conuerterentur, euenit illud quod est apud Poëtam: Primusq; cadit Tolummius Augur. Cuius Euangelium sanguinem sitiebat alienum, suum ipse sanguinem in acie prior vnā cum vita profudit. Et quā verum fuit Euangelium quod prædicabat, tam erat illius vera prædictio. Nec obscuro signo Deus tū declarauit, qui nam essent illi, qui suū defenderent Euangelium, cū paucis admodum, & eis inopia rerum omnium pressis, victoriam concessit, de suis & Euangelij sui hostibus: quos è numero militum & viribus, & armis, & rebus omnib. ad bellum gerendū necessarijs, multò fuisse cōstat instructiores: vt nō homines, verū ipse Deus pro suis fidelibus in aliquot illis prælijs pugnas-

se

Zvvin-
glius in
acie vitā
fudit.

se videretur. Nec enim humanis virib.
illa victoria parta fuit, quæ propè nullæ
fuerunt comparatæ cum tantis copijs:
verùm dextera excelsi fecit virtutē hāc:

Qualis verò futurus erat ille Papa ve-
ster tēporis, pgressu, si vita lōgior ei sup-
peditasset, cuius initia tā fuere violētā?

Sed iam ad alterum, qui & ipse pro
Papa se gerit apud Allobrogos venia-
mus, quem & vos quandoq; Papam ap-
pellare soletis. Ioannes Calvinus is est:

Calvinus
Papa.

An vobis Tigurini alijs ille tolerabilior
esse videtur? Certè quòd quidam vstu-

latus ab illo Geneuæ fuerit, minimè vo-
bis probatur: multò minùs illud, quod
idem edito libro, hæreticos iure gladij
coërcendos esse demonstrare conatus

Calvinus
hæreti-
cos igni
coërcen-
dis do-
cuit.

est: cui tamen multi Geneuenses mini-
stri subscripserunt. Qui verò nō subscri-
psit ei libro Theodorus Beza, suum &
ipse edidit eodem argumēto scriptum,
de hæreticis à Magistratu puniendis,
quo sui magistri sententiā, pro virili sua
tuere nititur. Non eū Solonē, sed Dra-
conē legislatorem esse dicitis, qui non

Theodo-
rus Beza

atramento, sed sanguine scribat leges. Ciuitatem in qua sumptum est de hæretico supplicium, nouam instauratæ Papisticæ crudelitatis officinam appellatis.

Punien-
di hære-
tici.

Hæresi
nullum
crimen
grauius.

Sed cum hæc ita dicitis, vestram causam agere videmini. Quò minùs miramur, si in ea cognoscenda, minus seueros iudices habere cupitis. Nos verò quòd plectantur hæretici non improbamus, cum nullum sit hæresi crimen grauius, ita vt omnia alia in vnum cumulum congesta, quàmlibet sint atrocia, tamen cum hoc vno collata, festuca sint, cum trabe comparata. Quamobrem quod est vnum omnium scelus grauiissimum, id gladio puniri, non improbamus: cum nullum possit excogitari tam sæuum supplicium, vt huius tanti criminis atrocitas maius etiam non mereatur. Verissimeque dictum est à vestro quodam: Summæ quidem esse crudelitatis innocentem & sanctum interficere: sed eiusdem ac maioris etiam esse crudeli-

delitatis impium hæreticum non interficere. Sed interea tamen in eo libenter alij cuidam itidem ex vestris assentimur, quòd ab hæretico non potest ritè corrigi hæreticus, cùm correctionis opus non sit, nisi verorum Christianorum. Quamobrem si Papista (sic enim vobis quasi per contumeliam vestros Christianos appellare libet) fecisset hoc, quod fecit Calvinus, laudaremus factum. Nam immedicabile vulnus ense rescindendum est, ne pars sincera trahatur. Sævit in bonos, qui parcit malis. Melius est vt pereat vnus, quàm vnitas. Quod autem factum est ab hæretico, non probamus, cùm hæreticus in hæreticum animaduertēdi ius nullum habuerit. In quo tamen nō hoc maximè reprehēdimus, quòd ista seueritate sit vsus in hæreticum: multò magis illud, quod etiam Catholicos persecuendi sibi ius arrogare dicitur. Quid est enim quod minùs tolerari queat, q̃ quòd pietas ab impietate persecutionē patiatur. Tum verò qualia sunt illa,

Caluini
fastus in
credibi-
lis.

Caluino
latræ.
Bucerus.

Ochyn.

per Deum immortalem, quæ dicuntur
& quæ scribuntur de illius intolerabili
arrogantia, deq; fastu incredibili, deq;
tanta insolentia, vt eam etiam illi dam-
nent, qui sunt ipsi iuratissimi, nec ferre
diutius possint? Cùm in Idolum quod-
dam transformari, & sicut olim Titum
Flaminium Græcia coluit, sic velit vt se
quoq; colat Gallia victimis & sacrifi-
cijs, vt quos Idololatræ eosdē & Calui-
nolatræ vocari liceat. Buceri quidem
hoc de illo iudicium fuisse fertur, quòd
maledicetiae morbo sit infectus, quem
etiā in scriptis illius nemo est qui nō vi-
deat, quòd impiè audax, falsus accusa-
tor, rabidus fratricida. Quæ res aut ade-
git Ochynū vestrū, vt ita diligenter ad-
moneret Principes & Magistratus, ne
nouum Papatum surgere permittant,
vtq; Dialogum quendam ederet, con-
tra sectam terrenorū Deorum siue Pa-
parum vestrorum, qui suum verbū tan-
quam Dei verbum adorari volūt, quos
futuros multò sceleratiores & crude-
liores asserit, quàm vnquam fuerint Pa-
pæ

pæ Romani, nisi quòd intolerabilem esse Papatum Geneuēsem, fortassis autem & Tigurinum iudicauit.

Sed nobis non est propositum omnino recensere, quæ de hoc homine à viris fide dignis dicuntur, & scribuntur, cum aliò stylus noster festinet. Libet enim de Lutheri discipulis nonnulla dicere, si prius quod Caluini de illis iudicium fuerit, paucis iudicauero. Is enim in libello quē inscripsit, Vltima admonitio ad Ioachimū VVestphalū, cui nisi obtemperauerit, eo loco postea habendus erit, quo pertinaces hæreticos habere iubet Paulus. In genere scribēs de illis, sic esse dicit errore fascinosos, vt quod pueris in Catechismo traditur, veterani Theologi nō teneant: Quid valeat coena, quorsum spectet, nunquam gustasse brutos istos homines, ne guttam quidē ingenui pudoris in eis esse: nimis largā illis copiam cauillādi profluere, dū Lutheri sui Hyperbolas projiciūt, modò plebeculam suosq; fraterculos fascinēt, popularis theatri plausu

Caluini
de Luthe
ro iudi-
cium,

cōtētos, nec Dei, nec angelorū iudiciū magnoperè curare. Tribuit illis furiosū impetū, negatoriā leuitatē, cecā temulentiā, caninā improbitatē, diaboli- cā superbiā, q̄ eis superbia sit loco pietatis, q̄ eos ferocitas om̄i humanitate spoliauerit, q̄ obstinatio nihil moderaminis reliquū fecerit. Vocat eos vertiginosos homines, Cyclopes, superbā factio- nem Gygantū, latratores, phreneticos, bestias, pteruos, factiosos, pertinaces, & id genus alijs colorib. depingit. Queritur de illis, quòd se suosque indignos esse clamitent, quos terra sustineat, ita quòd nisi repentè exterminētur è mū- do, nō posse cum eis mitiūs agi, quàm vt ad Scythas, vel Indos ablegētur: ac- cusare eos Principum segnitiam, quòd non exerto gladio protinus deleant Sa- cramentariorum memoriam.

Saxoni-
cus Papa
secūdus,
Philip-
pus Me-
lanthō.

Nunc ad historiam de Lutheri disci-
pulis accedamus. Quis autē Apelles eos
depingere potuit meliūs. Cū enim
illo mortuo, Saxonicus Papatus vaca-
ret, Philippus Melanchthon eum sibi
ven-

Vendicare visus est, cum quotquot fuerunt alij, qui doctrina cæteris præstarent Augustanæ Confessionis, cum ex magna parte Præceptorem omnes agnoscerent. Itaque iure suo se statuere quiduis posse iudicabat: nec habere necesse, ut in omnib. Lutheri placita tanquā Dei verbū sequeretur. Cuius ple-
 raq; dogmata manifestè condemnauit, & saniorē Papatus, hoc est, Ecclesiæ Catholicæ sententiā est amplexus. In dogmate verò de Eucharistia Caluini sententiam cōprobasse videtur. Quid aut non fecere tum eius discipuli, & inter eos princeps Matthias Flaccus Illyricus, qui quod & in Adiaphora præceptor cōsensisset, & in quibusdam fidei dogmatibus Ecclesiæ Catholicæ sententiam sequi maluisset, ac secuturo Papæ Philip-
 tui (sicut ille scribit) fenestram aperuisset: ab illo diris deuotus est, ut pro Ethnico & Publicano haberetur, id est, ut nemo pius cum ipso, vel sectatoribus eius familiaritatem, conuersationem, amicitiam vllam haberet. Doluit

Philip-
 pus ab
 Illyrico
 condem-
 natus.

hoc Philippo vehementer, quòd à suis
discipulis ita tractaretur. Itaq; cùm sua
scripta quædam in vnum volumen col-
legisset, quod Corpus doctrinæ Chri-
stianę vocauit: in illius voluminis præfa-
tione, quã admonitionē inscripsit ad le-
ctore, facta Matthię Flacci Illyrici, & Ni-
colai Galli mentione, sic de illis loqui-
tur: Cum isto mirabilium hominũ ge-
nere agi nihil potest, qui suo arbitrio
damnant quidlibet: neque personis au-
ditis, neque rebus dijudicatis. Cogunt
Concilia quando & vbi ipsis placet: &
vendicant sibi maiorem magisq; into-
lerabilem, ac minus excusabilem, aucto-
ritatem ac potestatem, quàm Papa Ro-
manus vnquam. Quæ quorsum tãdem
euasura videantur, cogitetur. In præ-
fatione verò quæ præcessit admonitio-
nem hanc, In Anarchiam quandam e-
uasisse dicit. Obsecro vos Tigurini, dili-
genter vt expendatis hæc Philippi ver-
ba. Mirabile genus hominum appellat,
qui suo arbitrio dānant quidlibet, neq;
personis auditis, neque rebus dijudica-
tis.

Philippus
in præfa-
tione in
corpus
doctri-
næ suæ.
Mirabile
genus
hominũ
heretici.

tis. Atqui de hoc mirabilium hominū genere, fuit præceptoreius Lutherus, de hoc mirabilium hominum genere, fuit ipse quoque Philippus, de hoc mirabilium hominum genere, fuerunt Oecolampadius, Zuinglius, Calvinus, & quotquot alij cuiuscunque tandem sectæ doctrinam in Papatu corruptam esse dicunt: damnarunt enim omnes hi doctrinam Papatus, hoc est, orbis ^{Papa ab} totius Christiani, nec personis auditis, ^{hereticis} nec rebus dijudicatis. Sed magis etiam ^{dānatus} iniquē. consideratione digna sunt, quæ sequuntur. Vendicant, inquit, sibi maiorem, magisque intolerabilem, & minùs excusabilem, authoritatem ac potestatem, quàm Papa Romanus vnquam. Quanta est veritatis vis, vt etiam per hostium veritatis iugula, velint nolint, nonnunquam erumpat. Duo fatetur hîc Philippus. Vnum quod etiam si quod Papæ ^{Papæ delicta toleranda & excusabilia Philippi sententia.} alicuius sit peccatum in abusu potestatis, tolerabile tamen id sit & excusabile. Nam quod à legitima potestate fit, quam deus ipse constituit (qualem hîc

Papæ potestatem agnoscere videtur) & excusari tamen potest & tolerari: etiam si modum fortè prætergressa fuerit. Alterum, quòd multò sit iugum durius istorum, qui se nunc pro Papis gerunt in Germania, quàm fuerit ullius vnquam Papæ Romani. Nunquàm enim ullus Papa Romanus condénauit quèquam non auditum, neque priùs illius causa cognita: quod istis vsitatum iam est facere, qui post excussum legitimi Papæ Romani iugum, maiorem quàm ille potestatem & authoritatem sibi vendicare sunt ausi. Deinde verò, quod vos dicitis Tigurini, quod Pontifices figmenta sua populo pro diuinis oraculis obtruserint, hoc multo rectius in vos retorqueri potest. Vos em̃ estis, qui vestrum verbum pro Dei verbo populo vendicatis, & non alio loco quàm quo Christi Euangelium ab illo haberi vultis. Itaque verissimum est quod Philippus vester dicit, Maiorem vos magisque intolerabilem, ac minus excusabilem potestatem vobis vsurpare, quàm

Paparu
Germani-
corum
iugum du-
rius quàm
Papæ
Rom.

re,quàm Papa Romanus vnquàm.

Semper in Papatu docebatur discrimē inter ius diuinum, quod diuinitus promulgatur, & ius humanum, quod ex humana voluntate procedit. Inter

Discrimē inter ius diuinū & humanum.

legem diuinam, quæ æterna est fixa & immutabilis, qua solui nemo potest: & legem humanam, quæ pro eo

ut locorum, personarum, temporum diuersitas postulat, quoties id charitas,

cui subsunt omnes leges, expedire iudicauerit, vel omitti, vel intermitteri, vel mutari queat & aboleri. Modò ne pri-

Charitati omnes leges subsunt.

uata id quisque faciat sua libidine, sed eius qui legem condidit iudicio, penes quem est interpretandi, mitigandi, corrigendi, quin & mutandi at-

que abolendi potestas. Hac doctrina pleni sunt omnes libri Scholasticorum

omnium: impudens ut sit commen-

tum hoc vestrum, quod Pontifices fig-

menta sua populo pro diuinis oraculis

obtruserunt. Sed audite Tigurini,

quid Ochynus vester, dignus talibus

magistris discipulus, de vobis scribat.

Ochyni testimonium de Tigurinis.

Nam

Na cum questus esset, non obseruari à vobis illud quod monet Paulus de iudicanda Prophetarum doctrina; Non ita nunc, inquit, fit, sicut Paulus monet. Nam quod minister vester esse iudicat, docetque, id censet alijs omnibus credendum esse, tanquam caput fidei: quod si quis contrà dicit, neque illi citra vllam conditionem fidem adhibet, is hæreticus est: Denique quod noctu somniarunt, id chartis mandant, excudi que curant, suaq; scripta & verba pro oraculis haberi volunt. Neque est quòd speres eos vnquam recantaturos, aut se Ecclesiæ subiecturos, volunt vt Ecclesia ipsorum, non ipsi Ecclesiæ arbitrio credant: id quod est nil aliud, quam se quosdam Papas terrenosque Deos esse velle, & in hominum conscientias tyrannidem exercere, ac Dominos esse fidei eorum, qui sunt in Ecclesia, velleque vt ipsorum arbitrato credant contra Pauli sententiam. Quinimò docent, scribuntque interdum ministri, contra quam ipsimet credunt, vt

cum

Euangelici somnia sua typis mandant.

Euangel. aliter interdum scribunt, q̃ credunt.

cum mundo consentiant, neque cum Christo infestentur.

Verùm ad institutum redeamus. Quàm intolerabile visum fuerit Philip-
po iugum Paparum istorum Flacci Il-
lyrici, & Nicolai Galli, iam audiuitis
Tigurini: Nunc vicissim audite, quod Galli de
Philippo
iudiciu. fit horum de suo Præceptore iudicium.
Libet autem verba Nicolai Galli, qua
lingua fuerunt edita transcribere, ex li-
bro qui inscribitur, *Das die gründe Ni-
colai Galli noch fest stehen wider der Adia-
phoristē Acta vnd außzug.* Hoc est, Quòd
fundamenta quibus nititur Nicolaus
Gallus contra Adiaphoristarum acta &
effugia adhuc firma manent. So hab
ich mein Ampt vnd befelß/ so woll als sie
der warheit bezzustehē/ vnd zustraffen die
widersprecher/ sie sein gleich wer sie wollē/
vnd wens ein Engel vom himel were. Ich
achte auch noch darzu. Ich thue inen fur
Gott eben damit mehr ehre/ vnd guts/ da
ich sie gleich straffe. Irer Irthumb erin-
nere/ vnd zur busse ermane/ denn alle dies
selben ire heuchler vnd schmeichler/ so sie
mit

mit irrer heuchley in irthumb stercken/
vnd in vnbusfertigkeit auffhalten. Mey-
nen sie dann sie seynd solche Præceptores
das die discipel alles glauben müssen was
sie sagen / Oder solche heilige die nit irren
könnent? So ist nichts newes / auch bey
den heyden / das Gott einem Discipel wol
eine warheit fur dem Præceptor verliehē
hat / vnd verleihen kan: der darauff von
dem Præceptor dissentiret. Daher der
spruch Amicus Plato, Amicus Socrates
magis amica veritas. Vnd haben vor
jnen grosse heiligen geirret vnd in irthumb
gefuret. So müssen sie Lutherum ja auch
nochein Præceptor lassen sein. Vnd der
Præceptor aller Præceptoren Christū
von denen sie dann abgewichen sein / wie
darauff oben vnser ganze disputation be-
ruhet / welchen Præceptor sie nun selbst
widerstehen / vnd recht vndanckbar seynd /
fur die offenbarte warheit. Gehen gleich
iso dahin / verfuren vnd werden verfū-
ret vnter dem titel der Præceptor / wie
die Jüden vnter dem titel des gesetzes /
vnd die Papisten vnter dem titel der Kir-
chen.

chen. Diese schon ernste Collation sollen sie hiemit haben vom Doctor tenebat tantummodò / welcher also pflegt zu reden / vnd ist ein selige rede woll zu wissen / den Christen Iho zur warnung. Wie die Jüden spricht er schreien / Templum Domini, Templum Domini. Die Papisten bisshero geschrien haben vnd noch schreien / Ecclesia, Ecclesia, Also ebt schreien Iho unsere Magistri vnd Scholastici Vvitebergenses, vnd könne gleich im grunde nicht mehr / den Præceptores, Præceptores, des Præceptors Christi von dem Got zeugen / das ist mein Son den solt ir hören. Auch des Præceptors Lutheri / dem beyde die schrift vnd das werck zeugnis gibt / das Gott in zur Reformation der Lere vnd Kyrcchen / als den letzten Eliam dieser letzten zeit erwecket gehabt / deren Præceptor sage ich nun darzu / wirdt Iho bey Papisten vnd Adiaphoristen vergessen.

Hieher gehört auch woll / das sie vns neue Päpste vñ Reformatores Ecclesie schelten / Ich meyne aber ja es treffe sie selbst.

selbst. Dann wie der Papst zu Rom sich anmasset er könne nicht irren/er sey Vniuersalis Episcopus toti⁹ Ecclesiæ. Was er rede vnd seze/das muß gelte/ vnd seind eitel diuina oracula, daran niemād zweyfel/nemand darwider redē darff das da her/das er Petri stülerb ist oder sein will. Also thun warlich die von Wittenberg nicht anders/wollen Lutheri vnd seines geists gleich stülerben sein (welches geistes wie es angefangen) schier balde so viel bey jnen bleiben solte/als Petri geist blicben ist zu Rom bey Papst/ Cardinālē/ Bischoffen/vnd jrem hauffen.

Galli de
Philippo
iudiciū.

Æquē, inquit Gallus, hoc est munus meum, æquē mihi mandatum est vt illis, vt assistā veritati, & vt contradicentes arguam, sint quicunque tandem velint: etiam si sit angelus de cælo. Imò persuasum habeo, quod eis hoc ipso, coram Deo, plus honoris & beneficij defero, cū illos arguo, & errorum admotheo, atque vt pœnitentiam agant hortor, quā illi ipsi assentatores & adulatores omnes, qui suis adulatiōibus eos
in er-

in erroribus confirmant, & in impœnitentia detinent. An existimant se tales esse Præceptores, vt discipuli credere omnia necesse habeant quæ ipsi dicunt, aut tales sanctos, vt non possint errare? Atqui non est hoc nouum, ne apud Ethnicos quidem, quòd præstitit hoc aliquando Deus, & præstare potest adhuc, vt citiùs discipulo quàm præceptori veritas patefiat: qua cognita non dubitet à Præceptore dissentire. Inde natum est illud: Amicus Plato, amicus Socrates, magis amica veritas. Et ante illos errarunt magni & sancti viri, & in errorem alios induxerunt. Deinde verò necesse est, vt Lutherum quoque sinant adhuc esse Præceptorem, & Præceptorem omnium Præceptorum Christum: à quibus ipsi defecerunt, quemadmodum in hoc omnis nostra superior disputatio quiescit: quibus Præceptoribus ipsi se nunc opponunt, & verè sunt ingrati pro manifestata veritate. Pergunt interim, mittunt in errorem, errantes ipsi sub titulo Præceptorum,

F   sicut

sicut Iudæi sub titulo legis, & Papistæ sub titulo Ecclesiæ. Atque vt lepidam hanc & seriam collationem à Doctore tenebat, tātummodo accipiant, qui sic dicere solitus erat. Estque sanè salutaris oratio, quam operæprecium sit non ignorare modò Christianis, pro fida commonitione. Sicut Iudæi, inquit, clamabant, Templum Domini, Templum Domini: Et Papistæ hætenus clamauerunt, & clamant adhuc, Ecclesia, Ecclesia: Ad eundem modum nūc clamāt nostri Magistri & Scholastici Vvitembergēses, & nihil aliud prorsus norunt, quàm Præceptores, Præceptores. Præceptoris Christi, de quo Dominus testificatur: Hic est filius meus, hūc audite: tum etiam Præceptoris Lutheri, cui & scripta & opera testimoniū dant, quòd Deus illum ad reformationē doctrinæ & Ecclesiæ, tanquàm vltimum Eliam nouissimis temporibus his excitauerit. Horum (inquam) Præceptorum, cū Papistæ tum Adiaphoristæ sunt obliti. Huc etiam illud pertinet, quod

quod nos nouos Papas & reformatores Ecclesiæ criminantur. Sed certo persuasum habeo, quòd magis id in illos quadrat. Nam quemadmodum Pontifex Romanus sibi hoc arrogat, quòd non possit errare, quòd sit vniuersalis Episcopus totius Ecclesiæ, quòd quæcunque dicuntur & statuuntur ab illo, ea fixa & rata esse oporteat, ac sint mera diuina oracula: de quibus nemo dubitare, quibus nemo contradicere audeat: idque eò, quòd Petri Cathedræ ipse sit hæres aut esse velit: haud aliter profectò faciunt nunc Vvitembergenses, volunt Lutheri & Lutheri
 eius spiritus propter sedem hæredes spiritus
 esse, cuius tamen spiritus, quomodo nil reli-
 se nunc dant initia, tantum prope nunc quæ Vvi-
 penes illos residere videtur, quan- tébergæ.
 tum de Petri spiritu Romæ residet,
 apud Papam, Cardinales, Episcopos,
 & eorum gregem.

Quid vobis videtur Tigurini? num Illyricus
 discipulus hic Lutheri, magistri sui spi- Lutheri
 ritu plenus non est? qui nullum etiam Christo
 æquat.

scire discrimen videtur inter Christum & Lutherum. Sic vtrumq; coniungit, vt Lutherum ipsi Christo, si non anteferre, saltē æquare videatur. Cū tamē inter tenebras & lucē discrimen maius esse non possit. Quandoquidē, ex Diametro (quod aiūt) cum Christi doctrina pugnare, quæ docet Lutherus, perspicuū ei fit, quisquis vtrāq; contulerit. Quā autē belle retorquet in Philippū Gallus, quod ille prior in ipsum, & collegas ipsius fuerat iaculatus.

Papæ iugo excus-
so, Ger-
mania fa-
cta est Ba-
bylon.
Phil. 2.

Verū & hoc an nō videtis Tigurini, post excussum Papæ iugum, eò rem esse perductam, vt dū illud quod è Paulo scriptū est, negligitur. In humilitate superiores sibi inuicem arbitrātes, nec sibi quisquam alterum præferri patitur, quandam in Germania Babylonē ædificatam videre liceat? Nam qui primus in Germania sibi Papatum arrogauit, neque iudicium fieri de doctrina sua permisit, sed obsequiū tantum ab omnibus requisit, an illi non idem usu venit, quod quondam in Africa Donato?

Quid

Quid enim de Donato scribit Augustinus? Sicut, inquit, ille Christum diuidere conatus est, sic ipse à suis quotidiana concisione diuiditur. An hæc totidem verbis de Martino Luthero dici non possunt? Quin & de vestro Zvinglio. Primus Lutherus in Germania diuisit Christum, diuisit corpus eius Ecclesiam. Quid autem? an ipse quoque diuisus non est, An ipsius quoque sectam in multas sectas mirabiliter inter se dissectas, stupendum quendam in modum dissectam, oculis ipsi vestris non cernitis? Bona spes ut sit, quando quidem ita mordent & comedunt inuicem, breui futurum, ut consumantur ab inuicem. Sed quid futurum dicimus, quod factum iam esse quidam ex vestris triumphat. Cum tamen & inter vestros, non maiorem quam inter Lutheranos doctrinæ consensum videre liceat. Verum ita fieri necesse est, ubi legitimus Papatus nullus est: Tot ibi Papæ sint oportet, quot sunt hæreseon magistri. Queruntur ipsi de se mutuo Lutheri

August. 1.
De agone
Christiano,
cap. 29.

Luthe.
Christum
diuidere
conatus,
ipse quo
que diui
sus est.

Papa le
gitimo
reiecto,
multos
fieri o
portet.

discipuli, quòd magistri sui doctrinam, quam DEI verbum & Euangelium vocant, corruerint. Quam apud se solos incorruptam retineri, qui sunt factionis Flaccianæ gloriantur. Cui tamē factioni, soli iam propemodum adherere videntur Magdeburgenses, cum paucis admodum alijs in Saxonia ciuitatibus. Nam Vvitēbergenses, & Vvitembergenses, quin & Ienenses, & alios iam ab ea defecisse quiritantur: Et vbi sedes fuit Lutheri, non ferè quicquam ibi reliquum sit de spiritu Lutheri: Quam etiam ob causam, quod proximis superioribus annis fecerat Andreas Osiander, vt moneret suos, ne liberos Vvitembergam ad capiēdum ingenij cultum proficisci permitterent: quod ibi negare Christū, & in Philippi Melanchthonis verba iurare cogerentur: idem & suos monet nunc Tilmānus Heshusius, in his libellis, quos hoc anno, posteaquam à Magdeburgensibus pulsus est, edidit, ac Vvitembergēses vnà cum alijs eadem cum illis senten-

Lutheri
spiritus
sede sua
pulsus.

Osiandri
de Vvit-
tember-
gen. iu-
diciū.

Heshusij
de ijsdē
opinio.

sentientibus extra suam Ecclesiam esse pronunciat, & eorum communione suis omnibus interdicit. Quod idem facit vniuersa factio Flacciana, quòd ^{Flaccij de iisdē sentētia.} eos defecisse dicāt à Christi & à Lutheri doctrina. Sēper enim ferè duos istos coniungunt, & eodem vtrumque loco videntur habere. Sed hoc fortasse minus mirum videri poterat, quòd istos ex Ecclesia sua Tilemannus, cum sua factione Flacciana, propter corruptelas quasdam, vt ipse dicit, eiecerit. Illud autem quis est qui satis admirari queat, quòd ipsos quoque Magdeburgenses in Ecclesia sua non ferat, quos tamē veros esse Lutherolatras constat, & qui Flaccianæ sectæ videri volūt: nihilominus eos à Deo & ab ipsius verbo defecisse clamat. Quod etiam hoc argumento probat. Sed libet illius verba adscribere. Sic enim loquitur in quodam libello, quem ita inscripsit:

**Antwort Doctor Tilemanni Heshusij
auff der lügenprediger von Magdenburg
vermeinte vnd ungegründte Apologia.**

Offenbar vnd der gangen Stadt
 Magdenburg ist bewußt. Das jr Tyr-
 rannen/falsche Brüder/ vnnnd die es mit
 euch halten/die Christen so jnen ewere ver-
 folgung mißfallen lassen/vnd sich zu mir
 vnd anderen trewen Lehrern bekennen/
 mit ganz bitterem gemüth Glaccianer
 scheltet/ vnnnd damit wollet von euch ab-
 gesundert haben. Ich dencke nicht das
 ihr diß leugnen werdet. Vnd da jhr es
 vnterstundet/wolte ich die ganze Stadt
 Magdeburg wider euch zum zeugen füh-
 ren. Denn es nun mehr vom Rade-
 hauß vnd aus der Schulen so weit kom-
 men/ das auch die Knaben auff der gas-
 sen/die Jungfrauen auff den hochzei-
 ten einander fur Glaccianer schelten / vñ
 sawer ansehē/ vnd steckt warlich das gan-
 ze bekentnis in diesem wort/ Denn wer
 einen der im namen **CHRIST** ge-
 taufft ist/ fur einen Glaccianer schilt/ der
 will damit zuuerstehen geben/ das ers
 mit ihm in glaubens sachen nicht hal-
 te/ vnnnd fur keinen Christen sonder fur
 einen Sectierer / Kottengeist/ Abtrünni-
 gen/

gen/der Flaccio Illyrico vnd nicht Iesu Christo seinem Heilande folge / denn was bedarffs des neuen namens / wenn sie mit vns / vnnnd wir mit ihnen im Glauben vnd bekantnuß einig seindt / vnnnd vnter ein haupt I E S V C H R I S T O gehören.

Quod Latinè sic reddi potest. Manifestum est & vniuersæ ciuitati Magdeburgen. notum, quòd vos Tigurini, falsi fratres, & qui vobiscum faciunt, Christianos, qui sibi vestram hanc persecutionem displicere non obscurè ferunt, & se meam & aliorum fidelium doctorum doctrinam sequi profitentur, magna quadam animorū acerbitate Flaccianos vocatis: ac per hunc modum segregatos à vobis esse vultis. (Notet autem hîc lector, quod qui secum faciunt, eos vocat Christianos: Illud absque dubio volens innuere, quòd qui sunt diuersæ factionis, Christiani nō sunt) Pergit deinde, non puto quòd hoc sitis inficias ituri, & si velletis, totam contra vos Magdeburgensium Ciuitatem in

Flaccia-
num no-
men o-
diofum.

testimonium producerem. Nam & ex prætorio, & ex Scholis, eò tandem res processit, quòd etiam pueri in plateis, & virgines quoties ad nuptias conueniunt, mutuò se Flaccianos increpant, & inuicem toruis oculis aspiciunt. Et reuera, tota fidei confessio in hoc vno verbo posita est. Nam qui alterum, qui in CHRISTI nomine baptizatus est, quasi probri loco Flaccianum appellat, quid aliud is indicare vult, quàm se in his quæ ad fidem pertinent cum eo minimè consentire: & se cum non habere pro Christiano, verùm pro sectario, pro seditioso, pro desertore, qui Flaccium Illyricum, & non Iesum Christum suum Seruatorem sequatur. Nam quid opus est nouo nomine, si ipsi nobiscum, & nos cum illis, idem in fidei confessione sentimus, & ad idem caput IESVM CHRISTVM pertinemus.

Vt autem rem lector meliùs intelligat. Insimulauerat Heshusius Magdeburgensem Ciuitatem, quod à Deo &
ab

ab ipsius verbo defecerit. Cùm autem ministri Ecclesiarũ Ciuitatis illius hoc constanter negarent, & in eadem fidei regula, quam præscripsit Flaccius, permanere se dicerent, superscriptis rationibus, quod affirmauerat probare Tylemannus conatus est. Quæ quin pondus tamen aliquod habeant, negari nõ potest: Nam & Hieronymus ante multa secula scribens contra Luciferianos, verissimè dixit, sicubi audieris eos qui dicuntur Christi, non à Domino Iesu Christo, sed à quoquam alio nuncupari, ut puta Marcionitas, Valentinianos, Montenses, siue Campates (adderet, si nũc viueret Hieronymus, Lutheranos, Zvinglianos, Calvinianos) scito nõ Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse Synagogam. Ex hoc enim ipso quòd postea instituti sunt, eos se esse iudicant, quos futuros Apostolus nunciauit. Nec sibi blandiantur, si de scripturarum capitulis videntur sibi affirmare, quod dicunt: cùm & Diabolus de scripturis aliqua sit locutus, & scripturæ

non

Qui
Christia
ni appel
latione
spreta a
lias ap
pellatio
nes susci
piunt, ex
Antichri
sti sunt
Synagoga.

Non à
Christo,
sed ab al
liquo al
io nunc
cupari,
hæreticu
m est.

Athana-
sius con-
tra Arria-
nos Ora-
tione 2.

Hæreti-
corum
denomi-
nationes

non in legendo consistât, sed in intelli-
gendo. Et ante Hieronymum Athana-
sius plurib. id verbis docet: Nunquam,
inquit, populus ab Episcopis suis, sed à
Domino, in quem creditum fuit, no-
men accepit. Certè à beatis Apostolis
præceptoribus nostris, ministrisque E-
uangelij Saluatoris nostri, appellatio-
nes adepti non sumus, sed à Christo,
Christiani & sumus & nuncupamur:
Illi verò, qui aliunde originem suæ fi-
dei deducunt, meritò auctorum suorū
cognomēta, vt ad quos pertineant, præ-
se ferunt. Quapropter cū omnes à
Christo, Christiani & essemus & dice-
remur, explosus est Marcion, inuentor
hæreseos: reliqui autem qui cum ex-
plosore Marcionis remansēre, Christia-
ni titulum retinuerunt: qui verò secuti
sunt Marcionem, non iam inde Chri-
stiani, sed Marcionistæ appellati sunt.
Ita quoque Valentinus, Basilides, Ma-
nichæus, & Simon Magus sectatoribus
sua vocabula impartierunt: indeque fa-
ctum, vt alij Valentiniani, alij Basiliani,
alij

alij Manichæi, alij Simoniani, alij Cathaphryges à Phrygia, alij à Nouato No
 uatiani vocitati sunt. Ita Melitius eiecit
 à Petro & Episcopo, & Martyre, suos,
 qui ipsum sequebantur, non Christia-
 nos postea, sed Melitianos denomina-
 uit. Eadem iterum ratione beato Ale-
 xandro Arium eiiciente, ij qui Alexan-
 dro adhæserunt, remanserunt Christia-
 ni: illi verò, qui vnà cum Ario recesserunt,
 nomen Saluatoris nostri, Alexan-
 dro cū suis relinquentes, Arriani dein-
 cepti appellati sunt. Quinimò, ecce e-
 tiam nūc post mortem Alexandri, qui
 eiusdem communionis sunt cum Atha-
 nasio, Alexandri successore, & quibus
 ipse Athanasius communione coniun-
 ctus est, omnes eundem pariter chara-
 cterē habent, neq; ille suis nomē indit,
 aut à suis recipit, sed oēs, vt antea, con-
 sueto more Christiani nominantur. Nā
 quāuis magistri inuicē sibi succedant,
 nosq; illorū discipuli, ab illis acceperi-
 mus quæ sunt Christianę fidei, nihil ta-
 men inde obstaculi nascitur, quominus
 ob

ob id & titulo, & re, Christiani appellamur. Contrà, qui hæreticos sequuntur, tametsi millies mille successores habeant, omnes tamen nomen eius, qui primus hæresim adinuenit, referunt.

Certè è vita exempto Ario, quum multi ex grege illo, eius vices successionēque susciperent, tamen omnes qui eiusdem cum eo sententiæ fuerunt, ex Ario notas suas insigniaque habentes, Ariani nuncupantur, quod re vera eximium & admirabile argumentum est.

Nam qui etiam nunc ex gentilibus ommissa idolorum superstitione ad Ecclesiam veniunt, non Catechizantium, fidei que rudimenta tradentium nomina, sed Saluatoris in se transferunt, & pro gentilibus Christiani incipiunt appellari. Qui verò ex eodem genere ad istos abeunt, aut ab Ecclesia ad hæresim transitum faciunt, nomen Christi derelinquunt, & Arianorum vocabulo induuntur, quasi qui non amplius fidē Christi retineant, sed Arianæ insanix gregales habentur. Quomodo igitur Christiani

ni fuerint, qui non Christiani, sed Arianitæ appellantur: aut quomodo de numero Ecclesiæ Catholicæ habeantur, qui Apostolicam fidem excusserunt, & nouarum pestium inuentores se præbent?

Optatus quoque grauer eos reprehendit, qui de parte Donati se esse dicebant, quasi populum cum Christo diuiderent. Quid, inquit, responsuri sunt in illo imminenti diuino iudicio, qui in hoc seculo alio modo confessi sunt, non se esse de Ecclesia Christi, qui libenter professi sunt, se de parte fuisse donati, cum in Euangelio scriptum sit, Christo dicente: Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor eum coram patre meo. Isti Donatum confessi sunt, non Christum. Aliquid igitur dicere videretur Heshusius. Nam re vera non est aliud nomen sub cælo, quo censer magis velle debeamus, quam quo superstitibus, etiam ipsis Apostolis Antiochiæ primum, discipulos eorum vsos fuisse legimus, qui Christiani vocari gaudebant. Nullum esse potest nomen hoc vno gloriosius, quod

Optatus
lib. 3^a

Christiani
ni nomi-
ne nihil
glorio-
sius.

quod qui respuit, certum est eum non ad Ecclesiam Christi, sed ad Antichristi pertinere Synagogam.

**Euange-
licorum
nomen
qui pri-
mi arri-
puerunt.**

Atqui Tigurini, quínam illi fuerunt, qui primi nomen hoc tãquam tritum & obsoletum reiecerunt? Nónne vos? qui simul vt à nobis, hoc est, ab Ecclesia Dei vos segregastis, Euangelicorum nomen vsurpare, quàm nobiscum vnà Christiani vocari maluistis. Ante quinquaginta hos annos quónã alio quàm Christianorum nomine cēsebamur omnes? quánam alia magis quàm hac appellatione gloriabamur? sed simul vt in lucem prodijt hoc vestrum Euangelium, Patribus nostris incognitum, & à quouis alio potius, quàm ab auctore Christo profectum, ne quid nobiscum, hoc est, cum Christo, & cum Christianis, habere commune videremini, tam claro & illustri nomine spreto atq; reiecto, nomen Euangelicorum vobis vsurpare cœpistis: Et cùm aliud Euangelium Lutherus, aliud Zwinglius, aliud alij filij desertores prædicassēt, vt quod

cu-

cuiusque foret Euangelium agnosci posset (nam CHRISTI non esse constabat, cum vos à Christo nomen ducere puderet) necesse fuit auctoris nomen imponi: quò sic alij Lutherani vocarentur, alij Zvingliani, alij alijs alienis à Christo nominibus appellarentur: vt non valde mirum sit, si nunc quoque Magdeburgi vocantur aliqui Flacciani. Quòd autè inter ipsos quoque Flaccianos, quos ad paucos admodum iam redactos esse scimus, videre sectas nihilominus liceat: quòd inter se tantis certent odijs, ac adeò toruis inuicem oculis aspiciant, cum eundem auctorem & consummatorem fidei sue Flaccium profiteantur: id verò cum prius est stupendum. Sed ita fieri necesse est, vbi non agnoscitur vnus Papa.

Cum verissimè dictum sit ab Hieronymo, Quòd salus Ecclesię pèdet à summi Sacerdotis dignitate, cui si nō exors quædam & ab omnibus eminens detur potestas, tot in Ecclesia efficiuntur schismata, quot Sacerdotes. Hanc tam sa-

Salus Ecclesiæ ex vnus summi sacerdotis dignitate. Hieron. contra Luciferianos.

G lubrem

lubrem admonitionem, quoniam vos respuitis, ideo tot sunt apud vos orta schismata, quot ministri. Nam nolo dicere Sacerdotes, quos nullos habetis, quin & nomen ipsum horretis.

Verum videte quæso Tigurini, quorsum res ad extremum reciderit. Excusso Papæ Romani iugo, dum in sua quisque ciuitate Papam agere vult, dum sicut Philippus loquitur, maiorem & magis intolerabilem & minus excusabilem auctoritatem atque potestatem sibi vendicat, quam Papa Romanus vnquam: istorum quoque grauius quam quod tolerari posset iugum excutitur, ac sibi ciuilis Magistratus, reiectis istis, Pontificiam potestatem arrogat. Qua de re pleni sunt libri querimoniarum ab illis conscripti. Centuriatores inter alios, qui nouam quandam historiam Ecclesiasticam conscripserunt, in suis præfationibus, de hac ciuilis Magistratus audacia grauissimè queruntur: nec sine causa. Dicarunt enim quibusdam Germanicæ principibus. vnâ è suis Cæturijs, & eis hoc elo-

Centu-
riatorum
querelæ
contra
Magi-
stratus
Pontifi-
cia sibi
arrogan-
tes.

elogium tribuerant, quòd sub eorū vm
bra, vera domini nostri Iesu Christi do
ctrina sonuit, ac collecta est Ecclesia, q̃
verè Deū coluit, & in vita æterna eum
celebrabit. Ecce aut̃ vix dum anni duo Centu-
riatores
pulsæ
intercefferūt, cū lōgè diuersam ab ea
q̃ expectabant sui laboris mercedē tu-
lerunt. Iusserūt enim eos illi Principes
ex suis terris faceßere, & alibi sedem si-
bi quærere. Ac quod maiorem etiam
Centuriatoribus istis dolorem affere-
bat, eos ipsos in illorum locum postea
suffecerunt, quos non ita multò antè
libro etiam edito, tanquam hæreticos
condemnauerant, & de suis ditionibus
eiecerant. Sed iam ipsorum querimo-
nias audiamus: Filij, inquit, huius
seculi audacissimè formas religionum
ex suo cerebro fundunt, & formulas
præscribunt, quas ministris verbi DEI
imperiosè obtrudunt. In eas enim
angustias iam Ecclesia DEI prohi-
neas redigitur, dormitantibus pasto-
ribus, passim etiam prodentibus, &
spontè tradentibus suum ministerium

In Epi-
stola de-
dicato-
ria, Cen.
5.

politicis viris, ut non raro tumidi rabulæ
quidam forenses, sese non intra septa
sua rerum mundanarum continentes,
alijsque res ad pastorum officia perti-
nentes, nefarie & impie ad se rapiant. Et
plane sicut olim Pontificij proceres in
Ecclesia scelerate Regna huius mundi
inuasunt, ita nunc vicissim Politici
illotis quasi manibus, in gubernatio-
nem illam spiritalem, verorum mini-
strorum verbi DEI, legitimeque suo
officio fungentium irrumpunt, seque
utroque gladio instar Antichristi ac-
cingunt, cum nec vnum quidem suum
recte administrare norint. Ac in alia
quodam præfatione, siue Epistola de-
dicatoria: Cum docuissent, nequa-
quam esse licitum, aulas cum suis
quibusdam Gnathonibus & ventri-
seruis formas religionum conflare, eas-
que Ecclesiæ citra omnem reluctatio-
nem obijcere: neque synceros Docto-
res verbi DEI, eiusmodi formulis re-
ligionis aut edictis parere, sed potius
voce & stylo contradicere debere,
cum

In Epi-
stola de-
dicato-
ria, Cē. 7.

cùm distincta sint officia potestatis Politicae & Ecclesiasticae, & aliud sit sceptrum, aliud plectrum: Tandem in hæc verba prorumpunt: Antequam lux verbi diuini illucesceret in Germania, regnantibus tenebris Pontificijs & Monasticis, vnicus ille Romanus Præsul potestatem sibi sumebat, leges etiam Politicas, non modò reformandi, sed etiam delendi substitutis suis decretis & decretalibus, id quod superis atque inferis notum est. Quid verò nunc fit, pro vno Pontifice, innumeri ex Politicis, eminentia locorum atque munerum suffultis atque elatis exiliunt, qui vicem alternantes, nunc à forensibus rebus ad Ecclesiasticas transcendunt, & non contenti suis metis, religionum formulas Ecclesijs cum scepro, gladijs & fulmine Iouis exhibent. Et vna vel altera pagina interiecta: Falcem, inquit, in alienam messem mittunt, & alienam functionem temerè inuadunt, sanctumque sanctorum intrant, quemadmodum Osias: qui cùm

Politici
Pontifices.

sint politici Magistratus, aut ipsorum
serui, tamen magno supercilio audent
nouas religionum formas compone-
re, easque Ecclesiæ ministris offerre,
tali cum imperio : Ni applaudant sine
contradictione, se suo sceptro illos ex-
pulsuros aut punituros : id quod etiam
faciunt absque omni misericordia.

Centu-
riatores
carbona-
rio cur-
ru edu-
cti.

Hactenus Centuriatores. Quibus tan-
tò maior fides habenda est, quoniam
experti loquuntur : cùm eos non vno
ex loco pulsos esse constet, Rostochio,
Heidelberga, Iena, Magdeburgo : vn-
de alij carbonario curru, Superinten-
dentes autem honoris gratia, tecto ta-
men carpento noctu deportati sunt,
multis armatis circumsepti. Sic acci-
piunt suos Papas Euangelicos, isti (sic
enim eos vocare Centuriatoribus vi-
sum est) Politici Pontifices. Qua de
re sic etiam alius quidam queritur :
Posteaquam per sanctum Euangelium
à Papæ tyrannide ac potestate libera-
ti sunt, & asueuerunt omnes illius con-
stitutiones reiicere, progrediuntur vl-
teriùs,

Hieron.
Mécelsius
in libro
de pacto
ribus.

teriùs, & volunt prorsus eandem consuetudinem in alijs quoque rebus omnibus siue sint bonæ, siue malæ, retinere. Volunt esse liberi, nec à quocquam prohiberi, quò minùs arbitrato suo viuant. Haud aliter quàm si Euangelium esset talis doctrina, quæ concedat vniciuique potestatem faciendi quod illi placet, quæ nullum ordinem, nec vllam disciplinam ferre possit.

Euange-
lij Euan-
gelicorū
effectus.

Quòd si quis eis resistere fuerit ausus, eò veniunt audaciæ, vt non solum odia suscipiant erga suos prædicatores, & eos contumelijs afficiant, verumetiam pro virili sua tyrannide prosequantur. Ac si quem volunt ordinem prædicatores constituere, statim vim esse dicunt minimè Christianam, & nouationem quandam, & introductionē veteris Papatus, per quam prædicatores propriam suam potestatem & dominationem in commissum sibi gregem stabilire velint. Qui si pergant executionē eorū vrgere quæ constituerunt, non solum conuitijs afficiuntur, ve-

rum etiam ad extremum expelluntur. Neque verò proximis tantum his superioribus annis hoc ita fieri coëptum est, cum in ipso nascentis Euangelij vestri exordio, de vestris quoque, Tigurini, scripserit Erasmus Roterodamus: Quod vester iste populus tam Euangelicus, subinde novos tumultus excitat, ac levissimis de causis procurrit ad arma, ne suis quidem Ecclesiasticis satis obtemperans, nisi dicant blanda auribus: profligandi etiam si liberiùs in vitam eorum inuehantur, aut ab opinione dissentiant. Initio tantum non Deus erat illis Lutherus, Nunc iisdem prorsus delirat, quod nouum de Eucharistia dogma non recipiat. Nouam verò libertatem Euangelicam, impunè facere, sentireque quod cuique libitum est. Hactenus Erasmus.

Atqui libertatem hanc Cacangelicam potius quam Euangelicam vos, istos, vos inquam istos, docuistis, quando ut excuterent Pontificum & Episcoporum iugum docuistis. Quod qua religio-

Erasmi
iudiciũ
de noua
toribus
istis; in
Epistola
contra
Pseudo-
euange-
licos.

Pontifi-
ces à Poli-
ticis ma-
gistrati-
bus con-
temni
Euange-
lici do-
cuerunt:

ligione per illos excussum, eadem & vestrum est reiectum. Nam qui potius vestrum ferrent, qui vobis honorē hūc sumpsistis ipsi, quā eorum quos legitimē vocatos, & ritē atque ordine minus illud constat esse consecutos? Vos licere vobis voluistis de doctrina totius orbis Christiani cōsensu recepta iudicare, & eum inauditum cōdemnare: qui minus ijdem de vestrum alicuius doctrina, vel Magistratui, vel etiam feci populi facere licere debuit? Quid impedire potuit, quominus qua potestate Romanum Papatum, eadem & vestrum Saxonicum reijcerēt. Cū præsertim ab ipso statim nascentis Evangelij vestri exordio, priusquam ad Episcoporum dignitatem, opes, ac ditionem peruenissetis, eiusmodi specimē de vobis præberetis, vt quidā, qui non prorsus alienus à vobis esse iudicabatur, nō dubitaret dicere, quod se mallet in Episcoporum, quā in vestram potestatem tradere: quodque mallet potentissimi

sed ipsi-
met do-
ctrinæ
suæ fru-
ctus eos-
dem ex-
periūtur

Eras. Ro-
te. Vbi
suprà.

Magistratum Euangelicorum, quamuis humili sorte. Sic, inquit, excutiunt iugum hominum, qui vestro Euangelio submittunt ceruicem. Magis vereor, ne pleriq; pro graui iugo hominum portent grauius iugum Diaboli. Hoc fuit de vestro, Tigurini, Papatu iudicium illius, qui bonam vitæ suæ partem traduxit inter vos, vt satis perspectos & exploratos mores vestros habere potuerit: Accidit igitur quod est in puerbio? Malum consilium consultori pessimū. Quibus authores vestri fuerunt, vt Papæ & Episcoporum iugum suis ceruicibus excuterent, ij suum quoque iugum ab iisdem illis iam excussum esse vidēt. Et ventum est ad nouum quoddam Pontificum genus, hætenus orbi terrarum ignotum, ex quo tempore conditus is est: quos isti politicos Pontifices appellant. Qui iam non modò ferre non possunt, si qui se pro Papis gerūt in Ecclesijs eorum ditioni subiectis, in vitam eorum & mores liberius inuehuntur: verumetiam magno supercilio,

Nouum
Pōtificū
genus.

lio, nouas religionum formas componunt, & eas suis siue ministris, siue Superintendentibus obtrudunt, tali cum imperio, protinus vt è terris illorum facessant nisi applauserint, qui certè nunquam fuissent huc audaciæ atq; amētix progressi, nisi vos vt ita facerent authores illis fuissetis.

Vos autem cùm dico, non solos vos intelligo, Tigurini, sed eos etiā omnes, qui vobiscum vnà legitimo Papatu Romano reiecto sibi ipsis Papatum arrogarunt, & Cathedram contra Cathedram constituerunt, cuiuscunque tandem ijs sectæ sint. An cuiusdam ex vestris doctrina non est, quod nō ad Prælatos tantum, imò ne quidem vlla ex parte ad ipsos: quippe qui iam non sint Ecclesiæ membra, sed præcipuè ad priores principes, & ad eos, qui tam ex ministrorum Ecclesiæ numero, quàm ex reliquo hominum, qui doctrinā Christi agnoscunt coetu, in consiliū adhibentur, pertineat de doctrina religiōis cognoscere & iudicare. Agnoscitis opinor ipsa

Brentius
in Prolegomenis
principibus &c.
de doctrina
religiōis iudicium
tribuit.

ipsa vestri Symmistæ verba, qui plurib.
etiam scripturæ locis, præfatum hoc su-
um confirmare nititur. Adfert illud:
Attendite vobis à falsis Prophetis. Nō-
ne qui oderunt te Domine, oderā. No-
lite omni Spiritui credere, sed probate
spiritus. Paulus & Silas ingrediuntur
Berbeæ in Synagogam Iudæorum, &
hi qui summo genere nati erant, rece-
perunt sermonem, cum omni prōpti-
tudine, quotidie scrutantes scripturas,
an hæc ita se haberent. Et quem locum
propius ad Principes spectare putat:
Confiteantur tibi domine, omnes Re-
ges terræ, quoniam audierūt verba oris
tui. Et illud ex Euangelio: Omnis qui
confitebitur me coram hominibus, cō-
fitebor & ego illum coram patre meo.
Et rursus: Omittite illos, cæci sunt, &
duces cæcorum. His & alijs quibusdam
non dissimilibus scripturæ locis, docet
scilicet ad Principes propriè pertinere
iudicium de doctrina religionis. Pro-
fert etiam exempla Iosaphat, Iosie, Da-
uid, Regum, quin & Imperatoris Theo-
dosi,

Theodosij, quibus id maximè decere Principes probat. Quod verò in cōtrarium adferunt isti Centuriatores de Ofia, id cachinnis excipit, tanquàm nihil ad rem pertinens: Vrget etiam illud ex Deuteronomio: Si tibi voluerit persuadere frater tuus clam dicens, Eamus & seruiamus Dijs alienis, quos ignoras tu & patres tui, non acquiescas tu nec audias, nec parcat ei oculus tuus vt miseraris & occultes eum. Sed statim interficies. Sit primùm manus tua super eum, & post te omnis populus mittat manum. Qui iubet, ait, quemuis etiam priuatum hominem, in Ecclesia populi Dei tā seueriter animaduvertere in suaforem Idololatriæ, an non eadem seueritate exigit, vt de Idololatria iudicet, ac alienos Deos à vero Deo diligenter discernat?

Quòd si vera sunt hæc (vos nunc alloquor Centuriatores, & qui parè vobiscum fortunā experti sunt) falsò certè querimini, quod absque omni misericordia sæuitum sit in vos. Nam iuxta
sententia

Cēturia-
tores p-
pter ido-
latriā
pulsi.

sententiam huius vestri Symmistæ statim interfici debuissetis: cum præsertim penes quos iste de Idololatria iudicium esse vult, ij tanti criminis huius vos reos esse pronunciarint. Neque enim propter aliud quàm propter hoc, quo nullum esse potest grauius Idololatriæ crimē, sceptro Magistratus è vestris Cathedralis pulsi estis. Nam cum illi fas non esse putarēt, omnia Lutheri placita pro diuinis oraculis haberi, sed suo iudicio nonnulla corrigendi, quin & à quibusdam discedendi potestatem aliquibus permitti vellent. Vos autem ita mordicus & scripta illius & facta vobis omnia tuenda suscepissetis, vt eū non alio loco ponere, quàm quo Christum ipsum videremini, dum vel vnguem latum, à quocunq; tandē illius placito, discedere, idem esse quod Christum negare, & ab illius Euāgelio deficere, cum ipsi vobis persuasum haberetis, tum alijs persuadere conaremini, magnis etiā ea de causā motibus excitatis: hanc illi vestrā tantam Idololatriā sibi minimè ferendā esse

esse iudicauerunt, ac leuius hoc de vobis, q̃ pro criminis patrati grauitate supplicium sumpserunt. Quamobrem est potius, quod illis agatis gratias, qui de seueritate legis, cōtra quam veneratis, tantum remiserunt, quā quod actum esse vobiscum durius queritemini.

Verū ad rem. Graue vobis videtur, quod pro vno Pontifice innumeri profiliunt ex politicis, qui non cōtenti suis metis, religionum formulas ecclesijs cū sceptro, gladijs, & fulmine Iouis exhibent. Est id re vera grauius, quā vt æquis auribus atque animis tolerari queat. Sed quæso, cui debemus hoc acceptum ferre, quod in hunc statum res perducta est? Nonne vobis? Vt rectè Comicum illud vsurpare possimus: Tute hoc intristi, tibi est omne hoc exedendum. Et quod vetus verbū habet: Cōpedes quas ipse fecit, ipse vt gestet faber. Dirupistis vincula Papatus. An autē hæc multo duriora non sunt quibus nunc astringimini? Num simile quid in Papatu videre licet? Num eiusdem

in

Duriora
vincula
nouato-
rū quā
Papæ

Euāgelii
si, cōcio-
natores
suos quo
modo
tractent.

in eo generis audiuntur querimonix?
Num stricto gladio petit aliquis eū qui
concionem habet in Ecclesia ad popu-
lum de superiore loco, quo sic eum de
Cathedra deturbet? Num his eum ver-
bis adoritur? *Du leugst/du leugst du
schelm/du bößwicht/du dieb.* Et iterū alio
loco & tempore, *Der alter schelm leugt
wie ein Bößwicht.* Sic scilicet, iuxta Pau-
li præceptum, duplici honore digni ha-
bentur apud vos Presbyteri, qui labo-
rant in verbo & doctrina. Verū tales
ministri, cuiusvis potius quā Dei, nō
alijs præmijs & honoribus digni sunt.
Hæc Magdeburgi facta scribit Heshu-
sius. Quin & in alijs locis, vbi similiter
non Christi, sed vestrum prædicatur
Euangelium, eadem illa non rarò usu
veniant dubium non est. Nihil in Papas
tu tale, quin illud Paulinum diligenter
observatur, vt in templo præsertim,
quam domū suam, & domum oratio-
nis Deus appellat, omnia honestè &
secundum ordinē fiant. Habetur per-
sonarum, locorum, temporum ratio.

Non

In Papa-
tu omnia
honestè
funt.
Matt. 21.
1. Co. 14.

Non licet oui pastorem suum iudicare,
 nec eius doctrinam discutere. Sed cū
 præclarè dictum sit ab Ioanne Chryso-
 stomo: quòd vbi honoris est æqualitas,
 aut omnes principatū gerunt, ibi nun-
 quam poterit esse pax: quādoquidem,
 sicut à Philone scriptum est, ista verbo-
 tenus æqualitas, inæqualitatem rerum
 parit. Nam æqualia in dignitate impa-
 ribus tribuere, est inæqualitas. Inæqua-
 litas aut fons malorum. Ad hunc ma-
 lorum fontem obstruēdum, prouisum
 est in Ecclesia, quem vos Papatum vo-
 catis, vt non ex æquo possent omnes
 omnia. Sed quod in humano corpore
 fieri videmus, vt sit corpus quidem
 vnum, sed interea membra multa, non
 eundem autem actum habeant omnia:
 idem & in Christi corpore, quæ est Ec-
 clesia cernere licet. Multi namque cor-
 pus vnum sumus in Christo, singuli au-
 tem alter alterius membra. Hæc verò
 connexio, quemadmodum ab illo ter
 maximè Pontifice Leone scriptum est,
 totius corporis vnanimitatem requi-
 rit.

Chrys. In
 Epistolā
 ad Ephe-
 sios, Ho-
 mil. 20.

Phil-
 Lib. 2. de
 Monar-
 chia-

Cur Pa-
 patus sit
 institu-
 tus.

Leo. Epi-
 stola 84.

rit, sed præcipuè concordiam exigit Sacerdotum : quorum etsi dignitas non est communis, ordo tamen est generalis. Quoniam & inter beatissimos Apostolos, in similitudine honoris, fuit quædā discretio potestatis : Et cum electio par esset omnium, vni tamē datum est, vt cæteris præemineret. De qua forma, Episcoporum quoq; est orta distinctio, & magna dispositione prouisum est, ne omnes sibi omnia vendicarent, sed essent in singulis prouincijs singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia. Et rursus, quidam in maioribus vrbibus constituti, sollicitudinem susceperent ampliore, per quos ad vnā Petri sedem, vniuersalis Ecclesiæ cura conflueret, & nihil vnquàm à suo capite diffideret. Sic Papatum nostrum describit, Sanctus iste Pontifex : in quo qui non dissensionis, sed pacis & dilectionis Deus est, vt pax & vnitas reseruari posset, hanc rationem instituit, vt non modo discretus esset ordo Sacerdotum ab ordine laicorum, verum inter ipsos etiam

Ordo salubriter in Ecclesia constitutus.

am Episcopos & Sacerdotes, quamuis ordo generalis, non tamen esset dignitas communis. Maior est enim Episcoporum quàm Sacerdotum dignitas. Inter Episcopos autem, honoris quidem est similitudo, verùm discretio potestatis. Nam cùm idem sit honor Episcopi qui Archiepiscopi, Primatis, Patriarchæ, Pape, nō tamen par est omnium potestas. Cùm enim alij sint in partem sollicitudinis vocati, penes vnum Romanum Pontificem est plenitudo potestatis. Nā si ex æquo possent omnes omnia, retineri vnitas non posset. Itaq; quod ad laicos attinet, quoniā in Christi corpore mystico pedum & manuum officium sortiti sunt: nullæ sunt eorum de rebus Ecclesiasticis iudicādi partes. Sed neq; sacerdotum, quamuis ij superiorem laicis in Ecclesia locum teneāt: Nisi quatenus eorum alicui fuerit hæc potestas ab Episcopo permessa. Nam Episcoporum officiū est propriū, quod ipsa quoque testatur Augustana Confessio, iudicare, cognoscere doctrinā, &

Episcoporum maior dignitas quàm sacerdotum.

Episcoporum officiū proprium.

doctrinam ab Euāgelio dissentientem
reijcere: & impios, quorū nota est im-
pietas, excludere à communione. Sic
tamen vt Archiepiscopus de Episcopi,
Primas de Archiepiscopi, Patriarcha
de Primatis, Papa de omnium horum
sententijs iudicādi potestatem habeat.

Oues pa-
stores nō
iudicēt.

Quamobrem ouibus de Sacerdotis si-
ue Pastoris vel doctrina vel moribus
iudicare fas non est: sed si quid in illo
desideratur, Episcopi iudicium requiri-
tur. Si verò in Episcopo, ad superiorem
refertur. De causis verò maioribus, ad
fidem pertinentibus, nō Episcopis, nec
Archiepiscopis, nec Primatib⁹, nec Pa-
triarchis, quicquam statuere fas est, eti-
am si in vnum locum cōgregati fuerint
omnes: verū ad eum qui sedet in Pe-
tri Cathedra, Pontificem Romanum,
ex ipsius institutione Christi, sicut scri-
bit Anacletus, referre necesse est. Qui
tamen & ipse, vel generale Concilium
conuocat, si causæ grauitas id postulare
videtur, vt quod omēs tāgit, ab omni-
bus approbetur: vel in consilium adhi-
bet,

bet, quotquot in orbe Christiano reperiri possunt, viros doctrina præstantes: nec nisi rebus omnibus diligenter admodum excussis, quicquam in causa religionis discernit. Atque hæc est illa quam nos vocamus Ecclesiasticam Hierarchiam, ad instar cælestis illius fabricata, quam vobis per contemptum Papatû vocare visum est. Quam vos Hierarchiam posteaquàm sustulistis, quem audaciæ atque amentię huius vestræ fructum tuleritis, iam videtis. Noluistis ut esset in Ecclesia cælestis illius exemplar aliquod, nunc illius imaginem cernitis, quæ est in inferno, malignantium Ecclesiæ. Nullus enim apud vos ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Et ventum est vobis ad istos, de quibus querimini, Politicos Pontifices, qui cum sceptro, gladijs, & fulmine Iouis, novas vobis quotannis ferè formulas religionis exhibent, quibus aut applaudendum est, aut in extremum discrimen veniendum. Inde vobis tot in Germania natæ sunt Confessiones,

Papatus
Ecclesiastica
Hierarchia.

quot Principes, quot Ciuitates. Vel sicut ille dixit, Tot fides, quot voluntates. Nunc enim illa tempora prope modum rediisse videntur : de quibus tam grauitè olim quæstus est Hilarius, quòd aut ita scribuntur fides vt volumus, aut ita vt volumus intelliguntur. Et cum secundum vnum Deum, & vnum Dominum, & vnum baptismum, fides etiam vna sit, excessum est ab vna fide quæ sola est, & dum plures fiunt, ad id coeperunt esse ne vlla sit. Facile fuit ab vna fide, quam profitetur Ecclesia Catholica, discedere: sed finem inuenire discessionis huius, hoc opus, hic labor est. Præclaram quandam similitudinem adfert Ioannes Chrysostomus, quam ipsius, verbis adscribere libet. Anima, inquit, quæ peccati gustum semel fecerit, tum quæ nullius doloris aut poenitentiae stimulis tangitur, magnum certè auctarium morbo adijcere solet. Ac quemadmodum vsu venit, vt scintilla ignis, si fortè immensam materiam corripuerit,

Hilarius
ad Con-
stantium.

Nihil fa-
cilis q̃
discede-
re ab Ec-
clesia Ca-
tholica:
redire au-
tem diffi-
cillimū
est.
Chry. cō-
tra gen-
tiles.

rit, statim obuiam quamque exurat,
 nec antè tamen subsistat, quàm quod
 reliquum est id omne depascatur: quã-
 toque plura corripuerit flamma, tantò
 magis robur ad alia consumenda con-
 cipiat: fitque tum vt compræhenso-
 rum à flamma lignorum congeries, li-
 gnis ijs, quæ mox flamma compres-
 hensura est, quasi insidias struat, flam-
 ma eadem sese semper lignorum com-
 præhensorum auxilio, contra ea quæ
 intacta adhuc manent arinante. Sic
 & peccati natura, vbi animi conta-
 gionem aliquam adorta est, nec quis-
 quam est qui malum restinguat proce-
 dens vltèrius, grauior certè ac magis
 indomita efficitur. propterea sæpè fit,
 vt quæ posteriora sunt peccata, pri-
 oribus grauiora sint: anima semper po-
 steriorum peccatorum accessione, ad
 maiorem contumaciam ac despiciens-
 tiam se promouente, & per hæc ipsa
 suaui quidem vim eneruante, peccati
 autem robur alente. Quavtique ratio-
 ne complures videas in omne pecca-

In ora-
tio. 3. de
peccato,
vna ex
istis 24.
quæ hoc
anno Ve-
netissim.
pressa
sunt.

torum genus imprudentes prolapsos, quòd flammam initio exorientem non restinxerint. Ad eundem modum & Basilius: Peccatum dum æditur, aliquo pudore præditum est: sed vbi æditum fuerit, longè impudentiores efficit eos, qui illud patrant. Proinde quàm diu parua, & pauca peccata commitimus non aliter ac plantæ, quæ leui aura agitantur, leuiter quodammodo commouemur: vbi verò plura & maiora fuerint mala, secundum proportionem augmenti peccatorum, etiam commotio augeri solet: Et alij quidem magis commouentur, alij verò eatenus, quoad radicibus euerfi prosternantur: siquidem spirituales malitiæ, omni turbine violentius radices animæ, quibus per fidem in Deum fulcitur, abrumpunt.

Hæresis
omnium
peccato-
rum ma-
ximum.

Præclarè quidem iste peccati progressum describit. At inter omnia peccata, nullū est hæresi vel schismate grauius. Itaque sic in alijs, ita fit ac multò magis in hoc quoque peccato, vt idem

vt idem sit & peccatum, & causa peccati, & poena peccati. Sicut inflammatio domus vnius, est causa inflammationis alterius, ac si multam ignis materiam comprehenderit, maiores vires sumit, quàm vt incendium deleri possit. Est autem hereticum aut Schismaticum esse, non credere Sanctam Catholicam Ecclesiam: non idem sapere, quod sapit orbis Christianus vniuersus: plus priuato suo, q̃ illius publico iudicio tribuere: per summum sacrilegium ab illa secessionem facere. Non est autem, quòd existimet quisquam, posteaquam coeperit aliquis non credere sanctam Ecclesiam Catholicam, hoc est, Papatus doctrinam reijcere, quòd eam omnem statim reijciat. Sicut nec ignis ita subito totam domum consumit. Verum vnus error gignit alium, & fit alterius causa, donec eò veniatur ad extremum, vt excætetur cor hominis. Ita præcedens culpa, fit causa subsequents. Et rursum, culpa subsequens, fit poena præcedētis. Quamobrem quod à Salomone

Hæresis
& peccatum &
causa &
poena
peccati.

Hæreticum esse
quid.

Sic Papam
heretici,
vt Philo-
sophi De-
um exter-
minare
volunt.

Vulpes
hæreti-
cos signi-
ficant.

Psal. 136.

Peccatū
& causā
& pœnā
peccati
esse Pau-
li testi-
monio
ostendi-
tur.
Rom. 1.

scriptum, capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas, rectè vel Origenes, vel quisquis ille fuit auctor quatuor Homiliarum in Cantica Canticorum, de hæreticis intelligi vult, qui demoliuntur Ecclesiam, hos capi iubet, quamdiu paruæ sunt vulpes, dum initia pessimæ persuasionis habent. Nam si fortè creuerint & maiores fuerint vulpes effectæ, non ita facilè capi queant. Hoc est quod in Psalmo quoq; dicitur, Beatus qui tenebit & allidet paruulos Babylonis ad petram, hoc est, qui non permittit sensum Babylonium crescere: sed cùm est in initijs, allidit eum, & tenet ad petram. Tunc enim facilè perimitur. Docet hoc etiam Paulus, cùm semē erroris dicit fuisse in infidelibus, quod cùm cognouissent Deū, non sicut Deum glorificauerunt: sed euanuerunt in cogitationibus suis. Hoc fuit semen erroris. Quid autem inde pullulauit? Obscuratum est, inquit, insipiens cor eorum. Ac paucis interiectis, Propter quod, inquit, tradidit illos Deus in

in desideria cordis eorum, in immunditiam, &c. Et iterum, Propterea tradidit illos Deus in passionem ignominiae. Et iterum post pauca: Sicut non probauerunt habere Deum in notitia, tradidit illos Deus in reprobrum sensum, ut faciant ea, quae non conueniunt. Quia cognoscentes Deum, inquit Gregorius, peccatum superbiae intelligendo commiserunt, caecantur etiam, ne intelligant quod committunt. Et qui intelligentiam suam sequi volunt in peccato, & causa peccati, & ipsum lumen intelligentiae, perdunt in peccato, & poena peccati: Prioris ergo peccati merito, peccatorum subsequendum fouea tegitur, ut qui malum sciens perpetrat, deinceps iuste in alijs etiam nesciens cadat. Hoc quippe agitur, ut culpae culpis feriantur, quatenus supplicia fiant peccatum ipsos incrementa vitiorum. Nam quia Omnipotens Deus ad poenitentiam tempus indulget, quod tamen humana malitia ad usum suae iniquitatis intorquet, nimirum iusto Dei iudicio augeri culpa per-

Libr. 25.
moralium
cap. 1. 12.
& 13.

Culpae
culpis feriuntur

Cur peccatum,
peccati poena fiat.

permittitur, vt ad feriendū altiūs quādoque cumuletur. Hinc enim rursus de quibusdam Apostolus dicit, vt impleant peccata sua semper. Hinc voce Angelica Ioanni dicitur: Qui nocet, noceat adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc. Hinc David ait, Appone iniquitatem super iniquitatem eorum, vt non intrent in iustitiam tuam. Hinc rursus de Domino ab eodem Psalmista dicitur: Immissiōes per angelos malos, viam fecit semitę irę suę. Cor quippe Dominus prioribus meritis aggravatū, iustē permittit etiam subsequētibz malignorum spirituum persuasione falli, quod cū dignē in culpa trahitur, reatus eius in pœna cumulatur. Vnde & irę suę Dominus viam de semita fecisse perhibetur. Latior enim est via, quā semita. Ex semita verò irę suę viam facere, est irę causas distriētē iudicando dilatare: vt qui illuminati agere rectē noluerunt, iustē cæcati adhuc faciant, vnde amplius puniri mereantur.

Libet

1. The. 2.
Apoc. 22
Psal. 68.

Psal. 77.
Viam fecit
semitem
irę suę, ex
plicatur.

Libet autem id exemplo quodam ex Dorothæo sumpto planum facere. Hor-
 tatur is ad humilitatē cordis & mode-
 stiam fratres suos, ac docet: Quando
 quis fratrem suum contemnit ac nihi-
 li facit, ac nomen illius attenuat, seque
 illo præstantiorem iactat, nisi ætutum
 resipiscat, ipsum eò plabi, vt aduersus
 Deum insolescat. Frater, inquit, qui-
 dā fuit, qui, cū aliquid boni de fratre
 quopiam quisquam deprædicaret, sta-
 tim respuebat eum, dicens: Quis est il-
 le? Non est qui momenti sit alicuius,
 nisi Zosimas, & qui cum eo sunt. Pōst
 cœpit & hunc contēnere, ac nihil pen-
 dere, dicens: Nemo est qui quidquam
 valeat, præter Diuū Macarium. Et non
 multò pōst ait, Quid est Macarius? Nul-
 lus quidquam est, præter Basilium &
 Gregorium. Atque etiam paulò pōst,
 cœpit & hos teruncij facere, dicens:
 Quid est Basilius? Quid est Gregorius?
 Nemo quidquam valet, nisi Petrus &
 Paulus. Cui ego dixi, Certè frater &
 hos etiam contemnes. Credite mihi,
 non

Doro-
 thæus
 Sermo
 ne 2.

Proximū
 contem-
 ptū Deo
 cōtuma-
 cem red-
 dere, ex-
 emplo
 insigni
 ostendi-
 tur.

non mentior, non multò pòst dicere
 occepit. Quid est Petrus? Quid est Pau-
 lus? Nemo est alicuius momēti, nisi san-
 cta Trinitas. Postmodum verò & con-
 tra Deum ipsum superbire cœpit, & in-
 solescere. Deniq; ad eum modum de-
 lapsus est in perditionis & impietatis
 barathrum. Videtis Tigurini, cùm iste
 contemnere cæteros fratres cœpisset,
 ac solùm Zosimam in aliquo precio ta-
 mē haberet, quomodo fecit Dominus
 ex hac semita, viam irę suę magis indies
 atque magis latam, donec ad perditio-
 nis & impietatis barathrū delapsus est.
 Ad eundem modū semita fuit irę Dei,
 cùm Lutherus omnem indulgentiarū,
 etiam rectum, & pium vsum initio da-
 mnāset: Quo tempore, non alios fere
 quàm sui seculi Doctores contemne-
 bat. Ex hac semita facta est postea via,
 cùm Scholasticos Doctores omnes pi-
 li nō fecit, & 400. totis annis ignotum
 fuisse Christum orbi Christiano vulgo
 persuadere conatus est. Hęc via latior
 est facta, cùm ab ipsis Gregorij tempo-
 ribus,

Lutheri
 leuis ad
 summā
 impieta-
 tem pro-
 gressio.

ribus, Idololatriã in Ecclesia dei versatam, & ignorata fuisse Christi beneficia mille totis annis, docuit. Inde progressus est, vt sacrificium & Sacerdotiũ abrogare, Sacramentorum etiam numero dignitatique detrahere conaretur. Et fuerunt hæ, sicut scriptura dicit: Immissiones per angelos malos. Nam factetur hoc ipse, quod angelus malus diabolus, immiserit in cor eius, vt contra Missæ sacrificium & sacerdotium scriberet, ac illud abolere pro virili sua niteretur. Hęc via quam primus muniuit Lutherus, multò latior est facta, per vestrum Zvvinglium & Caluinum, quando Christi corporis præsentiam in Eucharistia negauerunt, donec vêtum est ad sanctam trinitatẽ, vix iam vt quidq̃, quod ad illius latitudinẽ addi queat, superesse videatur, quin potius ad locum iam destinatum peruenisse videntur.

Luther^s
de Missæ
angulari
diabolo
se præceptore
v^s
sum fate
tur.

Iratum
Deum
& sui ex-
cagationem ha-
bent Sa-
cramen-
tarij.

Et est reuerà, quæ semita fuit initio, facta nũc iræ Dei via. Nam iratus Deus vestram à Papatu, hoc est, ab Ecclesia sua secessionem, hoc modo puniendam esse

Isai. 64. esse putauit. Sicut etiam apud Prophe-
tam legimus, Ecce, tu iratus es, & nos
peccauimus, propterea errauimus, &
facti sumus sicut immūdi omnes. Non
quia tu iratus es, nos peccauimus, sed

Isai. 63. quia nos peccauimus, tu iratus es: pro-
pterea errauimus, & reliquimus rectā
viam. Peccāstis Tigurini, quando pri-
mū à Papatu defecistis. Ecce, quomo-
do vos errare fecit Dominus de vijs
suis. Indurauit cor vestrum, ne timere-

Tigurini tis eum. Non quòd horum errorū ve-
libros strorum, auctor, & impulsor fuerit (si-
Caluini cut impiè docet Calvinus, cuius vos li-
exurūt. bros, quòd propterea Vulcano corri-
gendos tradidistis, factum hoc vestrum

Quomo prædicatur ab omnibus.) Sed quòd
do Deus cū contempsisset diuitias bonita-
indurare tis, & patientiæ, & longanimitatis eius,
cor alicu nec vos hæc ipsius benignitas ad poeni-
ius dica- tentiam, & resipiscētiā adducere po-
tur: tuisset, desertus & cōtemptus à vobis,

Rom. 2. deseruit vos vicissim Deus, atq; ita gra-
tia illius omni destituti, vertistis vobis
mansuetudinem illius in cumulum da-

mna-

mnationis, ac secundum duritiam vestram, & impœnitens cor, non in hac modò vita grauiùs vobis Dei iudicium cumulâstis, verum etiam quidquid à vobis donorum eius possidetur, id in maiorem vobis cedit condemnationem, & eam sempiternam. Nam quæ se nondum satis protulisse videtur ira DEI, sentietis illâ in illo tremendo die, quando nos omnes manifestari oportebit ante tribunal CHRISTI, vt ferat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum. Tunc enim tanto grauiorib. afficiemini supplicijs, quanto maiore contumacia, tantâ Dei mansuetudinem, ad meliora vos prouocantem reiecistis.

Iudiciũ
extremũ
hereticis
durissimum.

1. Cor. 5.

An autem & nunc non cernitis manifestam iram Dei, cuius quæ fuit aliquando semita, iam via facta est, & quidem latissima via? Quandoquidem in medio vestri Dominus miscuit Spiritum vertiginis, & errare fecit Aegyptũ in omni opere suo, sicut errat ebrius & vomēs, & nõ erit Aegypto opus quòd

Argumẽ
tum certissimũ
iræ diuinæ in Sacramen-
tarios.

Esaï. 19.

I faci-

faciat, caput & caudam incuruātem & refrænantem. Sicut ebrius & vomens, egerit quod ingesserat, & vbi sit nescit, sic Aegyptus vestra, nullū habet opus, siue cōsiliū, quod aut caput habeat, aut finem. Quò crebriora conuenticula facitis, hoc plures, maiores, & horribiliores, inter vos errores exortos, hoc maiora dissidia cōcitata videre licet, dū estis ipsi vobis inuicem plus quàm hæretici, nec vlla manifestior veritas à vobis vnquam dicitur, q̃ cum vtraq; pars alterā hæreseos condēnat. An esse vos illos nō agnoscitis, de quib. Paulus ait: Eò quòd charitatem veritatis non receperunt, vt salui fierent, ideo mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio, vt iudicentur omnes qui nō crediderunt. Obsecro vos vt hæc verba diligentius expendatis, nihil enim in illis est ociosum, nihil quod non summa dignum sit animaduersione. Non dixit Paulus, quia non receperunt veritatē, sed non receperunt charitatē veritatis. Multi sunt q̃ se recipere putāt veritatē, sed

Hæretici
qua in
re verif-
simi.

Locus
Pauli ex-
plicatur
2. The. 2.

sed quia non recipiunt charitatem veritatis, quàm longissimè remoti sunt à veritate. Non enim diuidit vnitatem, quisquis habet charitatem. Quamobrem qui diuidit vnitatem, quæ fouetur & retinetur charitate, nūquam assequi potest veritatem. Verè dictum est ab Augustino : Nulli Schismata facerent, si fraterno odio non excæcarentur. An vos tot schismata fecissetis? An tot tam absurdas & impias hæreses iam pridem ab Ecclesia damnatas, & bene sepultas, in lucē reuocassetis, si papatus odio excæcati non fuissetis? Rectè scripsit Ambrosius, Nouatianus & alij nō paruę scientię fuerunt, sed quia per zelū, fœdera charitatis pdiderūt, in schisma versi, ad perditionē sui, hæreses creauerūt. Quoniā igitur vos, per zelū quendā, qui nō est secūdum scientiā fœdera charitatis rupistis, neq; charitatē veritatis recipere voluistis, iratus Deus, quid fecit vobis? Ecce, iuxta Pauli Prophetiam, misit vobis operationē erroris, vt ctedatis mēdacio. Legimus in Regum Historia,

Schisma-
ticorum
causa ef-
ficiens.
Augusti-
de bap-
tismo par-
uul. con-
tra Do-
natistas,
li. i. ca. ii.
Ambro-
in Episto-
lam ad
Corint.

3. Reg. 22
locus hę
reticis ac
commo-
datur.

Quod Achab Rex noluit credere Michęę prophetę, charitatem veritatis annuntianti. Quid igitur fecit iratus Dominus? Cũ omnis exercitus cęli afflueret à dextris & à sinistris. Quis decipiet, ait Dominus, Achab regem Israēl, vt ascēdat & cadat in Ramoth Galaad? Egressus est autem Spiritus, & stetit coram Domino, & ait: Ego decipiam illũ. Et dixit Dominus: Decipies & pręualebis. Egredere, & fac ita. Nunc igitur: ecce dedit Deus spiritum mendacij, in ore omnium Prophetarum tuorum. Audite hęc, non vos modò Tigurini, verũ etiam quotquot estis alij, qui vos à Papatu pręcidistis. Nolulistis recipere charitatẽ veritatis, quam vobis in Ecclesia Dei Michęas annuntiabat, sed sanam doctrinã non sustinentes ad vestra desideria coaceruãstis vobis Magistros prurientes auribus: Ecce misit vobis Deus operationem erroris, vt credatis mendacio: Misit mendacij spiritũ in ore prophetarum vestrorum omnium, quib. miseri creditis, & quod vobis per illos

2. Thi. 4.

illos mēdacijs spiritus loquitur, à spiritu Pœna
peccati.
veritatis profectum esse persuasum ha-

betis. Ita iusto Dei iudicio, traditi estis
in sensum reprobrū, vt clausis oculis &
stupida mente, quasi fascinati, Sathanæ
& eius ministris vos fallēdos tradatis.

Et impletū est in vobis illud Hieremiæ Hier. 2.

Prophetæ: Quomodo dicitis, Sapiētes
sumus, & lex dñi nobiscū est? Verè mē-
daciū operatus est, stylus mēdax scriba-
rū. Confusi sunt sapientes: verbū enim
dñi proiecerūt, & sapientia nulla est in
eis. Nullis verbis exprimi satis potest,
quāta sit inter vos hæreseon colluies,
quām crassa & pudenda errorum absur-
ditas: quām foedē, & piorum aurib. hor-
rendæ blasphemix. Quicunq; gustum
aliquem habēt sanę doctrinę, sine sum-
mo horrore de portētis istis vestris co-
gitare nequeunt.

Cur Se-
ctarij nō
resipi-
scūt, vt-
que resi-
piscant,
quid fa-
cere de-
beant.

Et est hoc non admiratione magis, q̃
commiseratione dignū, quòd cū or-
bis totus Christianus, in vestris istis tā
foedis ac portētofis erroribus obstupe-
scat, vos nihilominus, haud aliter, q̃ si

Pro. 18.

★

Esai. 63.
Supplica
tio qua
viti opor
teret se-
ctarios.

in stipites, & truncos, vel in saxa cōuer
si essetis, hæc mala vestra non sentitis.
Verum ita fit, quando quis à Domino
cæcitate percussus est. Impius, cum in
profundum peccatorum venerit, cōte-
mnet. Vtinam aut inducere possētis a-
nimum, vt confugientes ad Dominum
(quib. verbis loquentē populū Hebræo-
rum inducit Esaias) iisdem & vos illius
misericordiā imploraretis: Tu domine
pater noster, redemptor noster à seculo
nomen tuū. Quare errare nos fecisti de
visis tuis? Indurasti cor nostrū ne time-
remus te. Conuertere propter seruos
tuos. Tu, pater noster, non solum, quia
creasti nos, verū etiā quia nullo nostro
merito, sed gratuita misericordia tua, cū
essemus inimici, nos in filios tuos coo-
ptasti. Tu, Dñs noster, qui nos non cor-
ruptilib. auro & argento, sed precioso
sanguine filij tui redemisti. Cur ergo
nunc deseris populū tuum? Cur nos in
in tantis erroribus tam diu versari per-
mittis? Cur non auferis de carne nostra
cor lapideum, & das nobis cor carneū,

vt

vt in præceptis tuis ambulemus, & iudicia tua custodiamus. Conuertere domine, saltem propter seruos tuos. Nam nos quidem, in tot tam foedos errores prolapsi, tot prætereà sceleribus inquinati, fatemur, quòd indigni sumus, quorum preces exaudias, sed propter seruos tuos, patres verò nostros, Abrahā, Isaac & Iacob: quorum erga se fides, obedientia, charitas perspecta tibi satis est & probata, propter hos, cōuerte faciem tuā ad nos, & oculos illos misericordiæ tuæ, nō amplius à nobis auerte. Ceterū cū vos & patrib. & patrū nostrorū deo, pridē nunciū remiseritis, & eos longum valere iusseritis: ac singuli post Idola vestra ambulare, & eis seruire, obstinatis animis pergatis, vix est vlla spes o Tigurini, facturos vos, vt errores vestros agnoscatis, & ea q̃ par est, animū submissiōe, dei misericordiā inuocetis. Ad Polē

Quamobrem relictis filijs alienis, inueteratis dierum malorum, ad eos qui domestici nostri sunt, quorū præcipuā nos habere curam oportet, orationem

nostram conuertemus. Qui cum recēs
adeò doctrinis varijs & peregrinis abdu-
cti, & in aliud nescio quod, cuiusvis po-
tius quàm Christi Euangelium, transla-
ti sint, maior spes est, futurum, vt vnde
Sathanæ fraudibus illecti discesserunt,
eò redeant. Cum de vobis dixisse Pro-
pheta videatur, Auersus est populus
iste, auersione contentiosa, apprehen-
derunt mendacium, & noluerunt re-
uertì. Et paulò superius, Ecce incircum-
cisæ aures illorum, & audire non pos-
sunt, ecce verbum Domini factum est
eis in opprobrium, & non suscipient il-
lud. Ad vos igitur mihi sermo nunc est
ô Poloni, quibus cum etiam patria mi-
hi communis est. At vnde sermonis hu-
ius initium sumā? Flere magis libet, q̃
loqui. Quis dabit capiti meo aquam,
& oculis meis fontem lachrymarum?
& plorabo die ac nocte interfectos fi-
liæ populi mei? Si totus vertar in fletū,
neque guttæ stillent, verum torrentes
fluant lachrymarum, pro eo, vt rei po-
stulare videtur atrocitas, interfectos n̄
liæ

Hier. 8.

Hier. 6.

Hier. 9.

liæ populi mei, lugere satis non poterō. Tanta enim sunt mala, quibus vos iam oppressos, & quæ vobis adhuc impendere grauiora video, nisi Deus oculis misericordiæ suæ respexerit, ac ablato corde lapideo, cor vobis carneum dederit, vt omnem dolorem, sua vincant magnitudine.

Quam autem causam adfers ô sancte ^{Populus maximè deflendus quis?} Propheta, quamobrem ita populum hunc deflendum esse censeas? Quia, ^{Oseas cap. 7.} omnes inquit, adulteri sunt, & cœtus præuaricatorum. Quod etiã alius Propheta his verbis expressit: Omnes adulterantes quasi clibanus, succensus à coquente. Graue quidem est adulterium, quando coniugum alter alteri fidem non seruat, & alienum inuadit cubile, sed multo grauior est Mœchia spiritua- ^{Mœchia spiritalis maior est adulterio.} lis. Despondi vos vni viro virginem castam exhibere Christo, dicit Paulus. ^{2. Cor. ii. Osee 2.} Per quem, qui locutus est, idem etiam per Prophetam antè dixerat: Et sponsabo te mihi in sempiternum: Et sponsabo te mihi in iustitia, & in iudicio, & in

Sponsæ
Christi
sumus.

Psal. 46.
Sponsus
noster.

1. Cor. 6.
1. Pet. 1.

Precium
hominis

Psal. 216.

miserericordia, & in miserationibus : & sponsabo te mihi in fide, & scies quia ego Dominus. Sumus ergo sponsæ Christi, quodq; maximè stupendū est, Et omnes vna sponsa, & singuli singule sponsæ sumus. Haftenus aut singuli Christi spōsæ sumus, quatenus illius vnus sponsæ Sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ membra sumus. Sponsus noster ille est, de quo scriptum est, Rex omnis terræ Deus, ipse sponsus noster. Totam tenet, quia totam emit. Vide autē, quanti emerit, vt intelligas quid emerit. Quod preciū dedit? Empti estis, dicit Paulus, precio magno. Sed quódnam est illud magnum precium? Edisserit hoc alius Apostolus, dicens: Non corruptibilibus auro & argento redempti estis, sed precioso sanguine, quasi agni immaculati Christi. Sanguinem ergo suum fudit, sanguinis sui precio nos emit. Vbi fudit sanguinem suum? In passiōe cruci affixus, quam prædixit Propheta dicens: Foderunt manus meas & pedes meos : dinumerauerunt omnia ossa mea.

mea. Diuiserunt sibi vestimenta mea,
 & super veste mea miserunt sortem. Ha-
 bet ergo vestem sponsus noster. Qua- Vestis
sponsi no-
stri qua-
lis.
 lisea fuerit docet Ioannes, dicēs, quòd
 erat desuper contexta per totum. Quid
 ea res nisi charitatem, quid significat Cap. 19.
 nisi vnitatem? Hanc tunicam non di-
 uiserunt impij milites Christi persecu-
 tores. Interea diuidūt Ecclesiam, quam
 illa tunica designabat, qui Christū ver-
 bis confitentur, factis autem negant.
 Cæterum, quisquis hanc diuidit, mili- Tit. 1.
Crucifi-
xoris
crudelio-
res hære-
tici.
 tes, qui Christum in crucem egerunt,
 impietate sua superat. Quisquis à toto,
 quisquis à sponsa Christi, sancta Catho-
 lica Ecclesia semetipsum segregat, is à
 sponso quoq; Christo, à quo tanto fuit
 emptus precio, segregatus est, atq; illi-
 us esse sponsa desijt, ac tanto grauius
 mœchatur, quàm qui coniugio iun-
 ctus, alienum thorum inuadit: quan-
 to maior est CHRISTVS Deus & ho-
 mo, cui desponsus fuit, quàm quiuis
 alius purus homo. De hoc genere mœ-
 chie, scribit Clemens Presbyter Alexan- Libr. 6.
Stroma-
tum.
 drinus.

drinus. Est autem adulterium, si quis relicta Ecclesiastica & vera cognitione, accedat ad falsam, quæ non conuenit, opinionem. Et cum secutus Optatus, exponens illud Psalmi: Et cum mœchis particulam tuam ponebas. Hæreticos, inquit, dicit mœchos, & mœchas Ecclesias illorum, quas aspernatur & repudiat Christus in Canticis Canticorum: quasi dicat, Quid mihi colligitis non necessarias, vna est dilecta mea, vna est sponsa mea, vna est columba mea. i. Catholica, in qua cum & vos esse possetis, rebaptizando inter mœchas particulam habere voluistis. Et æqualis eius Hieronymus Ezechielem enarrans: Est & alia, inquit, fornicatio spiritualis: quando deferentes Ecclesiam, hæreticis iungimur, & ædificamus lupanar nostrum in capite omnis viæ, Quibus præcipit sermo diuinus: State in vijs & quærite semitas Domini semperternas: & videte quæ sit via bona, & ambulate in ea, Moyse videlicet, Iesu, Iudicum, & Regum libris, Esaiaque & Hiere-

Hiero li.
5. in Eze-
chiel. ca
16.

Hier. 6.

Hieremia, & alijs Prophetis. In omnibus viarum principijs fabricatur lupanar suum, qui ad peruersitatem doctrinæ, testimonijs malè abutitur scripturarum, & dicit: Hæc ait Esaias: Hæc dicit Oseas: Hæc locutus est Moyfes: hæc Daniel. Et pulchrè non in medijs vijs, nec in viarum terminis ponit lupanar suum, sed in principio. Si enim ad scientiam & profunda diuinorum venerit librorum, errare non poterit. Ac non nullis interiectis. Quicquid de Ierusalem diximus, refer ad Ecclesiam, animasq; credentium: quæ munera maritalia, aurum videlicet in sensu, & argẽtum in eloquio, & vestimenta, quibus foeditas nostra ac turpitudine velatur, dāt amatoribus suis: magistris dogmatum peruersorum: quādo asserunt, nihil nocere luxuriam, quòd eam naturalis lex deponat: cibus omnibus indifferenter vtendum, quia ad hoc facti sunt, vt sumantur. Hanc fornicationem ita grauem esse scribit Hieronymus, vt exponens illum locum, Et post te nō erit forni-

In sciẽtia
diuina
qui erra-
re non
possunt

fornicatio: collatiōe illius, omnem deinceps fornicationem leuiorem existimari debere dicat. Vocāt eiusmodi Prophetæ, mulieres adulteras, vocant & meretrices: sicut apud Hieremiã legimus, In omni colle sublimi, & sub omni ligno frondoso, tu prosternebaris meretrix. Hoc em̃ ingenio sunt, qui semel à Christo sponso nostro se diuiserunt, & sponsæ ipsius Ecclesiæ membra esse desierunt, vt quando semel, perfractis pudoris repagulis, ac ruptis pudicitia claustris, datam ei fidem fetellerunt, eam subinde mutant, ac simul vt viderint collem aliquem sublimem, aut lignum frondosum, hoc est, qui scientiæ habet opinionem, quæ inflat: quique verbis ornatis & amplis, ea quæ praua sentit edisserere queat, statim illi adhæreant. Ex quo fit, vt nunc huic, nunc illi sectæ se tradant, dum nihil apud eos stabile est, & diuturnum. Sed nec apud magistros eorum, sectarumque principes, constans est quidquam & perpetuum: cùm quotannis

Hier. 20

Deserto-
rū Eccle-
siæ inge-
nium.

Hæreti-
corum
dogma-
ta non
sunt diu-
turna,

nis & ritus, & dogmata sua varient. Est enim verissimum quod scribit Hieronymus, Quod semper fluctuant errantium pedes : nec sunt solida vestigia, quæ contra veritatem sunt, sed huc illucque discurrunt, & omni doctrinæ vento circumferuntur, dum de falsitate transeunt, ad aliam falsitatem. Et alio loco explicans illud Esaiæ, Multiplicasti fornicationes tuas cum eis. Hoc de hæreticis possumus dicere, qui derelicto D E O suo, sequuntur errores, & putant se aliquid plus habere, cum sequentes mendacia perdiderint veritatem, & multi fuerunt fornicationem suam, non in vno dogmate sed in pluribus.

Hiero. in
16. cap. e
Ezechie-
lis.

In cap.
Esai. 57.

Obsæcro vos, expendite diligenter, quæ dicunt Hieremias & Ezechiel & Osæas Prophetæ. Num ea non rectè quadrent in vos. Nolo dicere, quod estis omnes adulteri, sicut loquitur Hieremias, cum certum sit esse plurimos inter vos, quibus hæc tam grauis

Adulteri
spiritua-
les pluri-
mi in Po-
lonia.

gravis fratrum suorum fornicatio vehementer displicet, ac maiorem ex ea, quàm qui verbis ullis satis explicari queat, dolorem capiunt: sed quin plures, quàm expediat, inter vos adulteros reperire liceat, id inficias quèquàm iturum esse non puto. Siquidem adulteri sunt omnes, Ambrosio quoque teste, Qui cupiunt adulterare fidei & sapientiæ veritatem. An vos non desponderunt vni viro virginem castam exhibere Christo, sanctissimi Patres illi nostri, Adalbertus Gnesnensis Archiepiscopus, & Stanislaus Cracouiensis Episcopus? qui primi propemodum gentem hanc nostrā voluntariè Deo genuerunt verbo veritatis, qui quod prædicârunt Euāgelium Christi, per longam Sacerdotū & Episcoporum successionem sibi per manus traditum, sanguine suo signatū vobis reliquerunt? Estis autem vos adhuc illa casta & incorrupta virgo, quam illi vos ita Christo, spirituali coniugio copularunt, ut ab eo nunquàm diuelles remini? Num in eo permanetis, quod

ab

Amb. sup.
per Lucā
libr. 8.
cap. 2.

Adalbertus & Stanislaus
Poloniæ
Apostoli
Iaco. 1.

ab illis initio didicistis? Num in qua fide vos illi Christo desponsarunt, eam in hunc diem integram tetinetis? Proh dolor, dolor superans omnem dolorē.

Quod metuebat Apostolus, id vobis, 2. Cor. 11. proh dolor, accidisse videmus. Sicut serpens Euam seduxit astutia sua, ita corrupti sunt sensus vestri & exciderunt à simplicitate, quæ est in CHRISTO Gen 3. tractatur.
 s v.

Sed quomodo seduxit serpēs Euā? Dixit ad mulierem, Cur præcepit vobis Deus, vt non comederetis ex omni ligno Paradisi? Videte mendacem. Nunquam enim præceperat Deus, vt non comederent ex omni ligno Paradisi. Cuius mēdacij tacitè traduxit etiā eū, cum respōderet mulier: De fructu, inquit, lignorum quę sunt in Paradiso vescimur, de fructu verò ligni, quod est in medio Paradisi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur. Quid autem ad hæc serpens? Astutia vsus, inquit, Irenæus, decepit eam denuò per

falsiloquium, dicēs, Nequaquam morte moriemini. Scit enim Deus, quòd in quacunque die comederetis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dij, scientes bonum & malum. Cùm ipse sit mendax, mendacij D E V M arguere, quin & inuidiæ suspicionem illi conflare non est veritus, quasi causa præcepti huius esset invidia. Sic ille cuius invidia mors intrauit in hunc mundum, ex se metiebatur fontem illum totius benignitatis. Verùm audite quem-
admodum tractet locum hunc scripturæ, qui fuit proximus Apostolorū temporibus, Irenæus Polycarpi discipulus. Docet is hæreticorum doctrinā, quod oculis etiam ipsi nostris cernimus, sibi non constare, propterea quòd quam Ecclesia firmam habet ab Apostolis traditionem, eam negligunt: Cùm Ecclesia cui creditum est lumen Dei, veritatem ubique prædicet. Qui ergo relinquunt, inquit, Ecclesiæ præconium, imperitiam sanctorum Presbyterorum arguunt, non contemplantes, quanto
pluris

Sap. 2.

vbisupra

Irenæus
Polycar-
pi disci-
pulus.
Hæreti-
corū do-
ctrina si-
bi nō cō-
stat.

pluris sit idiota religiosus, à blasphemo & impudente Sophista. Tales sunt autem omnes hæretici, qui se plus aliquid præter veritatem inuenire putant, sequētes ea quæ prædicta sunt variè & multiformiter, & imbecillè facientes iter, de iisdem non semper easdem sententias habentes, velut cæci à cæcis circumducuntur, iustè cadent in sublatentem ignorantia foveam : semper quærentes, & nunquàm verum inuenientes. Fugere igitur oportet sententias ipsorum, & intentius obseruare, ne coniurgemur ab ipsis: Confugere autem ad Ecclesiam, & eius sinu educari, & dominicis scripturis enutriri. Plātata est enim Ecclesiæ Paradysus in hoc mundo. Ab omni ergo ligno Paradisi escas manducabis, ait spiritus Dei, id est, ab omni scriptura dominica māducate. Super elato aut sensu, ne manducaueritis, neq; tetigeritis vniuersam hæreticam dissensionem. Ipsi enim cōfitentur semetipsos agnitionem habere, boni & mali, & super Deū qui fecit

Hæretici
sophistæ
impudē-
tes san-
ctis im-
peritiā
obijcie-
bant.

Lignum
paradisi
interdi-
ctū, hæ-
reticorū
doctrina

De sensu
elato mā-
ducare
phibuit
Deus.

eos iaculantur sensus suos impios. Supra igitur sentiunt, quam est mensura sensationis. Quapropter & Apostolus ait: Non plus sapere, quam oporteat, sed sapere ad prudentiam, ut non illorum manducantes agnitionem, eam quæ plus quam oportet, sapit, proijciamur de Paradiso vitæ. In quem Dominus inducit eos, qui obediunt præconio eius. Hactenus Irenæus. Non in solo pane viuit homo, sed nec in solo fructu lignorum siue arborum, sed in omni verbo quod procedit ex ore Dei. Proinde pulchrè locum hunc accomodat Irenæus, ad escam spiritualem, hoc est ad scripturam dominicam. Ab omni, inquit, scriptura dominica manducate, super elato autem sensu ne mauducaueritis. Quominus vteretur, qui capax est solido scripturæ cibo, Dominus non prohibuit, sed elatū scripturæ sensum, quem afflat serpens, dum ut esse velimus, sicut Dij persuadere conatur, hūc modis omnibus prohibuit. Et hoc est quod metuere se dixit Apostolus, ne si-

cut

cut serpens Euam seduxit astutia sua,
 sic seducat Corinthios quoque suos.
 Ne corrumpantur, inquit sensus vestri,
 & excidant à simplicitate, quæ est in
 CHRISTO IESV. Nihil magis pu-
 gnat cum simplicitate, quàm sensus ela-
 tus. Noli altum sapere dicit alibi, sed ti- Rom. 11.
 me: Non alta sapientes, sed humilibus Rom. 12.
 consentientes.

Nūc vos videte charissimi, si p astutiā
 serpentis illius, qui seduxit primos pa- Polono-
 rentes nostros, non sunt corrupti sen- rum ad
 sus vestri: si non excidistis ab ea simpli- suos ma-
 citate, quæ est in CHRISTO IESV, iores
 quæ fuit in sanctis maioribus vestris. Si collatio
 non manducaſtis de sensu elato, de quo
 ne manducaretis, Dominus præcepe-
 rat: si non ista potissimum caussa fuit,
 quamobrem in has tantas abominatio-
 nes incidistis, & in has tam fœdas for-
 nicationes, quas exposuistis omni tran-
 seunti. Maiorum vestrorum sensus in-
 tegri fuerunt, & incorrupti, fuit in illis
 ea simplicitas, quæ est in CHRISTO
 IESV: non manducauerunt de sensu

Psal. 130.

elato: non est exaltatum cor eorum,
 non sunt elati oculi eorum: non am-
 bulabant in magnis, neque in mira-
 bilibus super se. Paulum rectè mo-
 nentem audiebant: Non plus sapere,
 quàm oportet sapere: sed sapere ad so-
 brietatem. Ille plus sapit quàm opor-
 tet sapere, qui se sapientiores ac do-
 ctiores esse persuasum habet, quàm Ec-
 clesiã vniuersam, de qualibus dicit Apo-
 stolus, Dicentes se esse sapientes, stulti
 facti sunt. Ille sapit ad sobrietatem, qui
 qua par est animi submissione suum
 quacunque tandem de re iudicium Ec-
 clesiæ iudicio libenter submittit, & ei
 præcipienti libèter paret. Quod quàm
 religiosè fuerit à sanctis maioribus ve-
 stris obseruatum, quotquot estis natu
 grandiores, memoria tenere potestis.
 Quid autem vos? Num ab hac eorum
 simplicitate non excidistis, qui nō mo-
 dō non imitandam eam vobis, verum
 illos ob hanc ipsam causam plerique
 cachinnis esse prosequendos existis-
 matis? vt rectè de vobis illud usur-
 pare

Plus sa-
 pere qd?

Sapere
 ad sobri-
 etatem
 quid.

pare possit Ecclesia, Nuncautem deri- Iob 30.
dent me iuniores tempore. Sed non
temerè dixit CHRISTVS, Væ vo- Lucæ 6.
bis qui ridetis nunc, quia lugebitis &
flebitis. Quibus enim lachrymis de-
flere satis possunt, quæ postea vobis
acciderunt? Nam eius quod scriptum
est obli- Prou. 25.
ti, Sicut qui mel multum co-
medit, non est ei bonum: sic scrutator
maiestatis opprimetur à gloria. Quod-
que dicit alia scriptura: Altiora te ne Eccl. 3.
quæsieris, & fortiora te ne scrutatus
fueris, sed quæ præcepit tibi Deus il-
la cogita semper, & in pluribus ope-
ribus eius ne fueris curiosus. Non est
enim tibi necessarium ea quæ sunt ab-
scōdita videre oculis tuis. Harum salu-
brium admonitionū obli- Psal. 72.
ti, posuistis in
cælū os vestrū, & lingua vestra transiit
in terra. Sicut olim Capernaitæ, cū Ioan. 6.
Christū de manducanda carne, deq; bi-
bēdo sanguine suo verba facientē audi-
uissent: Quomodo, dicebāt, potest hic
nobis dare carnem suā ad manducan-
dū? sic & vos nō minùs curiosè quære-

cæpistis : Quomodo potest fieri , vt ex pane caro, & ex vino fiat sanguis Christi? Dumque rimari secreta cælestia, dum altiora vobis quærere, & fortiora vobis scrutari, dum quæ sensum omnē, & intellectum humanum superant, & sola fide compræhendi possunt, ea ratione vestra, qua nihil est imbecillius, peruestigare conamini, ecce quo tandē ad extremum estis prolapsi. Et Christū ex Eucharistiæ Sacramento amisistis, & adorandum sanctissimæ Trinitatis nomen blasphemari, iam æquis auribus ferre potestis: quin & duplici honore dignos iudicatis eos, qui tam horrenda patrare non dubitant. Animaduertitis ne, quomodo serpētis astutia, corrupti sunt sensus vestri, posteaquā à simplicitate maiorum vestrorum excidistis, & sicut scribit Irenæus, sanctorū Presbyterorum imperitiam arguere cœpistis. Qui cū scirent nō in contentione sermonis Dei regnū esse, verū in simplicitate fidei, de tā occultis illius mysterijs non disputandum, non ea discutienda, non

Fructus
elati sensus.

Amb. de
fide lib. 1.
cap. 3.

Regnum
Dei in
quo cō-
sistit.

non esse quærendum, quomodo putauerunt. Sed cùm legissem, iustum ex fi
 de viuere, non ex argumentis aut ratio
 nibus, cælestibus his mysterijs fidẽ ad-
 hibendo, nec ea curiosè scrutando, tan-
 dem ad fidei præmia peruenerunt, & il-
 lud consecuti sunt, quod scriptum legi-
 mus: Credite & intelligetis.

Verùm libet hîc gradus describere, quibus ad supremum hoc impietatis fa-
 stigium peruenistis: quò magis astutia
 serpentis huius, oculis omnium subie-
 cta esse queat. Qui cùm sit callidior cū-
 ctis animantibus terræ, non festinādo,
 sed, sicut fert ingenium eius, rependo
 perfecit, vt in hunc locū veniretis. Ve-
 rum enim est illud quod quidam scri-
 psit: Nemo repentè fuit summus, ascē-
 dendo non volando apprehēditur sum-
 mitas scalæ. Quod non magis de virtu-
 te, quàm de vitio rectè dici potest, sicut
 ille dixit: Nemo repentè fuit turpissi-
 mus. Quod etiam pulchra quadam si-
 militudine Basilius expressit, Sicut te-
 nebrę lucis præsentia superātur, & mor-

Gradus
 quib. ad
 extremā
 impieta-
 tem ven-
 tum est.
 Genes. 3.
 Bernar.
 in serm.
 1. de Di-
 uo An-
 drea.
 Basil. in
 Oratiõe
 de virtu-
 te & vi-
 tio, vna
 ex istis
 24. quæ
 hoc an-
 no Vene-
 tijs im-
 pressæ
 sunt.

bus sanitatis accessione, & ad virtutem progressio, à rebus minimis augmentum sumit: ita etiam prauitatis scaturigo, ab ijs quæ initiò imbecilla atque exilia erant, ad rem quæ sanari ac restitui amplius non potest fertur. Ad eundem modum & Augustinus: Nec enim, inquit, ad tam turpem & miserabilem fornicationem, semel ab exordio profili-
ret, sed sicut scriptum est: Qui modica spernit, paulatim decideret. Quomodo enim coluber non apertis passibus, sed squammarum minutissimis nisibus rept. Sic lubricus deficiendi motus minutatim occupat.

Libr. 12.
de Trinitate, cap.
10. & 11.

Homilia
87. in ca.
27 Mat-
thæi.
Sathan
à mini-
mis.

I. Reg. 28

Libet autem ea quæ leguntur apud Chrysostomum adscribere. Veterator, inquit, malorum Diabolus, cum sit magna malitia, multa opera, ingenti studio, condescensioneque nonnulla ad perditionem hominum vitur. A minimis enim plerumque incipit, quod intueri hoc modo licet. Studebat in Pythonissæ derisionem Saul Regem detrudere, iterum quia non adhibuisset ille mentem, ad
Pytho-

Pythonissas paulatim ipsum inducit. Nam quoniam Samueli non obtéperauit, & holocausta offerri preparauit, illo absente accusatus, ait, necessitas hostiū facta est maior. Cūq; flere oportuisset, quasi nihil mali fecisset, lætabatur. Iussit deinde nōnulla de maledictis Deus, ea quoq; trāsgressus fuit: hinc aduersus Dauid illū insaniuit, ac sic paulatim labens non stetit, quousq; ad ipsum perditionis barathrum seipsum immisit. Similiter etiam de Cain factum esse videmus. Non enim confestim cædem fratris illi suggessit, ne magnitudine rei cōmotus, tam scelestum facinus abominaretur: sed prius ei persuasit deteriora offerre, nullum esse id dicens peccatum. deinde inuidiæ veneno succendit, nihil etiam mali hinc secuturum persuadendo. Ita sensim in eum illapsus ad cædem fratris, & ad negationem sceleris impulit, nec prius cessauit, quàm malorum omnium verticem imposuit. Repellēda igitur malorum initia sunt. Nam etiamsi ad maiora prima nō progredes

Peccata
maxima
ex paruis
fiunt, ne-
gligētia
nostra.

Peccata
magna
interdū
non tan-
to stu-
dio sunt
vitanda,
quanto
parua &
vilia.

grederentur peccata, non esset tamen negligendum: nunc verò per istam incuriā gradatim semper ascendunt, quæ propter omni studio atque opera funditus principia peccatorum sunt evertenda. Non enim vim delicti solā consideres, nec quia paruum sit cogites: sed illud præcipuè tene, quia si radicem non euulseris, magnus inde labor succrescet. Mirabile quid atque inauditum dicere audeo. Solet mihi nonnunquam non tanto studio magna videri peccata esse euitanda, quantò parua & vilia: illa enim natura ipsa spontè auertitur: hæc autem hac ipsa re, quia parua sunt, desides reddunt: & dum contemnuntur, non potest ad expulsionem eorum animus generosè insurgere. Unde citò ex paruis maxima fiunt negligētia nostra: hoc ipsum corporib. quoque accidere videbis. Sic in Iuda maximum proditionis malum coaluit: nisi enim putasset paruum esse, pecuniam inopum surripere, in tantam proteruitatem non deuenisset. Iudæi quoq; ni-
si pu-

si putâssent inanis gloriæ delictum minimum esse, vsque ad cædem Christi lapsi non fuissent. Hac via omnia scelera fieri videbis. Nemo enim repentè ad extremam improbitatem insiliit. Habet quippe insitum quendâ anima pudorem atq; innatum, quem subito calcare atq; proijcere non potest: sed sensim atque paulatim ex negligentia perit: hoc pacto etiam Idolorum cultus aditum inuenit, cum vltrâ quàm oportet, viui ac defuncti honorarentur: hoc pacto simulacra & statuæ adoratæ sunt: hoc pacto denique fornicatio & cætera vitia dominantur. Consideremus autem si nimium quidam, ac importunè risit, reprehensus à quopiam est: respōdet alijs, nihil esse id mali. Quid enim est risus, aut quid vnquam ex risu mali sequetur? Orta tamen ex immoderato risu paulisper scurrilitas, à scurrilitate turpiloquium, à turpiloquio operatio turpis, pfecta. Cùm alius proximo ex incuria malediceret, reprehensusq; esset, contempsit, dicens nihil esse mali

huius

Animæ
pudor
innatus
quomodo
perit.

Ex leuī
risu quis
progres-
sus ad
peccatū.

A male-
dicentiæ
ad cædē
quis p-
gressus

huiusmodi verbis uti : sed hinc dissidia
& odia nata sunt, inde inimicitiae capi-
tales, hinc contumeliae, à contumelijs
porrò pulsatio, ac inde cædes plærun-
que secuta est. Sic à minimis ad maxi-
ma Diabolus gradatim ducit, & inde
ad desperationem detrudit, & hanc vi-
am priore non minorem adinuenit.

Non enim tantos peccatum, quantos
desperatio perdit. Nam qui deliquit, si
seipsum per poenitentiam excitabit, ci-
tò delicti remissionem impetrabit: qui
autem poenitentiam spernit, idcirco ve-
niam impetrare non potest, quoniam
medicinam poenitentiae non impo-
nit.

Digna sunt animaduersione, quæ scri-
bit Chrysostomus, quamvis Paradoxa
videri possunt, quod non tanto studio
magna peccata putat euitanda, quanto
parua cum ab illis sponte sua natura
mortalium abhorreat: hæc autem hoc
ipso, quia parua sunt, desides reddunt,
& dum contemnuntur, efficiunt, ut
quandoquidem eis minus generose res-
sisti-

resistitur, ex paruis maxima fiant. Nul-
 lum autem est peccatum hæresi gra-
 uius & schismate, vt alia omnia cum
 hoc vno collata, festuca sint cum tra-
 be comparata. Quamobrem optan-
 dum fuerat, vt statim initiò prorupif-
 set Sathanas, in hos tam foedos erro-
 res, qui nunc sparguntur. Nam neque
 tulissent hoc aures mortalium, non-
 dum assuetæ leuioribus etiam, sed sta-
 tim è medio blasphemos istos sustulif-
 sent. Verùm intelligebat hoc ille,
 quamobrem non est illi visum, ab his
 exordiri: sed cùm animaduerneret, quo
 ad Papatus, (nam sic illi vocare libet
 Ecclesiam Catholicam,) aliqua esset
 auctoritas, frustra se laboraturum, ne-
 que consilia sua, quem cupiebat, vel
 progressum habitura, vel exitum esse
 consecutura. Quamobrem, vt illum
 eleuaret, & in odium & contemptum
 apud vos adduceret, in id studium, to-
 to pectore (quod aiunt) incubuit.
 Quò sic, posteaquam illi præcipienti
 non parere constitutiones etiam
 illius

Hæresi
 nullum
 peccatū
 grauius.

Sathan
 hæreses
 à Papa-
 tus oppu-
 gnatiōe
 cur ince-
 perit.

Papatus
 oppu-
 gnatio
 initium
 hæresum

illius pro nihilo ducere consueuissetis, facilius in suā vos nassam pertraheret. Sed nec hoc non videbat, honestiorem aliquē prætectū adferri oportere, quo posset quā plurimos alienos ab illa reddere, quā qui non audisset eum tanquam Ethnicum & Publicanum haberi Christus voluit. Quis autem potuit prætectus honestior inueniri, quā Euangelij, quā Dei verbi? Quamobrem visum est illi, metu suæ graueolentiae, sicut Athanasius loquitur, scripturarum voces vsurpare, vt illis obtectus asperso veneno suo simplices deciperet. Ita enim Euam decepit, ita etiam alios hæreticos in errorē abduxit. Prætexit igitur fraudi suæ nomen Euangelij, quod subinde crepabat, ac facinus minimè ferendum esse vociferabatur, humanis traditionibus Dei verbū obscurari, & priorem illarum rationē haberi. Vocatos esse nos in libertatem à Christo, nunc autem iterum subijci seruituti legis, & quidem humanæ, cuius iugum grauius etiam sit, quā iugum legis

Matt. 13.

Sathan
venena
sua scri-
pturæ
vocibus
obtegit.

Mosaicæ. Leges humanas esse ciborum
delectum, dierum discrimen, sacerdotū
coelibatum, orandi statuta tempora, præ-
scriptas etiam quasdam formulas, quas
horas Canonicas vocant, & id genus al-
ia quædam, Dirumpenda esse hæc vin-
cula Papatus.

Nam ubi scriptū est, quòd feria quar-
ta potius, aut profabbato, aut in qua-
dragesima, quàm alijs diebus ieiunan-
dum, quòd à carnibus & ab ovis, quàm
à piscibus magis abstinedum sit, quòd
ab honorabili coniugio & immaculato
thoro sacerdotes prohibendi sint? Hoc
fibilo serpentis afflati multi, cū quod
ingratum auribus esse non potuit, la-
xari carni fræna viderent, minus iam
Ecclesiæ tribuere, quin aperte, quæ sunt
ab ea rectè constituta, flocci non fac-
ere coeperunt: usque eò etiam, ut in de-
spectum Papatus siue Ecclesiæ, non a-
lijs diebus carnibus libentiùs vesceren-
tur, quàm quibus usum earum prohi-
bitum esse sciebat. Neque Sacerdotes
tantum, verum & ipsi Monachi contra

Prima
fornica-
tio hære-
ticorum

In despe-
ctum Pa-
pæ om-
nia faci-
unt hæ-
retici.

L

iuris-

- Psal. 95.** iurisiurandi sui religionem, contra expressum DEI verbum, quo dicitur: Vouete & reddite Domino Deo vestro: Et iterum, Cum voveris votum
- Deut. 23.** Domino Deo tuo, non tardabis reddere: se foeminis copularunt, quas eis vxores vocare visum est. Atque hæc prima fuit fornicatio vestra.

**Secunda
fornica-
tio.**

Cumque sibi serpens non infoelicitè initia cecidisse videret, prorepfit longius: accessit ad Sacramenta, quorum tamen vel numero, vel virtuti, vel dignitati, non statim fuit ausus quidquam detrahare, verum de speciebus tantum venerabilis Eucharistiæ Sacramenti contentionem iniecit: quiritans, quod contra manifestum Dei verbum ventum esset, quandoquidem disertis verbis dixit CHRISTVS: Bibite ex hoc omnes. Non esse ferendam tyrannidem hanc Pontificum, qui sibi licere vellēt ipsam etiam institutionem CHRISTI, non modò violare, verum & contrariū illi statuere. Sic ille transfigurans se in angelum lucis, ac Euangelium Dei que ver-

verbum obtendens, multò plures astutia sua seduxit. Sciebat ille, quòd etiam per membra sua Lutherum, Bucerum, Philippum Melanthonem, & alios nò semel est confessus, Christum de calice sumendo, nihil tanq̃ necessarium præcepisse: Sciebat verissimum esse, quod etiam à patrib. aliquando fuit decretũ, siue sub vna, siue sub vtraq; specie quis communicet, proficere dignè communicantibus ad salutem, modò secũdum ordinationem & obseruationem Ecclesiæ faciãt. Itaque non cum offendit alterius tantũ speciei communio, sed cũm CHRISTI corpus Ecclesiã id ordinasse videret, illius ordinationem infringere conatus est. Quo sic adsuescerent homines, plus priuato suo, quàm Ecclesiæ iudicio tribuere, & illius sensui, suum in scripturis interpretãdis sensum antepone. Hanc igitur vt erroris conuinceret, ac vt viam sibi muniret, qua persuadere posset, vt in alijs quoque scripturis interpretandis, similiter suum potius,

Hæreticorum
de vtraque
specie sen-
tentia.

Sathane
propriū
inter fra-
tres diui-
deret

quàm Ecclesiæ sensum sequeretur, hæc illi fuit causa potissima, quamobrè tanto studio calicem vrgendum esse putaret. Qui cùm nihil aliud maiore studio contenderet, quàm vt inter fratres diuideret, quod est illi proprium, permultum se profecturum persuasum habebat, si per quod Sacramentum, vnum CHRISTI corpus efficimur omnes, in eo diuisionis vt esset initiū perfecisset: neq; verò fefellit eum opinio sua. Nam simul vt persuasum est non paucis, contra tam expressum DEI verbum, per summam iniuriam, calicem esse laicis ereptum, idque Concilij generalis auctoritate, venit apud eos Ecclesia siue Papatus in tantum odium & contemptum, vt nihil habere cum eo commune vellent: vtque Zonarij, baiuli, pueri, puellæ, aniculæ, hanc opinionem de se conciperent, quòd scripturas multò melius, quàm Ecclesia siue Papatus vniuersus intelligeret, cuius vel cæcitatē, si tam clarum DEI verbum non videbat, vel impietatem, si sciens

pru-

prudensque contra illud veniebat, mirari satis ac detestari non potuerunt.

Et fuit hæc iam secunda fornicatio.

Hic semite ire Dei via facta est, ac ma
gis indies atq; magis dilatata. Paulò iā
deinceps citatiore gradu rep̄sit serpens
ulterius. Videbat enim animos multo-
rum bene præparatos ad sibilum suum
excipiendum. Persuasit igitur plurimis
exangue corpus ad māducandum, ne-
que viuum sanguinem, sed cruorem bi-
bendum dari, quòd sub specie panis
corpus tātū sine sanguine, sub specie
vini sanguis tantū sit sine corpore. Qua
ratione perfecit, vt minùs iam reueren-
ter ad hoc Sacramentum accederetur.
Quis enim ab eo vitam expectaret, in
quo vita non esset? Paulò pòst iam nō
amplius eo voluit vti dicendi genere,
quod obseruat Ecclesia, sub specie pa-
nis: verūm, nunc in pane, nunc sub pa-
ne, nunc cum pane, docuit esse corpus
Christi, quod remaneret ibi substantia
panis vnā cum substātia corporis Chris-
ti. Quæ res risum Sacramentarijs mo-
L 3 uit,

Tertia
fornica-
tio hære-
ticorum

Zyvin-
gliani
Lutheran-
os cre-
dere di-
cūt Chri-
stum im-
panatū.

uit, cū quē nos incarnatum esse pro-
fitemur, eum illi credere Lutheranos di-
cerent, CHRISTVM impanatum: si-
mul eis occasionē vltius progredien-
di dedit. Serpit postea longiūs hęc be-
stia, neq; tamen adhuc eò peruenit au-
daciā, vt Christi præsentiā in hoc Sa-
cramento negaret, sed viam tantū ad
eam rem sibi muniuit. Concessit esse
Christum in Eucharistia præsente, ve-
rū non alio tēpore, quā quo sume-
retur. Quasi verò non cū accedit ver-
bum, sed cū accedunt dentes ad ele-
mentum, & confringunt illud, tum pri-
mū fieret Sacramentum. Sed hoc il-
le tamen multis persuasit, ac si quis ex-
tra sumptionem Eucharistiam adoraf-
set, eum Idololatriæ reum pronuncia-
uit. Ac eò tandem perduxit miseros, vt
& sacerdotium & sacrificium abrogan-
dum, ac omnem Christi beneficiorum
memoriam obruendam censerent obli-
uione sempiterna summi præsertim il-
lius & immensi beneficii, quo semetip-
sum Christus dedit redemptionē pro
nobis,

nobis, cuius in tremendo Missæ sacri-
ficio fit repræsentatio. Quæ posteaquã
ex animi sui sententia contecit omnia,
tum primùm idoneum esse tempus exi-
stimauit, vt per nouum suum satellitẽ
Zvvinglium, eò pertraheret hominem,
vt diceret insipiens in corde suo, Non
est Deus. Non est Deus in hoc Sacra-
mento. Non est in eo corpus Christi.
Merus est panis pistorius: cui diuinos
honores tribuere, est Idololatrię scelus
committere. Cuius tanti criminis non
dubitauit orbem Christianum vniuer-
sum condemnare: qui totis mille quin-
gentis annis panem pro Deo coluerit.

Sic ille, posteaquam testũ Ecclesiæ,
sue Papatus per Lutherum demolitus
est, parietes etiam per Zvvinglium dis-
iecit: ad ipsum quoque fundamentum
euertendum aggressus, istos de quibus
nunc agimus excitauit, qui sanctissimã
Trinitatem, quæ verè fundamētum est
fidei nostrę, blasphemarent, qui Deum
esse trinum & vnum negarent, neque
tres personas, & vnam earũ essentiam

Zvvin-
glius sa-
telles dia-
boli.
Blasphe-
miæ illi
Psal. 15.
& 52.

Funda-
mentum
fidei Tri-
nitarij
conuel-
lunt.

confiteri vellēt, qui sancti Patris Athanasij symbolum (quod per mille trecētos annos ita fuit in Ecclesia receptum vniuersa, nullus vt auderet contrā mutire, nisi qui se manifestum hæreticum esse comprobare vellet, quod proximum à scripturis Canonicis locum hætenus obtinuit) blasphema lingua Sathanasij symbolum appellarent. Nec illis defuerunt, proh dolor, qui tantas blasphemias has non modò ferrent æquis auribus, verumetiam tuerētur atque defenderent.

Sathana
sij sym-
bolum.

Abomi-
nationes
in Polo-
nia gra-
fantes
deflētur.

Hiere. 2.

Videtis iā charissimi, quomodo vos astutia sua serpens iste seduxerit, à quibus initijs, per quos gradus, ad hoc extreme fastigium impietatis perduxerit. Quæ fuit initio semita tantum iræ Dei, quàm lata nunc via facta sit? Accidit vobis illud, quod accidisse populo suo multis cum lachrymis questus est Hieremias. Nam cum dixisset, Omnes adulteri sunt, & coetus præuaricatorum, subiunxit mox: Et extenderunt linguam suam, quasi arcum mendacij & non veritatis.

ritatis. Confortati sunt in terra. Re vera, confortati sunt in terra, quidam verè terrestres Nuncij : quia de malo in malum ingressi sunt, non cognouerunt me, dicit Dominus. Sicut sancti de virtute in virtutē, sic isti de malo in malū progressi sunt, Idolum Idolo mutarūt. Quid faciam patria mea dulcissima, in qua primū lucem hanc aspexi (quam vtinam nunquam aspexissem potius, quā in has tantas abominationes, in has tam fœdas fornicationes incidisse te viderem.) Sed quid faciam? Loquar an taceam? Loqui pudor prohibet, tacere dolor non permittit. Quinetiam grande fuerit scelus, tacere, quod loqui Deus præcepit, dicens: *Notas fac Hierusalem abominationes suas.* Quamuis te potiùs alloquar Pinzouia, quæ, quod sine lachrymis referre non possum, in patria mea plurimis pestiferum virus tuum afflauisti. Nam patriæ meæ tam ignominiosum nomen tribuere nolo, cum sint multò plures in ea, qui vel maximè vestras istas abominationes exe-

Ezec. 16.

Ad Pin-
zouiam
Apostro-
phe
Hiere. 2.

crantur. Confregisti Pinzouia iugum
meum, dicit Dominus: Rupisti vincula
mea, & dixisti, Non seruiam. Non ser-
uiam Papatui: Non seruiam Ecclesiæ:
Non audiam illam: Patres, Cōcilia, ve-
tustatem, flocci nō faciam. Quid ex eo
cōsecutum est? Prosequitur Dominus.
In omni colle sublimi, & sub omni li-
gno frondoso, tu prosternebaris mere-
trix. Audin tu Pinzouia, quid factū sit
de te, posteaquam confregisti iugū Ec-
clesiæ, rupisti vincula Papatus, nec am-
plius illi seruire voluisti, quem ex eo fru-
ctū tulisti? Facta es meretrix, dixit Do-
minus. Vbicunq; vidisti collem aliquē
sublimem, aut lignum frondosum, ibi
tu prosternebaris meretrix. Nihil nunc
dicam de domesticis tuis amatoribus,
deq; finitimis Picardis, de ijs tantum,
qui longius à te dissiati fuerunt verba
faciam. Visus est aliquando tibi collis
sublimis, & lignum frondosum Stanca-
rus, de quo magnam opinionem scien-
tiæ conceperas: statim in illo colle sub-
limi, & sub illo ligno frondoso tu pro-
sterne-

Pinzouia-
ensium
fornica-
tio.

Stancarus
collis
sublimis
Pinzo-
niæ.

sternebaris meretrix : totam illius volūtatē te permisisti : quicquid ab illo dicebatur, tanquā dei verbū adorasti. Quid autem paulò post factum est? Quæritur Gal. 4. hoc ipse qui se Paulo Apostolo æquiparat, quod sicut post Pauli discessū à reācta fide Galatæ defecerunt, sic tu post ipsius discessum opera Pseudo euāgelicorū in Arrianismū & Eutichianismū es retracta. Hoc est amatoris tui, sub quo te prostraui, de te iudiciū. Cōstat autē ex historica narratiōe, quā ædendā tu Pinzouia curasti, quod cū Stanca-
rus publicā disputationē expeteret, de dogmate quod in dubiū apud vos vocabatur, ministri tui cum suo Superintēdente disputationē hāc refugerūt, quod se certos esse dicerent, ita rē habere, sicut ipsi docerēt, quodq; cū esset ipsorū de mediatore sentētia, ministrorum Ecclesiarum quarundā, adhærentium doctrinæ suæ, calculis approbata, Stan-
cari verò reiecta, fas non esse putarent, reiectis eorū iudicijs, nouā disputationē ingredi. Cū tamen interea velint, vt qui-

Hæretici
de suorū
iudicijs
iudicare
nolunt

vt quibus de Capitibus doctrinæ Christianæ totius orbis Christiani decreta intercefferunt, ea rursus in dubium reuocentur. Itaq; condemnastis eum inauditum, libros eius Vulcano corrigēdos tradidistis, fortassis idem de ipso futura eras, nisi maturè sibi fuga consulisset. Scribit autem idem Stācarus, misisse vos pro consilio ad Tigurinos & Geneuenses, qui vobis Arrianam, Eutichianam, Appollinaristarum, Timotheianorum, Acephalorum, Theodorianorum, Gaianitarum, & Macarianorum hæreses pro fide Catholica remiserūt, ipsi etiam inter se pugnantes. Coram his quoq; tu prosternebare meretrix. Venerunt ad te postea Blandrata, Lyfinamimus Galli, quidam Georgius Niger, qui minorem esse patre filium asseribat: In his quoq; sublimibus collibus, sub his lignis frondosis tu prosternebaris meretrix. Venit postea Gētilis quidam personatus Ernomianus, qui gentilem vt te faceret, vel vt Iudaismū potius induceret, proximè secū trahentem

Stancarij
libri exu
sti Pin-
zouia.

lādrata
ysma-
imus.
iger.

entilis.

tem inter cæteros comites Gentilissimū
 siue Paganismum, Catholicam & Or-
 thodoxam Ecclesiæ doctrinam de san-
 ctissima Trinitate non est oppugnare
 veritus, atq; vt Christū negares author
 tibi fuit. In hoc quoq; colle sublimi, sub
 hoc ligno frondoso tu prosternebaris
 meretrix. Venit ad extremū Ochynus, Ochynus
 nuper admodum ab Heluetijs pulsus,
 qui diuersa quidem ratione, sed mini-
 mē tamen à Gentile diuersa docuit. In
 hoc quoq; colle sublimi, sub hoc ligno
 frondoso tu prosternebaris meretrix.

Sed paulò plura de Ochyno dicere Inimicus
& defen-
sor eccle-
siæ Ochi-
nus.
 libet, vt qui vir sit iste, simul q̃ sit hæc
 turpis tua fornicatio, cognosci possit ab
 eis, qui fortē non satis adhuc habent eū
 perspectum. Vbi Psalmi locum illum Psalm. 8.
 enarrant Hieronymus & Augustinus.
 Vt destruas inimicum & defensorē, sic
 enim legit Augustinus. Inimicū & de-
 fensorem, siue ultorem, hæreticum in-
 telligi volunt. Qui cum nequitia sua Ochini
astus
 dem & Ecclesiam Christianam oppu-
 gnet, defendere tamen eam assimulat.

Ipsissi-

Ipsissimus hic est Ochynus. Est enim idē inimicus & defensor. Nec vllō tēpore magis inimicus, q̃ quo se maximē simulat esse defensorem. Vix vnquā sana doctrina, quā Ecclesia Catholica proficitur, hostē sibi magis habuit infestum, quā hūc, qui tamē interea sibi partes illius defendēdas sumit vltro: verū ita defendit, vt facilē nequissimū præuaticatorem agnoscere liceat. Nihil est necesse recēdere singula, foret enim id nimis longū, sed pauca tamē breuibz attingam. De Polygamia Dialogū quendam edidit, in quo quibus potest fortissimis argumentis, quēdam illam approbantem, se verò Ecclesiæ doctrinam tuentem inducit: Qua quidem in re, se talem defensorem pręstat, vt ludere potius cū aduersario, quā seriō rem agere videatur. Haud aliter enim, quā si victus esset, argumentorum illius vi: concedit ad extremum quod ille vult, & vt id faciat, monet, ad quod eum Deus impellit. An autem magis fidum

fidum defenforem agit in eo dogmate
tuendo, quod vnum est de præcipuis fi-
dei nostrę capitibus, quo Sanctam Tri-
nitatem & esse, & adorãdam esse, Chri-
stumque natura Dei filium esse Catho-
lica profitetur Ecclesia : ipsa præfatio,
quam ei Dialogo præfixit, satis indi-
cat, qua fide rem agere proposuerit.
Narrat enim se propterea Dialogum
hunc scripsisse, quod suspectum eum
haberent nonnulli, quasi non crede-
ret esse Trinitatem. Cæterum ita su-
spicionem hanc diluit in isto suo Dia-
logo, vt si quis dubitasset antea, quod
Sanctæ Trinitatis infestissimus hostis
sit, læcta eius defensione dubitare de-
inceps non possit. Itaque cum esset si-
bi conscius eius rei, pluribus verbis in
præfatione purgat sese, si non tanta
vi probatam à se defensamque esse Tri-
nitatem quanta debuerit, si locos & ar-
gumenta, quæ contrà sunt adducta
per se ieiunè refutata esse quisque di-
xerit. Secutus autem est is exem-
plum

Lutheri
Lmia
fichinus

plum Lutheri. Nam sicut Lutherus de sacrificio Missæ Sathanam secum disputantem ac multos locos & argumenta proferentem inducit, quibus eam in cōtēptū adducat, & ut abrogetur persuasdeat, sic & hic facit in dogmate de Sancta Trinitate, quam in Dialogo quodā, idem qui Missæ sacrificium spiritus grauius oppugnat, simul & Christi diuinitatem & ex Orco reuocat omnia, quæcunq; vel à Praxeas, vel ab Arrio, vel ab Eunomio, vel ab alijs hæreticis pridem allata, non semel sunt in Oecumenicis Concilijs condemnata. Quorum præiudicijs, cum victum esse videret aduersarium, authoritatem eorum, quin & sanctorum Patrum eleuat, nec his armis cum aduersario congregiendū esse censet, neq; præter scripturarum authoritatem valere quicquam vult, nec aliquid se præter illas & Symbolum Apostolorum recipere profitetur. Cumque reliqui Sanctæ Trinitatis hostes Nicænum quoque Symbolum admittere se profiteantur, & hoc iste reiicere videtur.

Victus
Ochinus
concilio
rū autho-
ritate
quo di-
uertit?

tur. Itaq; cū ad pugnam ventum est, nihil aliud quā ludos quosdam agit, & quamuis aliud prę se ferat, oppugnare tamen potiùs Ecclesię dogma quā propugnare videtur. Neque verò contentus fuit in hoc dogmate talem se pręstitisse, longius etiam progreditur. In penultimo Dialogo Philosopho quendam inducit, qui se religionis omnis expertem palam professus, non ille quidem prorsus Deum esse negat, quem primum esse motorem concedit, sed eum nec adorādum, nec ab eo præsidiij quicquam expectandum esse docet. Scripturarum etiam quas Canonicas vocamus, & quas esse diuina quædam oracula certò persuasum habemus, & veritatem & authoritatem vehementer oppugnat. Cui cōtradicit quidem Ochynus in speciem, verū si quis & hunc & alios Dialogos omnes diligenter excutiat, quod à me nō sine magna molestia factum est: non aliud eum credere videbit, quā quòd spiritum & Philosophum loquētes inducit.

Nec adorandum Deū nec præsidiū ab eo expectandū, Ochynus credit in penultimo Dialogo

Stancaris, cum Blandratis, cum Gentilibus, cum Lysmanninis, cum Statorijs, cum Georgijs, cū Ochynis: & nescio quib. alijs foedissimis hominibus. Ut & illud impletum sit in te quod est

Esaia 57. apud Esaiā, Dilexisti dormientes tecū, & multiplicasti fornicationem tuā cum eis, & misisti legatos vltra terminos tuos, & humiliata es vsque ad inferos. Et

Ezec. 23. quod est apud Ezechielē: Cū immolarent filios suos Idolis suis, miserūt ad viros venientes de longē, ad quos nūcium miserant. Itaq; ecce venerunt. Ecce venerunt Blandratē, venerunt Gentiles, venerunt Lysmannini, venerunt Ochyni, ecce quomodo per eos humiliata es vsq; ad inferos, posteaquam adorandā Trinitatem blasphemare, & Christum naturā filiū Dei esse negare te docuerūt. Quid enim iam superest impietatis, quod ab illis nō hauseris. Deinde verò si quæstum aliquē ex hac fornicatione tua fecisses, quamuis turpe, tolerabilius tamen id fuisset. Nunc autē, nō fuit simplex hæc tua fornicatio, sed sicut
mulier

mulier adultera, quando super virum suum inducit alienos, mercede cōduxisti qui tecum fornicarentur. Donabas eis vt intrarent ad te, ex omnibus ferè partibus orbis terrarum, etiam ex ipsa Corcyra. In eo quòd dedisti mercedes, & mercedes non accepisti, factum in te est contrarium. Propterea meretrix audi verbum Domini. Hæc dicit Dominus Deus, Quia effusum est æs tuum, & reuelata est ignominia tua in fornicatione tua, super amatores tuos, & super Idola abominationum tuarum in sanguine filiorum tuorum quos dedisti eis. Ecce ego congregabo omnes amatores tuos, quibus cōmixta es, & omnes quos dilexisti cum vniuersis quos oderas: ecce congregabo eos super te vndique, & nudabo ignominiã tuam coram eis, & videbunt omnem turpitudinem tuã. Et iudicabo te iudicijs adulterarũ, & dabo te in sanguine furoris & zeli, & dabo te in manus eorum, & destruent lupanar tuum, & demoliẽtur prostibulum tuum, & denudabunt te vestimen-

Pinzouie
pro in-
explebili
fornica-
tiõis stu-
dio pœ-
na prædi-
citur.

tis tuis, & auferent vasa decoris tui, & derelinquent te nudam plenamq; ignominia. Et adducent super te multitudinem, & lapidabunt te lapidibus, & truncabunt te gladijs suis, & comburēt domos tuas igni, & facient in te iudicia in oculis mulierum plurimarum, & desines fornicari, & mercedes vltra non dabis.

Quam
studiosa
olim fue-
rit Polo-
nia reli-
gionis &
pietatis?

Pinzo-
uiae no-
men ob-
scurum.

His ego non meis, verum Domini mei verbis Pinzouiam alloqui malui, quam te Patria mea mihi charissima. Fecit enim hoc pietas erga te mea, & quam parenti meae debeo reuerētiam, ut hoc te tam turpi nomine non esse compellendam existimarem. Sed quotus quisque est, extra Regnum hoc praesertim, cui Pinzouia nora sit, qui vel nomen illius vnquam audiuerit? quod etiam in ipso regno satis est obscurum. At Poloniae nomen fuit olim cum primis celebre, propter multa domi forisq; fortiter & praecclare gesta: praecipue verò, quod posteaquam per sanctos Apostolos tuos Adalbertum & Stanislaum, & qui eos praecess-

cesserunt, vni viro Christo desponsa es,
 semper illi te virginem castam exhibuisti,
 nec vnquam serpentis astutia sensus
 tuos corrūpi passa es, nec à simplicitate
 tuorum maiorum excidisti: sed quā se-
 mel fidem ab illis tibi per manus tradita
 tam accepisti, in ea tuenda & conseruā-
 da, cum primis te fortem & constantem
 ostendisti: quinetiam vt aliæ quoq; fi-
 nitimæ gentes, in eadem qua tu fide, ei-
 dem vni viro Christo desponderentur,
 omni ope contendisti & elaborasti.
 Nondum enim intercesserūt anni du-
 centi, cū longè lateque patentes
 Lithuanix terras, Christo primū co-
 pulasti, deinde tuo quoque Regno
 adiunxisti. Cuius magnum Ducem
 Vladislaum Iagellonem, alijs qui-
 dem virtutibus multis insignem, ve-
 rū Idololatriæ tamen deditum, & à
 CHRISTI fide prorsus alienum, ob
 hanc solam causam tibi Regem elegi-
 sti, vt ipsum vnā cum Ducatu illo ma-
 ximo CHRISTO lucifaceres. Huius
 igitur tantæ tuæ pietatis & reli-
 gionis

Lithua-
 nia Chri-
 stum re-
 cepit.
 ▼Vla-
 disl. Iag-
 gello.
 Rex.

Rom. i.

Poloniæ
iniuria.Polono
rū igno-
minia
apud ex-
teros Pin-
zouia est
acusa.

gionis ergo, fuit olim nomen tuum in orbe toto Christiano longè celeberrimum. Fides tua annunciabatur in vniuerso mundo. Nunc propter istas tãtas abominationes, tãq; foedas fornicationes, nihil est nomine tuo magis infame. Scio quòd magna tibi fit iniuria, cum paucorum crimē ad nationem refertur vniuersam. Constat enim quòd multis partibus plures sint, in omnibus ordinibus Regni, qui cui semel desponsi sunt, castam adhuc se virginem exhibēt Christo, nec à simplicitate maiorum suorum exciderunt: quibus etiam est mortis instar, hæc audire, de foedis fornicationibus istis, quæ toti gēti tam turpem inurunt maculam. Sed quid vis patria mea dulcissima: Pinzouia nomen prorsus apud externos obscurum, neque mas an foemina sit, quisquam scire laborat. Quicquid abominationum & fornicationum est in eo lupanari, in Polonia id esse peruiulgatur. Polonia dicitur à CHRISTI fide descuiisse, & à simplicitate maior

maiorum suorū excidisse. Polonia modò cum hoc, modò cum illo fornicari, & quasi mulier adultera, super virum suum alienos inducere, ac suos amatores subinde mutare, palàm renūtiatur. Polonia legatos etiam suos ad viros de longè venientes mittere, & eis mercedem dare, vt intrent ad eam vndiq; ad fornicandum, affirmatur. Denique Polonia sentina quædam & Asylum hæreticorum omnium, ab ipsis etiam hæreticis appellatur. Quòd si mihi non credis, lege præfationem, quam ad quosdam viros nobiles in hoc regno scribens, responsioni suæ contra Stancarum Sinilerus Tigurinus nescio quis præfixit: Quam etiam habes in maternam linguam conuersam. Quæ maior turpitudò? quæ potest esse maior infamia, quàm sit hæc?

Polonia
sentina
& asylū
hæretico-
rum, etiā
ab hære-
ticis ap-
pellatur

Fuit ante triennium Posiacci conuentus habitus, in florentissimo quondam Galliæ regno, qui maiorem illi, quàm facile credi queat calamitatem attulit. nouo more quodam, & hætenus apud

In con-
uentu
Posiaco
Beza ig-
nomini-
am inus-
sit Polo-
nis im-
merito

Michaël
Fabriti⁹.

Catholicos inaudito, fuit actum in eo de causis ad religionem pertinentibus.

Blasphemia Beza.

Aderat ibi Theodorus Beza, qui, cum præsens adesset Rex puer, & Regina mater, cum Episcopis ac Regni proceribus plurimis, ausus fuit blasphemam vocē hanc emittere: tam distare Christi corpus ab Eucharistia, quàm cælum à terra. Quæ tanto cunctorum fremitu excepta fuit, ut is vehementer percussus propemodum exanimaretur.

Cum ad alteram collationem, aliquot post diebus ventum fuisset, idem Beza, quò maiorem sibi conciliaret auctoritatem, fortassis etiam, ut auditorio quod erat amplissimum atque nobilissimum, terrorem aliquem incuteret, ibi se stare iactabat, nomine Helvetiorum, Germanorum, & Polonorum. Non dixit ille nomine Pinzouiensium, sed Polonorum. Cum tamen si quod ea de re mandatum habuit, non à te patria mea charissima, sed à solis filijs desertoribus, à Pinzouiensibus habuit. Nam tu Posiacum il
lum

lum conuentum, pro tali nunquam agnouisti, cuius te iudicio subijcere velles, quacunq; tandem de re. Nam præter Pontificem & Regem tuum, nulli te mortalium debere subiectionē profiteris. Quod etiam palàm es testata, misso ad Oecumenicum Concilium, quod fuit auctoritate Pij quarti Pōtificis Romani, sub illud ipsum tempus Tridenti congregatum, Oratore, viro non magis maiorum suorum, quàm suis ipsius virtutibus illustri, Valentino Herborto Episcopo Præmissiensi, qui sic & Regis & Regni personam in eo loco sustinuit, vt amaretur ab omnib. & omniū calcus lo vehemēter p̄batus inde discederet. Nunc vide q̄ hoc honestum tibi fuerit, in eo Regno, cui tu subiectionē debes nullam, quendā se iactasse, quod ibi non mini tuo staret. At, q̄ vir fuit ille? Sicut is qui missus est à te, cum aliarum virtutū, tum continentię laude, p̄ cæteris est insignis: sic ille vitā suā omnē in lustris & ganeis, & in omni genere libidinis traduxisse, fide dignis testib. p̄hibetur.

Valent.
Herbor-
tus Epi-
sco. Præ-
missien-
sis Ora-
tor ad
Conciliū
Triden-
tinum.

Bezzæ im-
pietas.

Ac

Ac indicat hoc etiam Epigrammatum
 liber, per eum editus ac typis mādatus,
 in quo Catullos, Tibullos & martiales,
 lasciuia petulantiaq; sua, si non supera-
 re saltem æquare videtur. Qui cū in
 conuentu illo ea verba pronunciaffet,
 quæ paulò antè commemorauī, tam di-
 stare Christi corpus ab Eucharistia, q̃
 cælum à terra, lepidè quidam è sodali-
 bus eius dixisse fertur: Quomodo cre-
 dat esse Christi corpus in Eucharistia,
 qui vix in cēlo Deum vllū esse credit?
 Cuius etiam nefarium facinus, ad aus-
 res tuas procul dubio peruenit, quem-
 admodum ducem illum fortissimum,
 & eundem pietate præstantem Guisiū,
 qui dum prælia Domini præliabatur in
 Gallijs, cum alia ratione vinci non pos-
 se videretur, summisso sicario, non ma-
 gis nomine quàm re ipsa poltrono, per
 summum scelus, proditoriè confodien-
 dum curauit. Nec satis habuit, hoc tan-
 tū facinus patrasse, verum etiam edi-
 to libello parricidium hoc defendere,
 laudare, tituloq; pietatis ornare veritus
 non

Lepidè
 dictum
 in Beza

Guisius
 Dux in-
 terfect^o
 Beza mi-
 nisterio.

non est. Quin & insidiatoris illius, tam horrendum flagitium, cum factō Moy-
 sis qui Aegyptum, & Daudis qui
 Goliath interfecit, comparare, & cū
 quod meritis erat supplicium, de scele-
 rato sicario sumptum fuisset, Poltro-
 num inter Martyres referre non du-
 bitavit. Potest ne scelus aliquod atro-
 cius cogitari? Sed maius etiam aliud au-
 di. Non fuit ille contentus, tam imma-
 ne factum parricidæ laudasse, verum et-
 tiam alios ad imitandū illud eius exem-
 plo accendit, ac fas esse docet fallere fi-
 dem, heris insidiari, & eos quoquo mo-
 do tollere: iuxta illud, Dolus an virtus
 quis in hoste requirat. Sic ille quod
 nulli quamlibet barbari latrones fece-
 runt vnquam, inter perfidiam & stratas
 gema, nihil vult interesse. Grande faci-
 nus est corrumpere seruum, subornare
 percussorē, & pacta mercede ad scelus
 impellere, & est res exēpli pessimi, ma-
 ximoq; cum publico periculo coniun-
 cta. Nam cuius vita poterit esse tuta, si
 necesse fuerit etiam à domesticorū insi-
 dijs

Poltro-
 nus à Be-
 za inter
 Marty-
 res rela-
 tus.

dijs metuere? Sed quanto grauius crimen est, tantum hoc latrocinium opinionem religionis confirmare? Factum est hoc à Beza. Tamen hoc tale monstrum, tot stupris, adulterijs, sacrilegijs, paricidijs infame, stare se dixit in conuentu Posiaco Polonorum nomine.

Quid ad existimationem tuam, patria mea charissima, tibi turpius accidere potuit? Talem à te procuratorem constitutū esse, qui coram eo Rege, cui subiecta non es, coram tot Regum & Principum oratoribus, coram flore totius Galliae causam tuam ageret? An illud iam euenisse tibi non vides, quod per Ezechielem Prophetam Dominus fuerat comminatus? Congregabo omnes amatores tuos, quibus commixta es, & omnes quos dilexisti, cum vniuersis quos oderas, & congregabo eos super te vndique, & nudabo ignominiam tuam coram eis, & videbunt omnem turpitudinem tuam. An in illo celebri conuentu, vbi bona pars orbis totius Christiani præsens aderat, non fuerat

fuerunt congregati amatores tui? non fuit nudata ignominia tua? non viderunt omnes turpitudinem tuam? Sat scio minimam eius rei culpam esse penes te, nam si fuit Patronus constitutus Beza, non à te, sed à paucis alijs nimirum Pinzouiensibus fuit procurator constitutus. Sed interea tamen tua fuit ignomini, at tua fuit hæc turpitudine. Polonorum Patronum esse palam se iactabat monstrum illud tot flagitijs infame. Quo si Patrono fuit vfa Pinzouia, fuit re vera dignum patella operculum. Nam tale Euangelium, alium habere Patronum non merebatur.

Sed nec de nihilo tamen est, quod in tam celebri conuentu, tuum se esse Patronum iactabat Beza. Nam cum quidam ex ordine equestri consulerent sub mole Beelzebub Deum Accaron, & nunc ad Tigurinos, nunc ad Geneuenses, nunc ad nescio quos alios nuncios mitterent, quasi non esset Deus in Israël, à quo rectius consilium peti potuerit, fere-

Concilia
quorundam
Polonorum
à Tiguri
nis atq;
Geneuensis
sibus petita
ignominie
totius
Poloniarum
causa.
4. Reg. I.

Responſa
Geneuē.
ſiū Cra-
couij ty-
pis excuſ-
ſa.

ferebantur ab illis reſponſa, quæ Ma-
gnificis, Generoſis ac Nobilibus Do-
minis Polonis ſcribebantur, quæ ſimul vt
lecta ſunt, haud aliter quàm ſi diuina
quædam eſſent oracula, recipiebantur
à multis: quinetiam typis in ipſa Re-
gia, quæ caput eſt regni, Ciuitate Cra-
couienſi mandabatur. Non ea modò
lingua qua ſcripta fuerūt, verumetiam
in linguam vernaculam translata, ac
longè lateque paſſim in orbe Chriſtia-
no ſpargebantur. Quæ cùm ab exteris
quoque legerentur, quantam infamiam
nomini tuo attulerint, quàm turpem
tibi fornicationis notam inuſſerint, eti-
am tacente me, conijcere facile potes.
Ea res animum addidit Bezæ, vt aude-
ret in tam celebri conuentu, quod ibi
nomine Polonorum ſtaret, ſe iactare.

Helue-
tius nul-
lū inter
Nobilē
& Plebei
um di-
ſcrimen.

Quis autem eſt qui nō obſtupescat,
viros Nobiles, ab his populis conſilia
petere, quibus nulli magis vnquam in-
feſti nobilitati fuerunt? Cuius quæ ſit
apud Heluctios ratio, & quemadmo-
dum in ordinem omnes coëgerūt, ex-
tirpa-

tirpata nobilitate, non te fugit procul dubio. Sed & Geneuæ, simul vt ibi regnum sibi Calvinus vsurpauit, principis iugum excussum, Magistratus ciuitate pulsus, & de equestri ordine idem est, quod apud Heluetios constitutum, nullum vt inter Nobilem & Plebeium discrimē habeatur. Itidem cū Lugdunum & Rothomagum occupasset secta hæc, magistratus eiecit, iudiciorum subsellia fregit, tabulas incendit, curiæ nomen abrogauit, in eo seniores duodecim pro iudicibus sedere, & alijs legibus, alio ritu, alia veste, alio pileo iudicare voluit. Cabilloniverò, conuentu, quem appellare synodum visum illis fuit, habito, decretum ab illis est & cōstitutum, vt cum primum liceret, vniuersi fratres coniūctis viribus ad tres orbis terrarū pestes siue quisquilias exterminandas concurrerent: nimirum Pontificiam Ecclesiam, nobilitatem, & iuris disciplinā. Papisticum enim esse, & à pura religione penitus alienum, vt quidam in Repub. dignitatum gradus,

Nobilitas
tas qui-
bus in
locis loca
co suo
& ordi-
ne mota

Hæretici
nobiliū
ædes di-
ruerunt
& incen-
derunt

N

perfo-

personarumque ordines, ac discrimina
 ponerentur: quandoquidē Deus cun-
 ctos homines, rege vno dempto (hunc
 enim ad aliquod tempus excipiendum
 putauerunt) potestate pari & iure opti-
 mo esse voluisse. Itaque non ita mul-
 tō pōst, in Matisconensi solo nonnul-
 las nobilium virorum ædes, ipsi clien-
 tes eorū, huiusce Synodi opinione im-
 buti, diruerunt, & complures exusse-
 rūt. Et ab illis isti consilium in causa sa-
 lutis petere malūt, quos infensissimos
 esse Nobilitatis hostes exploratum ha-
 bent, quā ab his, quos, cū ex eo-
 dem sint ordine, fratres suos appellāt:
 propter paternam verò sollicitudinem,
 in cuius partem vocati sunt, vt eorum
 tāquam liberorum suorum saluti pro-
 spiciant, & vt peruigilent, quasi ratio-
 nem pro animabus ipsorum reddituri,
 Patrum eos appellatione dignantur.
 Quibus etiam vt obedirent & subia-
 cerent, & si quid oriretur ambiguita-
 tis, ex eorum ore legem vt requirerent,
 à D E O præceptum est. Sed fortassè,
 pa-

Nobiles
 quidam
 Poloni
 ab ho-
 stibus
 nobilita-
 tis consi-
 lia petūt

Hebr. 13.

Mala. 2.

parum eis idonei videntur ad quos re-
ferant, quod esse minus exercitatos in ^{Polonia}
lege diuina persuasum habeant. Atqui ^{doctis vi}
si vnquam antea, nunc in isto Patrum ^{ris abun}
ordine reperire non paucos licet in Po ^{dat.}
lonia, viros doctrina pietateque præ-
stantes, ad quos rectius, quam ad illos
filios alienos de dogmatibus referre po-
tuissent.

Verum demus hoc illis, quod
quantam ab eis ipsi requirunt, doctri-
na non abundant. At congregatum
nuper Tridenti fuit Concilium Oecu-
menicum, ad quod ex orbe toto Chri-
stiano, quotquot in eo sunt viri sacra-
rum literarum doctissimi, vocati vene-
runt. Vocati sunt autem & hi, qui segre-
gauerunt seipsos, data est illis fides pu-
blica, qualẽ expetuerunt ipsi, nullũ vt
eis fuerit periculum pertimescendum. ^{Concilia}
Res est admiratione digna, q̃ cum suos ^{um Tri-}
eò miserit Oratores Imp̃ator, miserint ^{dentinu}
reges om̃es Catholici, nullo, pr̃sus ex- ^{propter}
cepto, miserint etiã Principes aliquot: ^{deserto-}
à solis illis, quorũ causa Consiliũ illud ^{res Eccle}
^{sia maxia}
^{mẽ con-}
^{gregatũ,}

maximè fuerat congregatum, vt mor-
bis eorum aliquam adferre medicinam
posset, nemo prorsus missus cōparuit.
Quale autē est hoc per Deum immor-
talem, si quis de dogmate dubitet, ad fi-
dem Catholicam pertinente, quod in
hæreticorum angulo quopiam, de eo
doceri malit, quàm in Oecumenico,
(quod Catholicā Ecclesiam repræsen-
tat,) Concilio: cū tamē æquē vt nos,
isti filij desertores Catholicam Eccle-
siam, non Tigurinam, neque Geneuen-
sem in Symbolo, quod idem vtriq; re-
citamus, credere se profiteantur? Sed
non potest non esse verissimum, quod
à veritate dictum est: Omnis qui malè
agit odit lucem, & non venit ad lucem,
vt non arguantur opera eius. Qui au-
tem facit veritatem, venit ad lucem,
vt manifestentur opera eius, quia in
Deo sunt facta. Fures tenebras quæ-
runt, quales isti sunt, qui non corrupti-
bilia aurum & argentum, verū ani-
mas precioso CHRISTI sanguine re-
demptas, furantur, & à Christi ouili ab-
ductas

Ioan. 3.

Hæretici
pernitio
si fures.

ductas mactant. Nolunt isti sapientiam Proue. 9.
audire, quæ miscuit vinum, & proposuit
mensam suam palam, & misit ut voca-
rēt ad se transeuntes: sed se mulieri stul-
tæ, & clamoræ, plenæq; illecebris, & ni-
hil omnino scienti, (talem enim Salo-
mon heresim depingit) dicto potius au-
dientes præbent, quæ sedet in forib. do-
mus suæ, ut vocaret transeuntes per viā,
& pergētes in itinere suo. Quis est par-
uulus? declinet ad me. Et vecordi locu-
ta est, Aquæ furtiuae dulciores sunt, &
panis absconditus suauior. Quānam a-
lia re magis, quā sint vecordes, orbi
planum facere potuerunt vniuerso, q̄
quod stultam hanc mulierē, clamorā,
plenam illecebris, & nihil omnino sciē-
tem audire, ac apud eā aquas furtiuas,
& panes absconditos, tanquam dulcio-
res & suauiores, nunc Tiguri, nunc Ge-
neuæ bibere & manducare maluerunt,
quā comedere panem illum cælestē,
omne delectamentum in se habentem,
& bibere cum iocūditate vinum, quod
sapientia Tridenti miscuit: missis ancil-

Aquæ
furtiuae
dulcior-
res.

Esaï. 6.

Quid im-
primis
deserto-
res mo-
derni ti-
meant.

lis suis, vt vocarent ad arcem, & ad mœ-
nia Ciuitatis, vbi publicè mēsam suam
proposuit, & omnibus qui venerunt,
fruendam dedit? Verùm est & hæc gra-
uissima peccati pœna. Nam euenit il-
lis, quod dixit Esaïas : Excæcauit ocu-
los eorum, & indurauit cor eorum, vt
non videant oculis, & intelligant cor-
de & conuertantur, & sanem eos. Ni-
hil magis metuere videntur, extremè
væcordes isti, quàm ne conuertantur
& sanentur, sic excæcauit malitia cor-
eorum. Itaque confugere malunt ad
Beelzebub, qui diuidit inter fratres, &
ad ministros eius, quos opera Beelze-
bub inter se diuisos esse constat, quàm
ad eos, qui, cùm DEVM pacis & di-
lectionis colant, nulla de re solliciti
sunt magis, quàm vt seruent vnitatem
spiritus in vinculo pacis. Hanc vnita-
tem velis, quod aiunt, remisque fugi-
unt : hanc oderunt cane peius & an-
gue : ad hanc ne quādo reduci possunt,
omni studio sibi cauendum esse, cen-
sent.

Est

Est autem & hoc manifestius, quàm
 vt inficias ire quisquam possit, quòd in
 ter Tigurinos & Geneuenses, de non-
 nullis minimè leuib. dogmatibus, gra-
 ues admodum sunt dissensiones. Nam
 blasphemias Caluini, qui mali siue pec-
 cati Deum facit auctorem & impulsor-
 em, & qui docet absoluta necessitate
 fieri omnia, adeò sibi non ferendas esse
 Tigurini putauerunt, vt hos illius erro-
 res, exustis etiam libris eius quibus eos
 tuebatur, ante duos annos, publicè da-
 mnarent. Quod idem à Bernensibus
 quoque factum esse scimus, quin & li-
 bellus, quem ediderat, posteaquam v-
 stulatus ab eo fuit Seruetus, quo cona-
 tus est ostendere, hæreticos iure gladij
 coërcendos esse, quamuis nihil in hac
 doctrina sit, quod reprehendi meritò
 queat, ab vtrisque tamen similiter est
 reprobatus. Denique vt alia silentio
 præteream, etià de ipso venerabilis Eu-
 charistiæ Sacramēto, non satis inter Ti-
 gurinos & Calvinū conuenit. Quam-
 uis enim cōsentiant in hoc, qd Christus

Tiguri-
 ni & Ge-
 neuēses
 inter se
 dissidēt.

Libri Cal-
 uini à Ti-
 gurinis
 damnati
 & exusti.

Tigurini
 cum Cal-
 uino de
 Eucharis-
 tiæ Sa-
 cramen-
 to non
 conue-
 niunt.

in eo præsens non adsit, tamen quid oporteat credi de coena Dominica, & qui sit sensus horum verborum: Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus, minimè levis est inter eos controuersia. Nam cum inter Lutherum, qui in pane & sub pane corpus CHRISTI substantialiter & realiter esse contendebat, & Zvvinglium, qui signum tantum & figuram esse dicebat, ingens exorta fuisset disceptatio, vltro sibi Caluius hoc sumpsit, vt iudicè inter vtrunque se constitueret: nec magis Lutheri quàm Zvvinglij sententiam damnauit, & suam quandam attulit, nouam & à seculis inauditam. Docuit enim panem & vinum in mēsa proposita, nihil aliud esse, q̃ arrabonem & sigillum, omnes promissiones à Christo nobis factas cōfirmans & stabiliens. Docuit autem sine scripturarum, sine Patrum, sine collegarum etiam suorum auctoritate. Cordis tamen sui visionem hanc, tanquam diuinum oraculum recipi contēdebat. Qua quidem re non magis Lutherum, quàm

Caluin⁹
Lutheri
& Zvvin-
glij sen-
tentiam
de Eucha-
ristiæ Sa-
cramēto
dānauit.

Caluini
sentētia
de Eucha-
ristiæ Sa-
cramēto

quàm ipsam etiam scholam Tigurinam offendit: quæ cùm Vlricum Zvvinglium, tanquam cæleste numen aliquod colat, minimè ferendum illi visum est, quod eum reprehendere Calvinus, & præter omnem scripturarū ac Patrum auctoritatem, nouam suā auderet opinionem adferre.

Talis igitur cùm sit inter istos discordia, quæ (malum) est hæc væcordia? qui stupor? quæ mentis cæcitas? quod Schola Pinzouiensis, ab illis potius varietatem opinionum, quæ in ipsa exorta est, ac dissensiones tolli petit, qui non modò cum Ecclesia, verum & inter se, quin & secum ipsi, non rarò pugnāt, quàm à terra labij vnus, & eorundem sermonum, vbi multitudinis credentium fuit cor vnum & anima vna, hoc est à Ciuitate Tridentina, cuius participatio fuit in idipsum. Certè quòd Catholicum & Orthodoxum dici debet, non ab vna parte aliqua, nec in vno angulo aliquo, sed ab orbe Christiano comprobari debet vniuerso, à

Pinzoui-
en. væ-
cordia.

quo si quis dissentit, Catholicus dici nulla ratione potest: sed nec dogma rectè vocatur Catholicum, quod ab illo non est approbatum. Nónne profite-
mur omnes in Symbolo, nos credere sanctam Ecclesiam Catholicam? Cur igitur isti, qui labijs tantum idem nobiscum Symbolum profitentur, in angulos quosdam repere malunt, quàm Ecclesiæ Catholicæ, quam Concilium Oecumenicum repræsentat, iudicio suas controuersias cognoscendas per-
mittere? Quid autem est aliud hæreticum esse, quàm vltro per summum sacrilegium, ab Ecclesia Catholica se diuidere, nec illius iudicio stare, sed somnia sui capitis sequi malle, nouam aliquam opinionem eligere, quam pertinaciter etiam tuearis ac defendas, nec ullis ab ea rationibus dimoueri te patiaris? Verum hæc nunc hac quidem de re dicta sufficiant.

Magna fuit hæc ignominia patria mea charissima, magna totius gētis infamia, qua te filij desertores isti affecerunt,

Ecclesia
Catholi-
ca.

Hæreticū
esse quid
sit.

Adhor-
tatio po-
lonorū
ad vnita-
tem reli-
gionis.

runt, quæ meritò tibi dolenda venit.
 Sed vehementer metuo, ne sint hæc
 initia tantum dolorum, nèue multo
 grauiora te mancant infortunia, quæ
 passim Dominus per suos Prophetas
 terribiliter denunciat, nisi reditum eò
 fuerit, vnde discessum est, Separationis
 consilia quàm horrendum semper exit-
 tum habuerint, quantum exitium at- ^{Separationis}
 tulerint, nemo est qui nesciat: cùm nul- ^{crimen-}
 lum peccatum fuerit vnquam designa- ^{grauissi-}
 tum, quod grauiore supplicio Deus ef- ^{mo sup}
 se censuerit vindicandum. Documen- ^{plicio}
 to sunt Core, Dathan, & Abyron, qui, ^{vindica-}
 quamuis eundem cum Aaron Sacer- ^{tū sem-}
 dote & Moyse DEVM nouissent, pa- ^{per.}
 ri que lege & religione viuentes, vnum ^{Num. 16}
 & verum DEVM, qui colendus at-
 que inuocandus fuerat, inuocassent,
 ob hoc solum facinus, quod seorsum
 sacrificabant, quodque loci sui mi-
 nisterium transgressi, contra Sacer-
 dotem Aaron & Moysen insurgen-
 tes, se ab illis segregauerant, hiatu
 terræ

terræ absorpti, ac deuorati, poenam statim sacrilegæ audaciæ persoluerunt. Nec soli illi, sed & cæteri ducenti quinquaginta, qui eis Comites ad audaciam fuerunt, prorumpente à Domino igne, consumpti sunt. Documento sunt etiam decem Tribus illæ, quæ à Tribu Iuda & Benjamin scissæ sunt, & relicto Rege, alterum sibi foris constituerant: Et indignatus est, inquit, Dominus in omne semen Israël, & dimouit eos, & dedit eos in direptionem, donec abijceret eos à facie sua, quia dissipatus est Israël à domo Dauid. Indignatum esse Dominum dicit scriptura, & eos in perditionem dedisse, quod ab vnitatē dissipati essent. Et tanta indignatio Domini extitit aduersus illos, qui Schisma fecerant, vt etiam cū homo Dei ad Hieroboam missus esset, qui ei peccata sua exprobaret, atq; vltionē futuram prædiceret, panem quoque apud illos edere, & aquam bibere vetaretur. Quod cū non custodisset, & contra præceptum Dei prandisset, statim diuinæ censuræ

3. Reg. 12.

Reg. 13.

furæ maiestate percussus est, ut inde re-
 grediens, impetu ac morsu leonis in
 itinere necaretur. Ex eo facile quivis
 perspicere potest, quantopere Deus
 consilia separationis excretur, quan-
 taque digna censeat animaduersione,
 qui nec illum quidem impunè ferre vo-
 luerit, qui panem eum eiusmodi come-
 derat. Sed quid opus est prisca comme-
 morare, quasi recētiora nobis exempla
 desint? Quem in Germania, quem in
 Anglia, separationis consilia fructum
 attulerint, si minus oculis ipsi vidimus,
 saltem auribus nostris audiuius. Ve-
 rùm si quibus & hæc minus esse recen-
 tia videntur, quid proximus annis ac-
 ciderit in Galliæ florentissimo quon-
 dā Regno, quis est qui nesciat, aut sic-
 cis oculis cōmemorare queat? Postea-
 quam in eo quidam sacrilega separatio-
 nis cōsilia sunt amplexi, quas Regnum
 illud calamitates non pertulit? quibus
 cladibus affectum non est? An terras
 illas videre non licuit, promiscuis inno-
 centum cædibus redundantes? Vxo-

Fructus
 schisma-
 tis in
 Gallijs
 qui fue-
 rit.

Crudeli-
 tas noua
 torum in
 Gallia
 immani-
 tatē bar-
 barorum
 superas.

res

Sepul-
chra sã-
ctorum
ab hære-
ticis vio-
lata.
Hiere. 3.

res in virorū, virgines in matrum sinu
constupratas, & iugulatas? infantes ab
vberibus matrum ad cædem tractos?
prægnâtes mulieres viuas incissas? ho-
nestissimos viros per summam crudeli-
tatem interfectos? raptata cadauera, la-
niata, canibus obiecta, in flumen præci-
pitata. Quidam etiam Catholici Sacer-
dotes in crucem illam acti fuisse com-
memorâtur, in qua simulachrum Chri-
sti crucifixi pendebat, vt vnus à dextris,
alter à sinistris poneretur. Pater con-
tra filium, filius contra patrem, parricid-
ialia sumpsit arma, vt in sua ipsorum
viscera sæuire visi fuerint, Tantum sce-
leri datum est iuris, vt naturæ quoque
leges rumperentur, nec eis loci quid-
quam superesset. In ipsas etiam res ina-
nimas crudelitatem suam exprompserūt.
Testantur hoc templorum euerforum
parietinæ, ossa Principum eruta, San-
ctorū reliquiæ Martyrum, è sepulchris
effossæ. Et illius inter cæteras, cuius in
orbe toto Christiano cum primis cele-
bris est memoria, Martini Turonensis
epis-

episcopi ossa & cineres per summum sacrilegium rapidis ludibria ventis proiecta: quibus barbarorum ferocitas olim pepercit. Vt impletum esse videatur, quod scriptum est apud Hieremiam: In tempore illo eicient ossa Regis Iuda, & ossa Principum eius, & ossa Sacerdotum, & ossa Prophetarum, & ossa eorum qui habitauerunt Hierusalem in sepulchris. Atqui tanta fuit apud Ethnicos religio sepulchrorum, horrendum ut sacrilegium id esse iudicarent ea violare. Nulli fuerunt vnquam barbari tam immanes, quos immanitate crudelitatemque sua non isti superauerint, qui suum hoc Euangelium, quod primus illius auctor presago corde sitire sanguinem dicebat, per hanc viam propagare conabantur, quæ fuit longè ab ea diuersa, quin ei potius aduersa, quæ incedebant duodecim illi Christi Apostoli, qui suum non alienum sanguinem fundendo, Christi Euangelium per totum orbem disseminarunt. An autem horrèdi, ac modis

omni-

Sepul-
chorum
religio
apud eth-
nicos.
Apostoli
suum
non alie-
num san-
guinem
funde-
bant.

omnibus abominandi non sunt huius
noui fructus Euangelij?

Dehorta-
tio Polo-
norum
à scissio-
ne in re-
ligione.
Ephe. 4.

Gal. 1.
Ephe. 2.

Quamobrem agite per Deum im-
mortalem, fratres charissimi, quorum
exitus perhorrescitis, eorum imitari fa-
cta ne velitis: ne sitis paruuli fluctuan-
tes, ne circumferamini omni vento do-
ctrinæ in nequitia hominum, in astutia
ad circumuentionem erroris. Quod se-
mel à sanctis maioribus vestris, per ma-
nus vobis traditum accipistis, ab eo vos
in aliud Euangelium trāsferri ne patia-
mini. Cōsistite firmi in lapide angulari
Christo, in quo ædificati sumus in habi-
taculū Dei in Spiritu sancto. Sicut ille
diuisus nō est, sic nec vos diuidi velitis,
& ab ipsius corpore separari. Cōtinete
vos in arca, ne pereatis regnāte diluui-
o. Manete in Petri nauicula, ne fluct⁹ vos
absorbeant. Perseuerate in ouili Eccle-
siæ, ne fiatis præda lupis. Qui verò iam
aberrastis à recta via, & serpentis astu-
tia seducti, à simplicitate maiorum ve-
strorum excidistis, oramus vos & obse-
cramus, per viscera misericordiæ Dei,
cūm

cum Domini vocem audieritis, nolite obdurare corda vestra. Conuertimini ad me, ait Dominus, & agite poenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Projicite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus præuaricati estis, & facite vobis cor nouum & spiritum nouum. Et quare moriemini domus Israel? Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus, Reuertimini & viuite. Quid hac sponsi voce dulcius, quid esse potest suauius? Quibus autem verbis magis exprimere potuit mansuetudinem, benignitatem, clementiam & misericordiam suam ineffabilem? Est re vera sponsus hic noster, à quo vos discessistis, benignus & misericors. Est patiens & multę misericordię: Est præstabilis super malitia. Nihil faciet libentius, quàm vt omnium iniquitatum, omnium præuaricationum, abominationum, & fornicationum vestrarum obliuiscatur, simul vt reuersi fueritis. Nam hoc etiam se facturum promittit

O apud

Ezech. 18
Hiera. 3.

apud eundem Prophetam : Si impius, inquit, egerit pœnitentiam, omnium impietatum eius, quas operatus est, non recordabor. Et apud alium Prophetam: Tu fornicata es, inquit, cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me. Frons meretricis facta est tibi, noluisti erubescere, saltem à modò voca me. Pater meus, dux virginitatis mee es, tu. Nunquid irasceris in perpetuū, aut perseuerabis in finem? Reuerte re auersatrix Israël, & non auertam faciem meā à vobis, quia misericors ego sum, dicit Dominus. Et non irascar in perpetuum. Conuertemini ad me filij vagi, dicit Dominus, quia ego vir vester & assumam vos. Vtinam autem eiusdē Prophetæ verbis, quæ paulò pòst sequuntur, vos respondentes audiamus: Ecce nos venimus ad te. Tu enim es Dominus Deus noster. Verè mendaces erant colles, & multitudo montiū, verè in Domino Deo nostro salus Israël. Quàm lætus ille nobis dies illucesceret, quo vos ita dicentes audire, simul

vndè

nde discessistis, eò reuersos videre nobisliceret. Vel sola vox hæc ad iram Dei placadam, & ad illius gratiã recuperandam sufficere vobis posset: cùm præsertim tanta sit illius benignitas, vt propior sit ad ignoscendum, quàm simus nos ad veniam ab illo, qua oportet fide, petendam.

Sed hic quosdam ex vobis dicentes audire mihi videor. Quónam reuerti nos iubes? ad Papatum? Nónne vides, quæ sint in eo scelera, quales pastores habeat? quam sui gregis curam gerant? A planta pedis vique ad verticem, non est in eo sanitas. A minimo usque ad maximum omnes auaritiæ student. Omnes quæ sua sunt quærunt, non quæ IESV CHRISTI. Vetus est hæc querela. Atque vtinam non verius hæc dici possint hoc nostro sæculo, quàm quo dicta fuerunt. Sed hæc tamen iusta causa non est, quam obrem secessionẽ aliquis facere debeat. Etiam illi ipsi quorum hæc verba sunt,

Hæreticorum
obiectio
contra
Papatũ.
Esaie 1.

2. Tim. 2.

non se propterea segregauerunt ab illis de quibus hæc scripserunt. Cognouit Dominus qui sunt eius, dicit Paulus : Recedat ab iniquitate omnis, qui inuocat nomen DOMINI. Non dixit, Recedat ab iniquorum & malorum cōmunione, sed recedat ab iniustitia, recedat à peccatis eorum : quibus si per consensionem non communicauerit, etiam si societatem eorum corporaliter nō deseruit, securus est, nec ei quidquam peccata præiudicant aliena. Præclare scriptum est à Clemente, Vnusquisque de suis operibus rationem est redditurus. Nam neque Noë pro mundo pœnas pendit, neque Loth pro Sodomitis igne flagrauit, neq; Raab pro Hyerichunte interfecta est, neque Israel pro Aegyptijs. Non enim, si cum iniquis habitent, ea res condemnat iustos : sed si consentientem cum illis voluntatem habeant. Quamobrem piè monet Augustinus, tollerandā potius propter bonos esse commixtionem malorum, quā violādā propter malos charita-

Clemens
lib. 2. ca.
15. consti-
tut. apo-
stolica-
rum.

Contra
litteras
Petiliani
lib. 3. ca.
3.

ritatem bonorum. Nihil est charissimi,
 quod in hac lachrymarum valle, glo-
 riosam illam Ecclesiam exhiberi posse
 putetis, non habentem maculam aut Ephe. 5.
 rugam, aut aliquid huiusmodi, sed vt sit
 sancta & immaculata. Cælestis illius Ecclesiæ
 Hierusalem hæc est gloria, non huius militan-
 terrenæ, de qua nihil verius dicitur, tis onus
 quàm quod omnes declinauimus, & & offici-
 mutiles facti sumus: & in multis offen- Psal. 13.
 dimus omnes. Quò libentius alter al- Eccle. 6.
 terius onera portare debemus, vt sic Ephe. 5.
 adimpleamus legem Christi, suppor- Philip. 3.
 tantes inuicem in charitate. Quantò 1. Pet. 2:
 verò maior & sublimior est potestas Matt. 23.
 aliqua, tantò magis illius onera portan-
 da sunt in charitate. Nam aliter Spi-
 ritus vnitas retineri non potest in vin-
 culo pacis. Obedire præpositis iubet
 Paulus: etiam discolis parère præcipit
 Petrus. Et qui fuit magister vtriusque
 CHRISTVS: Quæ dixerint vobis facite,
 ait, quæ autem faciunt ipsi, facere
 nolite: dicunt enim & non faciunt.
 Certum est, quod Sathanæ tentatio-

nibus nulli sunt magis obnoxij, quàm qui cum summa potestate versantur, siue secularis ea sit, siue spiritualis.

Cùm autem illorum opera fiat, vt spiritus vnitas in vinculo pacis conseruetur, quam testamento nobis Christus legauit, atque vt quietam & tranquillam vitam agamus, tanto minùs grauatim ferre debemus, eorum onera, quandoquidem hoc ex illis tantum ad nos commodum redundat. Quinetiam non statim omnibus est fides adhibenda quæ narrantur. Affinguntur enim plurima, & sunt hac in parte minus foelices ij, qui cum aliqua maiore potestate versantur, vt quantò locus eorum est, & fortuna sublimior, tantò minus omnibus satisfacere, tantò minùs multorū vocolas effugere queant, vt non sine caussa celebretur dictum illud: Regnum est malè audire, etiam cùm bene feceris. Picardorum hæc fuit doctrina, siue quis eos fratres VValdenses appellare malit. Quod nullus est Dominus ciuilis, nullus est Præla-

Affingū-
tur plu-
rima ab
hæreti-
cis.

Picardo-
rum do-
ctrina cō-
tra Magi-
stratus.

Prælati, nullus est Episcopus, dum
 est in peccato mortali, sed eam tan-
 quam seditiosam, quamvis à Ioanne ^{Ioan:}
 VVicleff approbatam, non solùm in ^{VVicleff.}
 Ecclesia Catholica in Synodo Con-
 stantiensi congregata, verùm & ipsi no-
 stri temporis hæretici condemnarunt.
 Sic enim ea de re scribit, qui primus
 fuit memoria nostra hæreseon Archi-
 tectus: Hæc ideo, inquit, commemoro, ^{De Picar}
 ne Picardi nostri vicini hæretici, in fœ- ^{dis iudi-}
 lix populus, qui fœtore Romano gau- ^{cium Lu-}
 det, sicut Phariseus super Publica- ^{theri in}
 num, non autem compatitur: ne in- ^{resolut.}
 quam illi nos crederent nescire vitia &
 & labes nostras: & immensum aduersus
 nostram miseriam superbirent, si
 nos ista tacere & approbare videre-
 mur. Scimus heu nostram causam, &
 dolemus, non autem sicut hæretici fu-
 gimus, & semiuiuum transimus, tan-
 quàm alienis peccatis pollui timeamus.
 Quo furioso timore illi sic timent, vt
 non pudeant gloriari, sese ideo fuge-
 re ne polluantur. Tanta est charitas.

Nos verò quo miserius laborat Ecclesia, eò fidelius assistimus & accurrimus, flendo, orando, monendo, obsecrando. Sic enim Charitas iubet alterum alterius onera portare. Non sicut hæreticorum charitas facit, quæ solùm commoda quærit alterius, vt potius portetur, & nihil molesti sustineat à peccatis aliorum. O blasphematores Dei & proditores Christi. Si Christus fecisset sicut vos facitis, quis vnquam saluatus esset? Hæc de Picardis Lutheri fuit sententia: quos vocat hæreticos, vocat infelicem populum, vocat blasphematores Dei & proditores Christi. Neque tamen desunt interea meretrices, quæ sub his quoq; lignis frondosis prosternantur.

Sed audiamus eundem hac ipsa de re loquentē in alio quodam libro: Quòd Romana Ecclesia à Deo sit præ alijs omnibus honorata, non est dubium. Ibi enim Sancti Petrus & Paulus, quadraginta sex Romani Pontifices, ac tot centena millia martyrum sanguinem suum fude-

Lutheri
de Rom.
Eccles.
opinio
in decla-
rat, quo-
undam
articul.

fuderunt, infernum & mortē vicerunt,
 vt vel palpabri queat, q̃ singularem ha-
 beat ad eam Ecclesiam respectū Deus.
 Quòd si nūc, proh dolor, res habet Ro-
 mæ, vt expediret habere melius, atta-
 men neq; hæc, neq; alia causā vlla tam
 grandis est, nec esse potest, vt ab Eccle-
 sia illa separatio, aut discessio vlla fieri
 debeat. Imò quòd peius res ibi habet,
 tantò magis accurrendum & adhæren-
 dum est. Per separationē enim, & con-
 temptum non fit melius. Nec dimitten-
 dus est Deus propter Diabolum, nec
 vitandi reliqui boni, propter turbā pra-
 uam: imò propter nullum peccatū aut
 malum, quodcunq; excogitari aut no-
 minari potest, debet rescindi charitas,
 nec spiritualis vnitas diuidi. Charitas
 enim omnia potest, & vnitati nihil ni-
 mium graue est. Modica enim chari-
 tas & vnitas est, quæ finit se propter a-
 liena peccata diuidi. Nec diuersum à
 Luthero sensit Ioannes quoque Calui-
 nus, cū scribit: Horrendæ sunt illæ
 descriptiones, quibus Esaias, Hieremi-

Caluini
 opinio
 de Eccle-
 sia Rom.
 in Sym-
 bolo,
 cap. 8.
 sect. 19.

as, Ioël, Abacuc, & alij, Ecclesiæ Hierosolymitanæ morbos deplorant. In plebe, in magistratibus, omnia vsq; adeò corrupta erant, vt clamet Esaias: à vertice capitis vsque ad calcem pedis, nihil esse illic sanum. Religio partim contēpta, partim contaminata. In moribus partim referuntur furta, rapinæ, cēdes, & similia scelera. Neque tamen propterea, aut nouas sibi Ecclesias erigebant, aut noua altaria extruebant Prophetę, in quibus separata sacrificia haberent: sed qualescunque essent homines, quia tamē reputabant Dominum, apud eos verbum suum deposuisse, & cēremonias instituisse, quibus illic colebatur, in medio impiorum cōtū puras manus ad Deum extendebant. Certē si putassent aliquid inde se cōtagionis contrahere, centies potius mortui fuissent, q̃ passi fuissent illuc se pertrahi. Nihil ergo eos retinebat, quominus discessionem facerent, q̃ seruandæ vnitatis studium. Quòd si religio sanctis Prophetis fuit, ob plurima & maxima scelera, non

non vnus aut alterius hominis, sed p-
 pemodum totius populi, si ab Ecclesia
 alienare : nimium nobis arrogamus, si
 protinus audemus ab Ecclesiæ com-
 munionē deficere, vbi non omnium
 mores vel nostro iudicio, vel Christia-
 næ etiam professioni satisfaciunt. Iam
 CHRISTI & Apostolorum seculum
 quale fuit? neque tamen impedire po-
 tuit desperata illa Phariseorum impie-
 tas, & quæ tum passim regnabat, disso-
 luta viuendi licentia, quin ijsdem sa-
 cris, cum populo vterentur, & in vnum
 cum reliquis templum, ad publica re-
 ligionis exercitia conuenirent. Vnde
 id? Nisi quia sciebant, malorum socie-
 tate minimè pollui, qui pura conscien-
 tia, ijsdem sacris communicarent. Si
 quem parum mouent Prophetæ & A-
 postoli, ille saltem CHRISTI au-
 ctoritate acquiescat. Hactenus Calui-
 nus.

Sunt hæc quidem ab vtroque valde
 piè scripta, sed interea tamen impiè fa-
 ctum

Luther⁹
& Calui-
nus di-
uersum
à suado-
et rina fa-
ciunt.

Etum est ab utroque, quod seipso tam sancta, tamque salubria monentes non audiuerunt, & ab Ecclesia Catholica per summum sacrilegium discessionem fecerunt, & alij ut idem facerent auctores fuerunt: quæ res quantâ orbi Christiano calamitatem attulerit, nullo sermone satis explicari potest. Nihil autem est eo verius quod scribit Lutherus, nullam esse posse tam grandem causam, ut propter eam ab Ecclesia Romana separationem aut discessionem facere liceat.

August.
contra
Parmen.
lib. 3. ca. 1

Quod etiam Augustinus contra Parmenianum scribens, plurimis verbis testatur. Cuius nonnulla libet adscribere. Cum omnis, inquit, pia ratio & modulus Ecclesiæ disciplinæ unitatem spiritus in vinculo pacis maximè debeat inueniri, quod Apostolus sufferendo inuicem præcipit custodiri, & quo non custodito, medicinæ vindicta non tantum superflua, sed etiam pernitiola, & propterea iam nec medicina esse conuincitur. Illi filij mali, qui non odio iniquitatum alienarum, sed studio contentio-

In disci-
plina
quod pri-
mum Chri-
stianis p-
positum
esse de-
beat.

num

num suarum, infirmas plebes iactantia
 sui nominis irretitas, vel totas trahere,
 vel certè diuidere affectant, superbia tu-
 midi, pertinacia vœfani, calumnijs insi-
 diosi, seditionibus turbulenti, ne luce
 veritatis carere ostēdantur, vmbra rigi-
 dæ seueritatis obtendunt : & quæ in
 scripturis sanctis, salua dilectionis syn-
 ceritate, & custodita pacis vnitae, ad
 corrigenda fraterna vitia, moderatori
 curatione fieri præcepta sunt, ad sacrile-
 gium schismatis, & ad occasionem præ-
 cisionis vsurpant. Ac nonnullis interie-
 ctis. Cùm consilia separationis & ina-
 nia & perniciofa & sacrilega esse dixis-
 set, quia & inopia & superba fiunt : &
 plus perturbāt infirmos bonos, quàm
 corrigunt animosos malos, Cypriani
 proponit exemplum, qui quamuis pes-
 simos coëpiscoporum suorum descri-
 psisset mores, quod cùm & hortamen-
 to esse cæteris deberent & exemplo, di-
 uina procuratione contempta, procu-
 ratores rerum secularium fiebant, dere-
 licta Cathedra, plebe deserta, per alie-
 nas

Cypria-
 sermo. 5.
 de lapsis

nas prouincias oberrantes, negotiationis quæstuosæ nundinas aucupantur, esurientibus in Ecclesia fratribus, habere largiter argentum volebant, fundos insidiosis fraudibus rapiebant, vsuris multiplicantibus foenus augebant. Tales cum eos descripsisset, non se tamen separabat ab illis, verum hæc illorum peccata deflebat, ac diuinæ censure iudicioque permittebat. Quin & in Epistola quadam, cum illa Pauli verba produxisset: In magna domo, non solum vasa sunt aurea & argentea, sed & lignea & fictilia, & quædam quidem honorata, quædam verò inhonorata. Nos operam demus, inquit, & quantum possumus laboremus, vt vas aureum vel argenteum simus. Cæterum fictilia vasa confringere, Domino soli concessum est, cui & virga ferrea data est. Esse non potest maior Domino suo seruus: nec quisquam sibi, quod soli filio pater tribuit, vendicare potest, vt putet aut ad aream ventilandam & purgandam, palam ferre se iam posse, aut à frumento vni-

Thi. 1.
Mali tol-
erandi
in Eccle-
sia.

vniuersa zizania humano iudicio segre-
 gare. Superba est ista obstinatio, & sa-
 crilega presumptio, quam sibi furor pra-
 uus assumit. Et dum sibi semper quidā
 plus, q̄ mitis iustitia deposcit, sumunt,
 de Ecclesia pereunt, & dum insolenter
 extollunt, ipso suo tumore cæcati, veris-
 tatis lumen amittunt. Hic docet Cy-
 prianus, perire de Ecclesia, lumenque
 veritatis amittere, qui sibi superba qua-
 dam obstinatione plus assumūt, quā
 deposcit mitis iustitia, & quod soli filio
 tributum est à patre, sibi vendicant, vt
 à tritico zizania suo iudicio segregent.
 Quamobrem optimum est hac in re
 consilium Augustini, vt misericorditer
 corripiat homo quod potest, quod au-
 tem non potest, patienter ferat, & cum
 dilectione gemat atq; lugeat, dum aut
 Deus desuper emendet & corrigat, aut
 vsq; ad messē differat eradicare zizaniā,
 & paleam ventilare. Vt tamen securi de
 salute sua, bonę spei Christiani, inter de-
 speratos, quos corripere non valent, in-
 vnitatem versentur, auferant malum à
 seip-

Contra
 scelera-
 tos consi-
 lium Au-
 gustin.
 lib. 3. ca. 9
 contra
 Parmen.

seipsis, id est, ut in ipsis non inueniantur, quod in moribus aliorum eis displicet. Diuinum est hoc sancti Patris Augustini consilium, à nobis ipsis malum ut auferamus, quandoquidem ab Ecclesia vniuersa mala tollere non possumus. Veniet suo tempore, qui & zizania eradicabit, & paleam ventilabit.

Hæretici
manticā
alienam
inspici-
unt sua
neglecta

Sed nescio quomodo proniores sumus ad malum ex alijs, quàm ex nobis ipsis auferendū: cū qui ferre non possunt mala, quibus laborat Ecclesia, multò ipsi grauiora designant. Qui versatus est inter eos, qui Zvvinglij verbum, tanquam Dei verbū adorant, Erasmus Roterodamus, hoc illis tribuit elogiū: Circumspice mihi sodalitatem istam Euāgelicam, quot habet adulteros, quot temulentos, quot aleatores, quot decoctores, quot alijs vitijs infames. Et nōnullis interiectis. Dices, nihil tam felix vnquā fuit in rebus humanis, quin maiorum admixtu vitiaretur. Ad bonos verte oculos. Fieri potest ut mea sit hæc infelicitas, mihi adhuc neminem contigit

Erasmi
Roterodami iudicium
de noua
toribus.
Contra
Pseudo-
euange-
licos.

tigit nosse, qui non videatur seipso factus deterior. Et iterum paulò post: Evangelica pietas, à minimis initijs paulatim creuit in maius ac melius, ac optimus quisque se illi iungebat: hanc doctrinam, non nisi leuissimus quisque amplectitur. Et in alio quodam loco, Adcò per hoc quod ipsi vocant Evangelium non corrigi scribit homines, vt potius videantur deteriores fieri: nec vt peccare desinant, sed vt peccent impunitus. Hoc elogium nascentis Evangelij vestri Doctõribus & eorum discipulis tribuit Erasmus. Qui verò nuper ex Heluetia venit Ochynus, Nõne quendam inducit in Dialogis suis loquentem, quod quæsiuerit (non alibi proculdubio quàm apud Hæreticos) omnes, vt ipse loquitur, Christi reformatas Ecclesias, eo consilio, in omniũ sanctissima perfectissimaque sedem sibi caperet, sed vsu venerit sibi, quod columbæ illæ, à Noë missæ quæ nusquam nacta locum, vbi pedem figeret, in arcam reuersa est: sic & se reuerti do

Hyper-
aspekte
secundo

mun in Vngariam, vbi constituat in-
taminatam Ecclesiam. Cui respondet
Ochynus, quærere ab omni vitio pur-
gatam Ecclesiam, nihil aliud est, quàm
cælum in terra quærere. Quibus ver-
bis non obscurè indicat, quàm sint e-
tiam hæreticorum Ecclesiæ contami-
natæ.

Sub no. Verùm nihil est opus plura vestro-
uo Euan rum testimonia proferre, quibus ipsi
gelio de- confitentur longè deteriores factos ho-
teriores mines, & ad omne flagitiorum genus
facti ho. patrandum audaciores, posteaquam
mines. nouum hoc vestrum Euangelium præ-
dicari coeptum est, quam vnquam an-
tea fuerant. Nam & longum foret ea
recitare, & in moribus ac vita vestro-
rum, longè videntur apertius, quàm vt
vlló stylo dilucidius explicari queant.
Strenuè declamatum est à vestris, con-
tra cœlibatum nostrorum Sacerdotũ.
Quem cùm plerique non ita colant vt
deberent, ob hanc potissimum causam,
eos in summum odium & cōtemptum
adducere conati sunt. Absit autem, vt
nos

nos turpitudinis aliquorum patroni
 esse velimus, quin omnibus poenis, quæ
 sancitæ sunt in sacris Canonibus con-
 tra tales, eos dignos iudicamus. Ve-
 rùm obsecro vos, an posteaquam vestri
 ministri foeminis copulari cœperunt,
 castiora sunt eorum, sicut ipsi vocari
 volunt, cōiugia, quàm sit quorundam
 nostrorum sacerdotum cœlibatus? An
 minus apud eos adulteriorum est &
 stuprorum? Duas ac tres etiam habere
 superstites foeminas, quibus vxorum
 nomen tribuunt, vsque eo iam est apud
 illos vsitatum, vt non modò non habe-
 tur infame, verum etiam in laude pro-
 pemodum ponatur. Adeò non suffi-
 cit vna ministris vestris, vt incontinen-
 tiæ suæ mederi possent: Et incita-
 mentum factum est, quod vnicum il-
 li remedium esse fornicationis iudica-
 bant.

Ministro-
 rum ma-
 trimo-
 nia im-
 pura.
 Polyga-
 miam
 quosdā
 deserto-
 rum co-
 lere.

Ecce autē dum hæc scribuntur à me, Beza suc-
 nouū adfertur de morte Ioannis Calui-
 ni, deq; successore illi designato, sancto

cessor
 Caluini.

illo viro Theodoro Beza. Quid autem? Si verum est quod renūtiatur, an super hoc successore cælum etiam ipsum non obstupefcit? Verū talis decebat, vt eſſet Pontifex vester, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & ſuper cuius immanibus ſagitijs, quę ſuperiùs commemorata ſunt, ipſum etiam cælum obſtupeſceret. Interea vos Papatum noſtrum ferre non poteſtis.

Deus pa-
ratus ſuſ-
cipere re-
lapſos.

Redite præuaricatores ad cor. Redite ad Papatum, hoc eſt, ad vnam ſanctam Catholicam & Apoſtolicā Eccleſiam, à qua poſteaꝑ vos præcidiftis, in quot & quā foedas abominationes & fornicationes incideritis, vos ipſi iam videtis. Nam earum vix etiam numerū inire licet: Redite ad ſponſum veſtrū Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui nihil aliud maiore deſiderio, quā reditum hunc veſtrum expeſtat: Haud aliter quā Euangelicus ille pater filiū prodigum ad ſe reuertētem, ſic ille vos venientes, obuijs, quod aiunt, vlnis excipiet. Eritq; maius gaudium in cælo co-
ram

Luc. 15.

rā angelis Dei, super vno peccatore poenitentiam agēte, quā super nonagintanouē iustis. Nec est quod metuatis, ne vobis exprobet aliquando pręteritas abominationes & fornicationes vestras. Pœniteat modò vos, & reuertamini Ezec. 18. ni, nunquā amplius eorum recordabitur. Quin futurum est per illius gratiā, vt iterum vos exhibeatis illi virginē castam, qualis tum eratis, cū in lauacro regenerationis illi desponderemini. Permulum enim interest, inter Dei coniunctionem & hominum. Homo cū vxorem acceperit, de virgine mulierem facit, hoc est, non virginē: deus, meretricibus etiam copulatus, eas mutat in virgines. Et hoc est, quod apud Hieremiā, cū dixisset dominus: Frōs mulieris meretricis facta est tibi. Subiunxit mox, Ergo saltem à modò voca me. Pater meus dux virginitatis meę es, tu. Similiter Apostolus: Post fornicationem & Idolorum cultum, credentibus Corintheis loquens: Despondi vos vni viro virginem castam exhibere;

Deus ex meretricibus virgines facit.

Hier. 2.
2. Cor. 1.

Christo. Quamobrem iterum atq; iterum hortamur vos, oramus & obsecramus, nolite obturare corda vestra, sed nec aures vestras cum Domini vocem audieritis, tam vos amanter inuitantis, ac dicentis: Quare moriemini domus Israël? Nolo mortem morietis. Reuertimini & viuite. Vtinam verò dies ille nobis illuscescat aliquando, quo possimus epulari vobiscum, ac de vestra cōuersatione gaudentes dicere: Fratres nostri mortui erant, & reuixerunt: perierant, & inuenti sunt. Nihil nobis in vita nostra lätius ac iucundius accidere posset.

Ad Pasto-
res Apo-
strophe.

Quoniam verò, sic demū id facilius & celerius euenire posse spes est, si pastores officio suo diligentius, quàm in hunc vsq; diem factum videmus, functi fuerint: oramus & vos, quibus gregem suum pascendū Christus commisit, oramus vos & obtestamur, per amarā passionem & mortem Domini nostri Iesu CHRISTI cuius memoriam celebratis, quoties illud id ipsum corpus, quod p
nobis

nobis traditum, illum ipsum sanguinē,
 qui pro nobis in ara crucis fusus est, gra-
 tissimū Deo sacrificium offertis: ne cō-
 mittatis, vt vnquā ex animis vestris ex-
 cidat, quod hoc est precium illud, quo,
 quem fidei vestræ concredidit, gregem
 hunc suum emit, vel redemit potius,
 Dominus noster IESVS CHRISTVS.

Quamobrem quorum ille salutem tan-
 ti fecit, vt eam esse morte sua, & ea cum
 primis acerba & ignominiosa morte,
 repræsentandam existimaret, in eorum
 salute tuenda, & conseruanda, quin &
 amissa recuperanda, ne tam segnes &
 remissi videri velitis, vt multis ansam su-
 spicandi detis, quasi tantum hoc pre-
 cium contemnatis, & pro nihilo duca-
 tis. Dolenter dico, verum taceri non
 potest: quod grex iste perit, quem tan-
 ti Dominus noster IESVS CHRISTVS
 æstimauit, multum maximā eius rei cul-
 pam penes pastores residere, quos non
 solum officio suo non fungi, verume-
 tiam ita plerosq; vitam suam instituisse
 constat, vt his tantis abominationibus

Præposi-
tis obedi-
endum
cur.
Hebr. 13.

3. Reg. 20

Hiere. 13.
Esaï. 13.

& fornicationibus, etsi non iustam, ta-
men magnam & grauē causam dedisse
videantur. Memineritis per Deum im-
mortalem, esse vos quidem præpositos,
quibus vt obediret & subiaceret popu-
lus, à spiritu sancto mandatum est, verū
interea causa cur obedire debeant hæc
adscribitur: Ipsi enim peruigilant, qua-
si rationem reddituri, pro animab. ve-
stris. Appareat in pastoribus, ea quę de-
betur ab illis in curando grege vigilan-
tia, nō requiretur ab ouibus, ea quæ vi-
cissim ab illis deberetur obediētia. Vni
cuiq; pastorum de vnoquoq; sibi subie-
cto dictum est: Custodi virum istū, qui
si lapsus fuerit, erit anima tua pro ani-
ma illius. Sanguinē impij de manu spe-
culatoris requisitum se Dñs denun-
ciat, si per eum steterit, quo minus auer-
tatur de via sua impia. Veniet veniet,
dies ille domini crudelis & indignatio-
ne plenus & iræ furorisq;, quando dice-
tur singulis pastorib. Vbi est grex tuus,
qui datus est tibi, pecus inclytum tuū?
Quid dices cū visitauerit te? tu enim
docu-

docuisti eos aduersum te, & erudisti in caput tuum. Nunquid non dolores apprehendent te, quasi mulierem parturientem? Quanque hæc verba Regi Ioachim dicta leguntur apud Hieremiã Prophetam, sed nihil impedit, quo minus & Rex pastor dicatur. Nam & Cyro dictum legimus apud Esaiam, Pastor meus es, & omnem voluntatem meam complebis.

Rex pastor.
Cap 44.

Quominus facere possum, vt silentio te præteream Sigismunde Rex Austrie. Nã exigit hoc à me subiectionis meæ fides, qua tibi sum obstrictus. Tibi quoq;, quamuis diuersa ratione, pascendi gregis huius & pecoris inclyti curam Deus mādauit. Per te magna ex parte, maiorum præsertim Ecclesiarum, quas Cathedrales vocant, Pastores designantur. Tu vide quales illis præficiēdos cures. Nam & à te rationem exigit, si non ea, qua oportet cura, per eos in pascēdo grege fuerit adhibita. Diuersum est illorum officiū à tuo, cū illis animarū, tibi corporū cura sit à Deo commissa.

Episcopi
Poloniæ
per regē
designantur.

Qua in
re officii
um Regū
ab officio
episcoporum
diuersū.

Regi
nō satis
est ipsi
esse piū.

Pertinet ad illos ministeriū verbi & Sacramentorū, ligandi, soluēdiq; consciētias munus, iudiciū de doctrina religionis, & vt impios, quorū nota est impietas, è coetu piorū eiiciant, & ab Ecclesię cōmuniōe phibeāt: Quę postea tui sūt muneris, q & ipse Dei minister es, etiā tacente me, vel patrię leges in quas iurasti, satis te disertè docēt. Regni tui infamia, tua est infamia. In hoc à Deo cōstitutus es, vt illius salutis, honori, & existimationi pspicias. Quod aliter à te p̄stari non potest, quā si toto pectore, quod aiūt, in id studium incubueris, vt quam religionē per manus sanctorum maiorum tuorum tibi traditam accepisti, eam integram & inuiolatam conserues. Ne putes officio tuo te satis functū esse, si veram pietatem ipse colas, nec in aliud nescio quod Euangelium transferri te patiare. Sigismundo quidem satis hoc foret, verū à Rege plus aliquid exigitur. Dixit Poëta quidam: (Quidquid delirant Reges plectuntur Achiui,) sed vbi causa religiōis agitur, quidquid

quid delirant Achiui, plectuntur illi
quidem, sed non soli plectuntur, & lon-
gè quidem grauius plectuntur etiam hi
Reges, qui cùm possint, maturè tantis Sapie. 6.
malis obuiam non eunt. Tremēda sunt
illa scripturæ verba, quibus Reges allo-
quitur: Horrendè, inquit, & citò appa-
rebit vobis, quoniam iudicium duris- Sophon. cap. 1.
simum in his qui præsumt fiet. Exiguo
enim conceditur misericordia, poten-
tes autem, potenter tormenta patien-
tur. Non enim subtrahet personam cu-
iusquam Deus, qui est omnium domi-
nator, nec verebitur magnitudinem cu-
iusquam: quoniam pusillum & magnū
ipse fecit, & æqualiter est illi cura de
omnibus. Fortioribus autem fortior in-
stat cruciatio. Veniet, veniet dies il-
la, dies iræ, dies tribulationis & an-
gustię, dies calamitatis & miserię,
dies tenebrarum & caliginis, dies ne-
bulæ & turbinis, dies tubæ & clan-
goris, quando tibi quoque dicetur ô
Rex: Vbi est grex qui datus est tibi,
qui tuæ fidei concreditus est: Pecus
incly-

VVladis-
lai Iagel-
lonis pie-
tas.

Lithuani
en facies

Hier. 5.

inclytum tuum : veré pecus inclytum,
quod est precioso Christi sanguine re-
demptum? Vbi nunc est Lithuania, de
qua, cùm esset Idolorum cultui dedita,
religiosissimus ille Rex VVladislaus
Iagello, proauus tuus tã fuit sollicitus.
vt vni viro desponsa, virginem se castam
exhiberet Christo, vt apud rudẽ etiam
& vilem plebeculam Doctoris & Apo-
stoli munere fungi non medicorum si-
bi duceret, cùm Poloni Sacerdotes,
quorum utebatur opera, minus essent
eius linguæ periti. An æquẽ nunc, vt an-
te annos paulò minus ducẽtos, castam
se virginem exhibet Christo? Ecce in
quas abominationes, in quas fornica-
tiones prolapsa est? Et propemodum
in eundem statum recidit, in quo fuit
ante proauum hunc tuũ ad fidem Chri-
stianam conuersum. Quandoquidem
etiam sanctissimam Trinitatem blasphe-
mare didicit: & iã in ea circumcidi mul-
ti ferũtur. An autem & nobis cum Pro-
pheta dicere non licebit. Stupor & mi-
rabilia facta sunt in terra. Fides Christia-

na peruenit ad Lithuanos ex Polonia,
 nūc quidquid est impietatis, quidquid
 blasphemiarum est in Christum & in
 adorādam Trinitatem, à Lithuanis de-
 riuatur ad Polonos. An talem tibi diui
 Reges, proauus & auus & patruus tui, ta-
 lem sanctus pater ille tuus Sigismun-
 dus, Regni Poloniæ, Magniq; Ducas-
 tus Lithuanie statum reliquerūt? Quid
 dices cū visitauerit te Dominus? Tu
 enim doces eos aduersum te, & erudis Hier. 25.
 in caput tuū? nunquid non dolores ap-
 prehendent te quasi mulierem partu-
 rientem? Quam vereor qui nolunt au-
 dire nunc: Vigilate pastores, ne postea
 volentes, nolentes, citius opinione sua,
 terribilē illam Domini vocem audire
 cogantur. Vlulate Pastores & clamate,
 & aspergite vos cinere optimates gre-
 gis, quia completi sunt dies vestri. No-
 lo quæ sequuntur adiungere: Sed in cu-
 ius manu corda sunt eorum qui regūt,
 supplex Deum precor, vt huc ea incli-
 net, quo sui muneris memores, ac per-
 sonæ quam sustinent, sic se gerāt, vt illis
 ab

Ministri
Satanæ è
Polonia
pellèdi.

ab hac auditione mala timere necesse non sit. Tu verò Sigismunde Rex Augu-
ste, si plus hoc tēpore p̄stare non potes,
saltē ista flabella seditionū in regno tuo
qui se ministros vocant, & sunt re vera
ministri Sathanæ, qui diuidit inter fra-
tres, quorū opera ventos istos, ac tēpe-
states excitatas vides, saltem hos procūl
è finibus tuis pelle. Multum hoc ad pla-
candam iram Dei pertinebit, ac in plu-
rimis ab istis abominationibus & forni-
cationibus auertendis, minus erit nego-
tij, cū his fuerint destituti, qui sunt ha-
rum turpitudinū administri. Si qui ve-
rò fuerint, qui solos eos ex Regno ter-
risq; potestati tuæ subiectis exterminā-
dos esse censēbunt, per quos adoranda
Trinitas, nuper blasphemari coepta est,
eorum vocibus aures tuæ ne pateāt: ni-
hil enim tibi Regnoq; tuo perniciosius
accidere posset. Cū æquē vt isti, hære-
tici sint alij quoq;, siue sint ij Cōfessio-
nis Augustanæ, siue Tigurinæ, siue Ge-
neuensis, siue Picardorum vel fratrum
VValdensium, vel quocunque tandem
alio

alio nomine vocentur. Vnam tantum Non soli
 ex his velle profligare, quid hoc aliud est Trinita-
 set, quam reliquas omnes approbare. rij sed o-
 Quidquid extra vnā fidem est, perfidia mnes He-
 est: Sicut Christus diuinus nō est, ita ne retici ex
 que fides, neq; Christi corpus Ecclesia Polonia
 diuini potest. Vna est fides, vna est reli- pellēdis
 gio, quam à sanctis maioribus tuis per
 manus tibi traditam accepisti.

Quid si fuerunt Idololatæ, sicut im-
 pudenter isti mētiuntur, quid aliud fa-
 ciēdum nobis restabit, quam vt iisdem
 verbis ô Rex, vtamur apud te, quib. vsus
 aliquādo fuit, Sanctus ille Pontifex A-
 thanasius. Ceterum quò res melius p- Athana-
 spici possit, ne molestè feras, si tēporis il- sij sentē-
 lius historiā, quæ multū ad rem p̄sentē tia huic
 facit, paucissimis, quoad eius fieri pote tempo-
 rit, explicabim⁹. Idē tū ferè fuit rerū sta- ri accom-
 tus qui nūc est. Quod nō vno loco que- modat-
 rit Gregorius Nazanzenus, Omnes lin-
 guæ, oēs Apostoli, omnes Prophetæ, oēs
 Pastores & Doctores esse cupiebāt. Et
 quamuis Conciliū Nicænū de quibus-
 dā fidei dogmatibus tū controuersis in-
 ter-

Fides no
uz.

Athana-
sius in
epistola
de syno-
dis Ari-
mini &
Seleucia
congre-
gatis.

tercessisset, in quo sic omnia, quæ voca-
bantur in disceptationē discussa, sic ver-
itas credendorum omnium est expli-
cata, nihil vt amplius iam superesse vi-
deretur, de quo dubitari posset. Non
defuere tamē malè feriatī quidam, qui
subinde nouas fides, vel vt nunc vocāt,
Confessiones conderēt, quorum opera
factum est, vt Arimini Conciliū cōgres-
garetur. Quo cū non pauci numero Pa-
tres cōuenissent, Vrsatius & Valens, &
qui fuerunt eiusdem factionis, charta
lam quandam exhibuerunt, in qua fidē
suam ita conscripserant, vt quāuis nihil
minus prę se ferrent, non aliud tamē ha-
bere propositū eos appareret, quā vt
abolerētur ea, q̄ Niceę gesta sunt. Quod
cū animaduertissent Patres, dixerunt
ad eos, vt scribit Athanasius: Nos, non
quia fide indigeremus huc cōuenimus:
habemus enim sanam fidem, sed vt eos
qui veritati cōtradiciūt, & noua moliū-
tur, confunderemus. Si igitur vos, qua-
si nūc incipiētes credere, ista scripsistis,
nondum clerici haberi potestis, vt qui
nunc

nunc rudimenta fidei condiscere incipiat. Quòd si eo animo, quo vos huc venistis, sit omnium cōcordia, & hæreses anathemate execremur, & quæ Patrum sunt, teneamus, ne posthac captas Conciliorum occasiones obuersentur, cum semel illi, qui Niceę conuenerunt, omnia præoccuparint, & nihil nõ egerint pro Catholica fide. Quæ cum dixissent, nihil aliud in eo Concilio fuit actum, quàm vt suis calculis Nicænam Synodum approbarent, & eam ad omnia sufficere iudicarent: & qui chartulã illam produxerant, non dissimule tabulis, vel vt quidã vocant, schalis, quæ nũc sparguntur à Trinitarijs, eos hæreticos pronuntiarent. Qua de re literas etiam ad Imperatorẽ dederunt, in quibus rationem rei per se gestæ reddiderũt: quæ reddita, sic Epistolam suam cōcluserũt. Quapropter supplicamus tuę humanitati, vt benignis auribus & sereno vultu nostros legatos intuearis, neq; ad cōtumeliam mortuorũ, aliquid noui induci permittas: sed nos finas in institu-

tis

Scale Tri
nitario-
rum Polo
norum.

Vbi su-
pra.

Soluen-
tes ma-
iorum
decreta,
sua res-
cindat.

tis decretisq; maiorū permanere, quos magno ingenio, prudētia & spiritu sancto omnia fecisse asseuerauimus. Certē res nouæ, quas isti moliuntur credentibus incredulitatem, incredulis crudelitatem inducūt. Laudans igitur Patres hos Athanasius: Quis, inquit, nō approbauerit piam prudentiam Episcoporū Animini congregatorū, qui tantū itinēris laborem, tantaq; maris pericula sustinuerunt, ut Arianicē sapientes ad Ecclesiam pertraherent, & Patrum traditiones integras conseruarent, sancta & canonica decreta facientes? Quisq; enim eorum sibi persuadebat, si solueret aliquid ex decretis maiorum, occasiōnē se daturum posteris, vt quod ipsi e-gissent rescinderetur. Quis autem quæso non vituperaret temeritatē Eudoxij & Achatij, qui honorem Patrum suorum, Ariomanitarum studio & gratiæ propinant & produnt? Quæ enim fides in eorum actis, si decreta maiorum suorum soluant, aut quomodo eos quibus succēssēre, Patres suos appellabunt, quorum sententias ipsi culpant?

Ac paucis interiectis, Quid videlicet docebunt populos ab ipsis institutos? An patres suos lapsos esse? Aut quomodo ipsi veri apud discipulos suos habebuntur, quibus persuadēt, præceptoribus credēdū nō esse? Quod si illi malē sentiunt, & scriptis suis orbē terrarū seduxerut, cesset omnino eorum memoria, & scripta illorum abijciātur. Ite ergo vos ipsi, & eruite eorum reliquias ex monumentis, vt ab omnibus intelligatur & illos fuisse seductores, & vos paricidas esse. Certē beatus apostolus laudat Corinthios, quod ubiq; sui memores esēt, & quod traditiones, quas tradidisset illis, retinerent. Isti igitur cū talia de suis antecessorib. cogitēt, prorsus cōtraria ad populum non verebuntur dicere: Nō laudamus uos q̄ estis memores Patrum, sed eo potius nomine vos cōmēdamus, quod eorum traditiones nō retinetis. Superest, vt ipsi ignobilitatē suā culpēt, & dicāt se nō ex pijs sed ex hæreticis originē trahere. Istiusmodi em̄ verba istis loqui decet ad Arianos, quib. vt antea admoui, patrū suorū

Prover.
cap. 30.

Collo-
quiorū
fructus.

honorem & suam salutē propinant, nec metuunt illud quod in Prouerbijs scriptum est: Mala soboles Patrem execrantur. Vos autē nihil tale cōmittite, neq; improbitatem illorū, veritatē putate. Nam & ipsi in mutuo se insurgunt, & à Patrib. suis deficientes, non tuētur eandem sententiam, sed varijs & multiplicibus iactationibus iactātur: & aduersus Nicænā Synodū contendentes multas Synodos instituerūt, in quarum singulis, nouam semper fidē edendes, in nulla earū perdurare possunt, neq; vnquā aliter facient, quia malè quærendo, nō inueniūt sapientiam quam odēre. Hæc ego propterea transcribenda pluribus esse iudicaui, quod in his verbis, imago nostrorum tēporum graphicè videtur esse depicta. Nam & nunc reperire non paucos licet, qui dum in Oecumenicorum Conciliorum decretis acquiescere nolūt, nouas subinde fides cōdunt, noua subinde cōuenticula faciunt, q̄ Colloquia vocāt: in quibus, quanto frequentius cōueniūt, tātō maior inter eos oritur

ur discordia. Verùm vnde discessit eò
cedat oratio.

Si verum est quod Idololatræ fuerūt Maiores
Patres nostri, sicut isti blasphemāt, qd̄ Polono-
hic ab Athanasio dictū est, idem & nos rum ab I-
istis dicemus: Quib. oculis intuebimini dolatriæ
monumēta Patrum vestrorū, quos ipsi crimine
Idololatræ nominatis, quin ite potius, vindicāt.
& eorum reliquias è monumētis erui-
te. Quo sic ab omnibus intelligatur &
illos fuisse Idololatræ, & vos esse parri-
cidas. Quanta est autem hæc impietas,
quàm horrendū sacrilegium, ita de san-
ctis Patribus iudicare: quasi non esset il-
lis prædicatus Christus, quasi non acci-
pissent spiritū sanctum, quasi non rece-
pissent Euāgelium. Vnde autē vobis, ô
filij desertores, vnde vobis Euangeliū?
vnde nomē Christianū? vnde Baptism⁹ Regres-
& alia Sacramēta? Num ab Idololatræ? sio ad A-
Verùm vnde liceret à legitima sobole se postro-
men adultere discernere, nisi talem affe- phe Re-
ctū erga suos maiores ostenderent, seq;
verè malam sobolem esse, quæ suos pa- gium
rentes execratur, declarent: vt rectè illis
Q 3 dici

dici queat: Semē Canaā & nō Iuda: pater tuus Amorrhēus, & mater tua Cethea.

Respon-
sum triū
ordinū
Burgun-
diæ in
causa re-
ligionis
factæ
Craco-
uiæ edi-
tum.

Beze li-
bellus
impijs-
simus.

Cū itaq; nō sit fides nisi vna, quiddā pter hanc vnā fidem est, perfidiā o Rex, nō fidē esse iudicato, atq; pcul à Regni tui finib. arceto. Quanto cum periculo duę religiōes tolerēt in vno Regno, recēs exemplū capere potes, ex ijs, q̄ proximis annis superiorib. in Gallijs acta sunt. Qua de re fuit etiā hoc ipso anno scriptū quoddā editum Cracouiæ, quo respōdet Regi suo cōuētus triū ordinū Ducatus Burgundiæ, nuper in causa religionis factę, quod à te piētissime Rex, legi cuperem & expendi diligēter. Scio cōtrariū suasisse quēdā, qui ante annos quatuor Gallica lingua scripsit ad Regis Galliæ Conciliarios, exhortationē, quæ tamen postea Latina facta est, quæ prætexit, se docere velle, quo pacto obuiam iri possit seditionibus, quæ ob religionis causam impēdere vidētur. Sed quā salubre fuerit consiliū hoc illius, euētus rei docuit. Auctoris nomen adscriptū libello nō est, verū Theodorū Bezā fuisse, non obscuris argumētis col-

ligi potest. Nam inter alia quibus quod
vult, persuadere conatur, minas quoq;
regaliter addit, futurū vt in his qui sunt
suæ factionis, cuius tamē se esse dissimu-
lat, existant aliqui Scæuole qui se putāt
sacrificiū exhibere Deo, si vnus aut al-
terius eorum nece, qui cōtrarium suase-
rint, socijs suis parētauerint. Profert de
inde Minardi causam, q. cū, vt fuisse dici ^{Minardi}
tur, vir magno quodā Catholicè fidei ^{casus-}
tuendæ Zelo præditus, cōtra sectatores
quosdā Caluini duriorē in consilio sen-
tētiam protulisset, egressus inde, statim
fuit ex insidijs à quodā proditoriē tru- ^{Julianus}
cidatus. Nō dissimile quiddam Iuliano ^{Impera-}
Imperatori scribit accidisse, quasi cōfer-
re cum Christo Caluinū, cū Iuliano A-
postata Regem suum velit. Similiter & ^{Sigisber-}
Regi Galliarū Sigisberto, ac propemo- ^{tus rex}
dum tale quid etiā accidisse Regi Ma- ^{Galliæ.}
cedonū Alexādō. Ac ne videatur absq;
scripturis rem agere, quò magis incitet
hoīes, ad eiusmodi paricidia designāda,
simul Magistratui terrorē incutiat, ne
suæ sentētię cōtradicare, deq; hæreticis
suppliciū sumere audeat, exēplū etiā Pe

Assasini
& Bedui-
ni.

Cola Mā
tuanus.

Ioan. Ga
leatius
Mediola
ni dux in
templo
interfe-
ctus.

Omnes
Hæretici
pellendi
ex Polo
nia.

tri Apostoli ꝑducit, quod is armis ma-
nū admouerit, ad resistendū Iudaici ma-
gistratus ministris, q̄ ad capiendū ipsius
magistrū venerāt. Adfert etiā Assasino-
rum siue Beduinorū exemplū, qui ꝑpo-
sita sibi spe voluptatis Paradisi à se cōse-
quendę, solenni voto spondebant, se in
Principes om̄es sequituros, qui sectę ipso-
rū aduersarentur. Deinde Colā quendā
Mantuanum, literarū Mediolani profes-
sorē, qui prædicabat, eos & in hac, & in
futura vita fore beatissimos, quorū ma-
nib. aliqua tyrānis opprimeretur. Quæ
sententia, sic inhæserit animis quorūdā
Nobiliū, vt cōspiratione facta, Mediola-
Ducē Ioannē Gelatiū, in medio tēplo,
frequenti populi conuentu, quamlibet
multis stipatū, interficere non dubita-
rēt. Et hos tales tu piētissime Rex, talia
docētes in Regno tuo ferēdos, ac solos
inde Trinitarios auferēdos & exigēdos
esse putabis. Quin tu, si tuę vis & Regni
tui salutis tranquillitatiq; consultum, si-
cut velle debes, eodē omnes loco ha-
bebis, tam eos qui tectum deturbare,
quàm

quàm eos qui parietes disijcere, & qui fundamentū Papatus, hoc est Ecclesię, ^{Sacramē} ^{tariorū} prorsus euertere conantur. Nihil di- ^{conatus.}

uersum ab eo Sacramentarij cupiunt, quod tãto studio Trinitarij cōtendūt, vt simulata magis inter eos, quàm vera pugna esse videatur. Vtriq; fundamen- tum euersum volunt. Sed cū nōdum

esse tempus idoneum Sacramētarij iu- ^{Sacramē} ^{tarij Po-} dicēt, vt ad hunc extremum impietatis ^{loni à} ^{Trinita-} ^{rriorum} ^{errore} ^{non ab-} ^{horrent.} gradum veniatur, differri magis, quàm auferri blasphemias istas contra adorā- dam Trinitatem cuperent. Ac ne quis

mei capitis, hoc esse somniū existimet, producam hic verba Sacramentarij cu- iusdā, ex concione, quam habuit ineun- te hoc anno Calendis Ianuarijs, in cele ^{1564.}

bri quodam loco, in quo eam habitam non oportuit, quam etiam typis mādā- ri curauit. Producam autem ea lingua, qua dixit & scripsit ipse.

Wam y dzis swieto bracia mila Obrzezania Panskiego / Gdzie Bog kazal dziatkam indlosci ich aze do osmego dnia cierpiec / y dla tego ich niekazal zaraz po vrodzeniu obrzazow

wac / aby im tak bolu fu bolowi swiezemu
 nieprzydawano. Wieli tez is ci (Trinitarze)
 koniecznie miec na bacznosci / aby byli sfo-
 gowali temu mdlemu dzieciatku / tej oblus-
 bienicy Krystusowi / ktora tak pretko zasme-
 cili / y niepotrzebnie zakwilili. Hoc est: Ce-
 lebramus hodie festum Circuncisionis
 dñi. Mandauit aut Deus, vt infantium æ-
 tati teneriori ppter imbecillitatē eorū
 parceretur, & octauus dies expectaret.
 Causa aut cur nollet statim vt in lucē p-
 diissent eos circūcidi, fuit hæc, ne recēs
 dolor, quē sustinuerūt cū ederētur, ma-
 iori dolore cumlaretur. Debebant &
 hoc isti secū reputare (de Trinitarijs lo-
 quitur) vt parcerēt huic infanti debilio-
 ri, huic spōsē Christi, quam ita celeriter
 cōtristarunt, & ppter necessitatē tantū ei
 luctū attulerūt. Quid aliud sibi volunt
 hæc verba, q̃ non hoc eis dolere, quod
 exorti sint trinitarij, sed quòd tā repen-
 tē proruperint, quòd octauum diē non
 expectauerint, dum eorū secta plus ali-
 quid verū acquireret, q̃ adhuc imbecil-
 liorem esse vident? Est enim hoc in con-
 fesso,

fesso, quòd multò maxima pars Regni tui, neq; coram Islebiensi, neq; corā Tigurino, vel Geneuēsi Baal genua curua uit adhuc : nec est apud illos hoc Baal quidquam abominabilius. Quin & illud constat, hanc inter istos exortā discordiam, effecisse, vt multi resipiscerēt, & ad Papatum, hoc est ad Ecclesiā Catholicam redirent. Qua de re prodijt etiam hoc eodem anno libellus cuiusdam consolatorius, in quo, qui volet aniles illius hac de causa querimonias legere poterit. Hoc igitur malè Caluinistas habet, quòd cū suis blasphemijs, minus multorum aures adhuc assueuerint, aliæ nouæ sint exortæ, quibus fit, vt non pauci detestari suas istas fornicationes incipiant, deq; reditu in gratiam cum sponso suo Christo quem deseruerant, cogitationem suscipiant.

Quamobrē omnes ferre sectas, quæ sunt mirabiliter inter se dissectæ, satius duxerim, vt mordentes & comedentes se inuicem ipsi consumantur ab inuicem : quàm vt, si tantum vna profligata

Præstat
nullan
quàm
liquan
tantu
hæres
eijcere
Galat

ta fuerit, tanto plus viriū reliquis accedat, quarū toleratio, speciē quandā approbationis habere videbitur. Bellū hereticorum pax est Ecclesię. Quod quanto fuerit implacabilius, tātō citius illos eò redituros spes est, vnde discesserunt, ad vnā sanctā Catholicā & Apostolicā Ecclesiā. Nec hæc inter illos bella desinent vnq̃, nisi factū prius hoc fuerit. Enarrans illa Prophētę verba Augustinus: Pręcipita Dñe, & diuide linguas eorū, quia vidi iniquitatem, & contradictionē in ciuitate. Qui se malē, inquit, extulerūt, expedit eis, vt submergantur siue pręcipitentur. Qui malē conspirauerunt, expedit eis, vt eorū linguę diuidantur. Ad bonū consentiāt, & concordēt linguę eorū. Ac mox, tractās illum locū, de turri Babel edificata: Per superbos, inquit, diuisę sunt linguę, per humiles apostolos cōgregatę sunt linguę. Spiritus superbię disperfit linguas. Spiritus sanctus cōgregauit linguas. Quando enim Spiritus sanctus venit super discipulos omniū linguis locuti sunt, ab om-

ugust.
Esa. 54
æcipi-
Domi
, diui-
lin-
as eo-
m, &c.
plicat.

dem.

omnib.intellekti sunt, linguæ dispersæ
 in vnū cōgregatæ sunt. Ergo si adhuc se
 uiūt, expedit eis diuisas habere linguas.
 Volūt vnā linguā, veniant ad Ecclesiā.
 Quia & in diuersitate linguarū carnis,
 vna est lingua in fide cordis. Præclare
 Augustinus, Volunt vnā linguā, veniāt
 ad Ecclesiā. Nunquam inter eos pugne
 desinent, quoad eò non redierint vnde
 discesserūt. Quamobrē veniant vel re-
 deāt potius ad Ecclesiā, si volūt habere
 linguā vnā. Nā in ea nō dissensionis, sed
 pacis & dilectiōis Deus est: in ea nō ver-
 tiginis, verū charitatis spiritus est, per
 quam vnitas retinetur in vinculo pacis.

Ego verò procido venerabūdus ante
 te, q̄ nunc ab impijs istis blasphemaris,
 ô adorāda Trinitas, ô venerāda vnitas:
 te Deū trinū in personis, vnū in substā-
 tia, te p̄ quem creati sumus vera æterni-
 tas, te per quē redēpti sumus, ô summa
 charitas, te q̄ pax nostra es, qui facis v-
 traq; vnū, te supplex oro: tolle maceriā,
 q̄ pacē & concordiā inter nos dirimit,
 q̄ te nobis adimit: tolle superbiā, quam
 qui

Ad san-
 ctam &
 adoran-
 dam Tri-
 nitatem
 supplica-
 tio.

qui facit, non habitat in medio domus tuæ: quæ inter quos est, inter eos semper sunt iurgia: sicut nunc oculis ipsi nostris cernimus: tolle sensum elatū, qui Cherub è cælo detraxit ad infernum, in profundū laci, qui primos parentes nostros è Paradiso deturbauit, & concede propitius, vt ne simus alta sapiētes, neue dum suprā quàm scriptum est, vnus aduersus alterum inflatur, velimus sapere plūs, quàm oportet sapere: sed in humilitate, superiores nobis inuicem arbitantes, lutum esse nos & vas figuli meminimus, neque curiosius ea mysteria perscrutemur, quæ nec ipsi sciunt Angeli: quorū recta confessio est scientiæ ignoratio: sed simus contenti sapere ad sobrietatem: & in his quæ captū nostrum superant, piè potius ignorantiam nostram confiteamur, captiuantes intellectum nostrum in obsequium Christi corporis Ecclesiæ, quàm temerè scientiam nobis vendicemus: vt sic humilibus cōsentientes, pacem quam discessurus ex hoc mundo Christus nobis

bis

bis legauit, inter nos colamus. Ne patiaris, vt quos ille, cū antea dispersi fuissent, preciosa morte sua congregauit, eos iterum astutia serpentis dispersos, diutius videamus. Ne sit amplius inter nos Iudas & Israēl, ne sit Roboā & Hieroboam, ne sit Hierusalem & Samaria: sed simus omnes vnā ciues illius Hierusalem, quę ædificatur vt Ciuitas: simus terra vnius labij, & sermonū eorundem, sit inter nos multitudinis credentium cor vnum, & anima vna: sit vnum ouile: sit vnus pastor: vt sicut tu, quamuis trinus in personis, vnus tamen es Deus, non minus vnitate cōcordię, quā vnitate substantiæ: sic & nos, vnum simus tecum, vnum simus inter nos. Ne simus amplius in parabolā gentibus, & commotio capitis in populis. Non despiciat manus oculum: nec oculus manum: non insurgant pedes contra caput, nec dicat caput pedibus, nō estis mihi necessarij. Non velit oculus aut lingua totum esse corpus. Vnumquodq; membrum suum actū habeat,

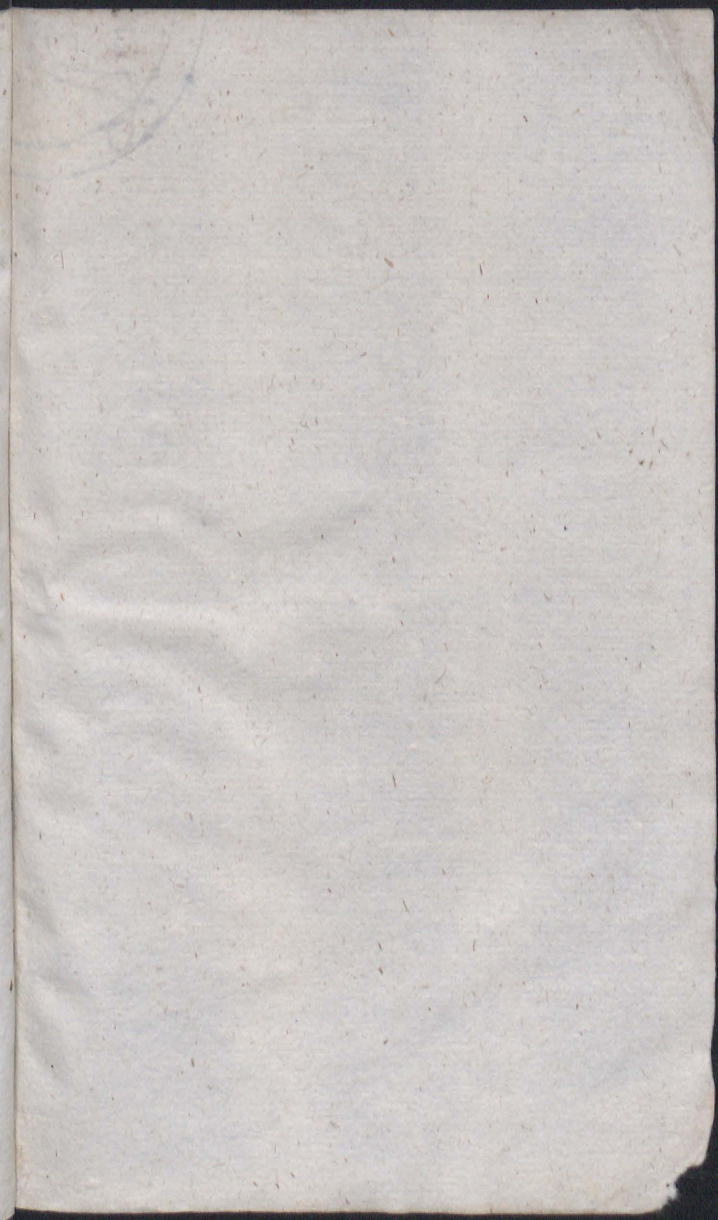
VE

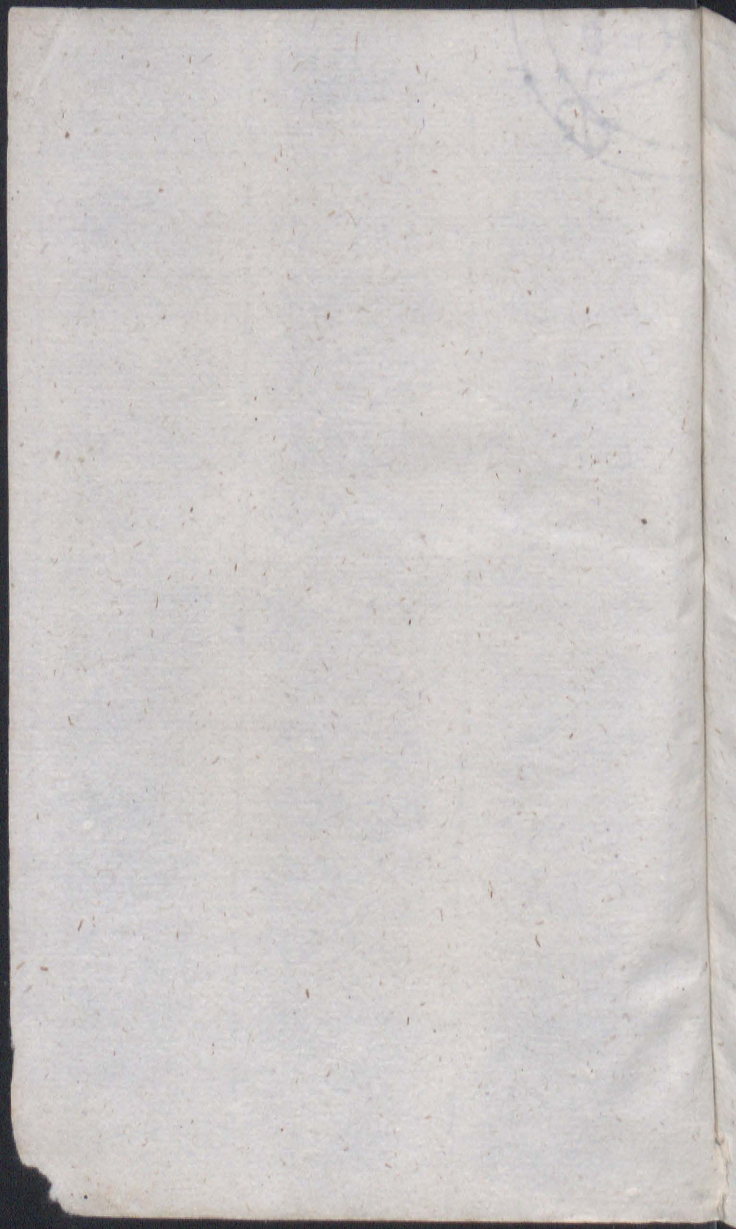

vt sic ordine seruato, pax & trāquillitas
 retineatur, vt quamuis multa membra,
 sumus tamen vnum corpus, vnus spiri-
 tus, sicut vocati sumus in vna spe voca-
 tionis nostræ. Sit inter nos vna fides,
 quam à Sanctis maiorib. nostris, nobis
 traditā per manus accepimus. De qua
 non disputandum, sed sicut illi fecerūt,
 in ea, & pro ea, summa cum alacritate
 moriendū nobis esse, quoties id res po-
 stulauerit, certò deliberatū habemus.
 Vt sic vnā linguā habentes, id ipsum di-
 cētes, id ipsum sentiētes, idē sapientes,
 inuocemus nomē tuū, & seruiamus ti-
 bi sub iugo vno: sub illo charitatis iugo,
 de quo legimus in Euangelio: Iugum
 meum suaue est, atq; vnanimēs, vno o-
 re, honorificemus te, ô adaranda Trini-
 tas, ô veneranda vnitas, Te Deum pa-
 trem, te Deum filium, te Deum spiri-
 tum sanctum: te Deum trinum in per-
 sonis, vnum in substantia. Cui laus, ho-
 nor, & gloria sit per infinita secula secu-
 lorum. AMEN.

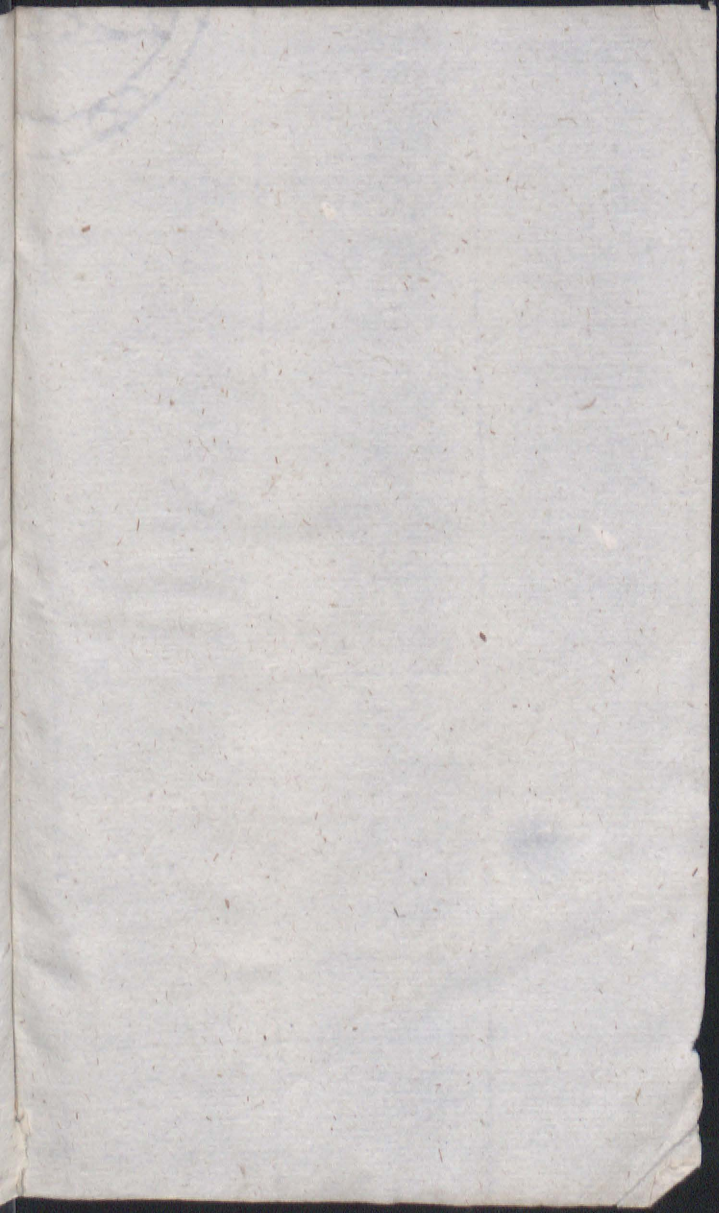
F I N I S.

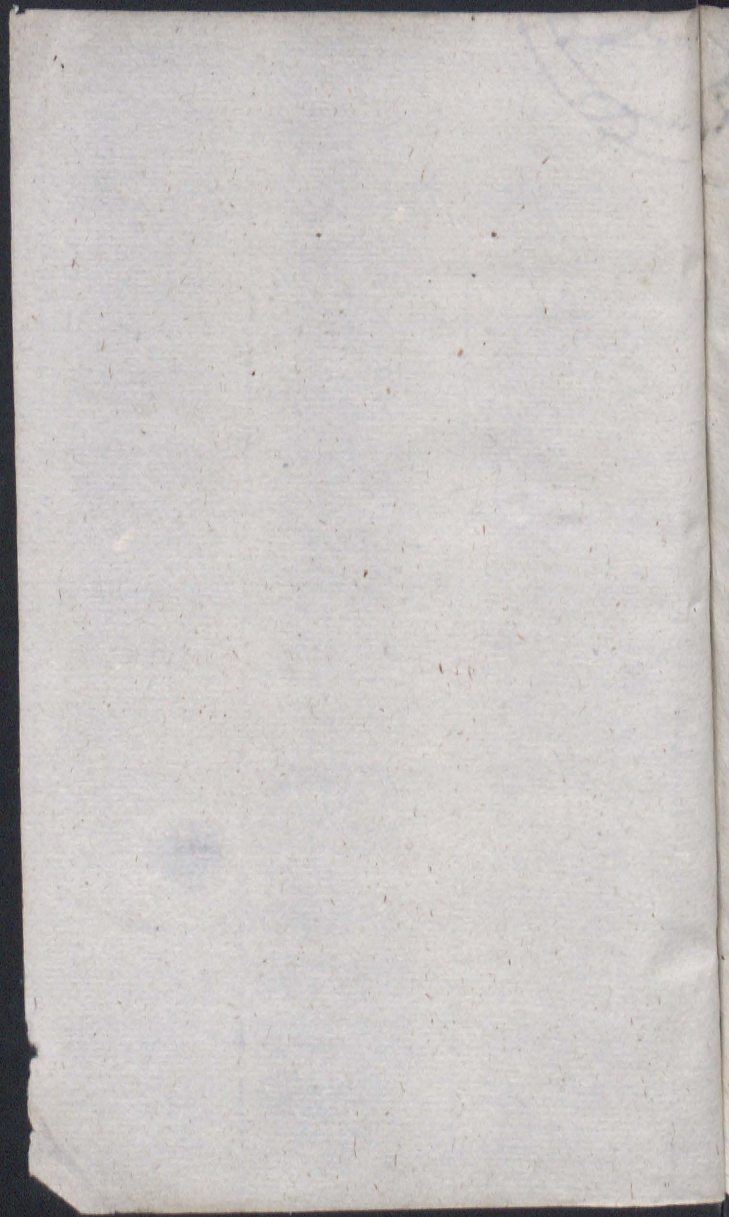

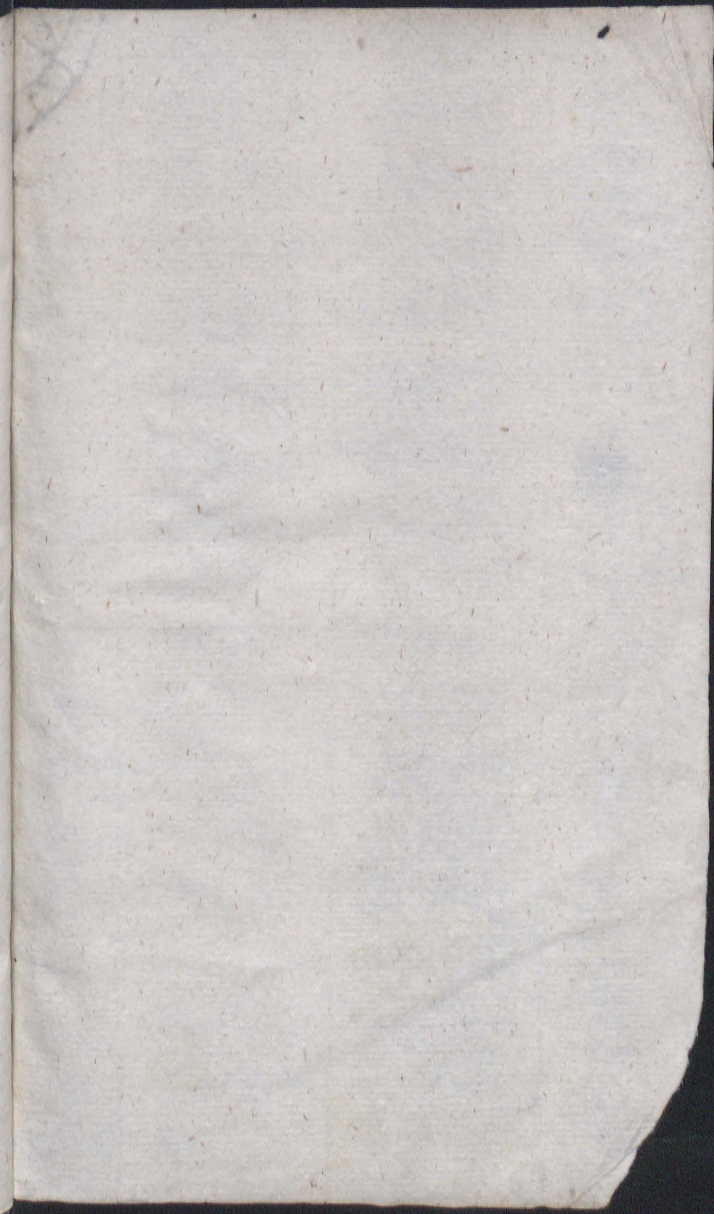

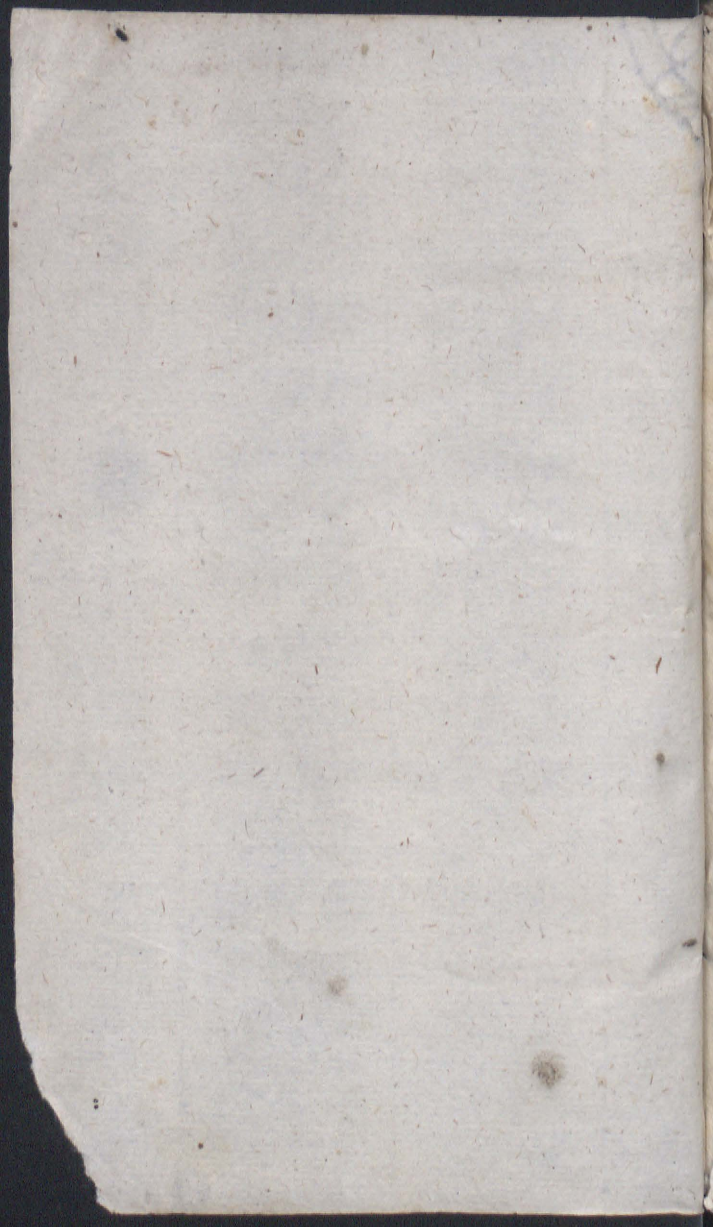

BIBLIOTEKA
WARMIŃSKIEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO
„HOSIANUM”
w Olsztynie

O-1/51